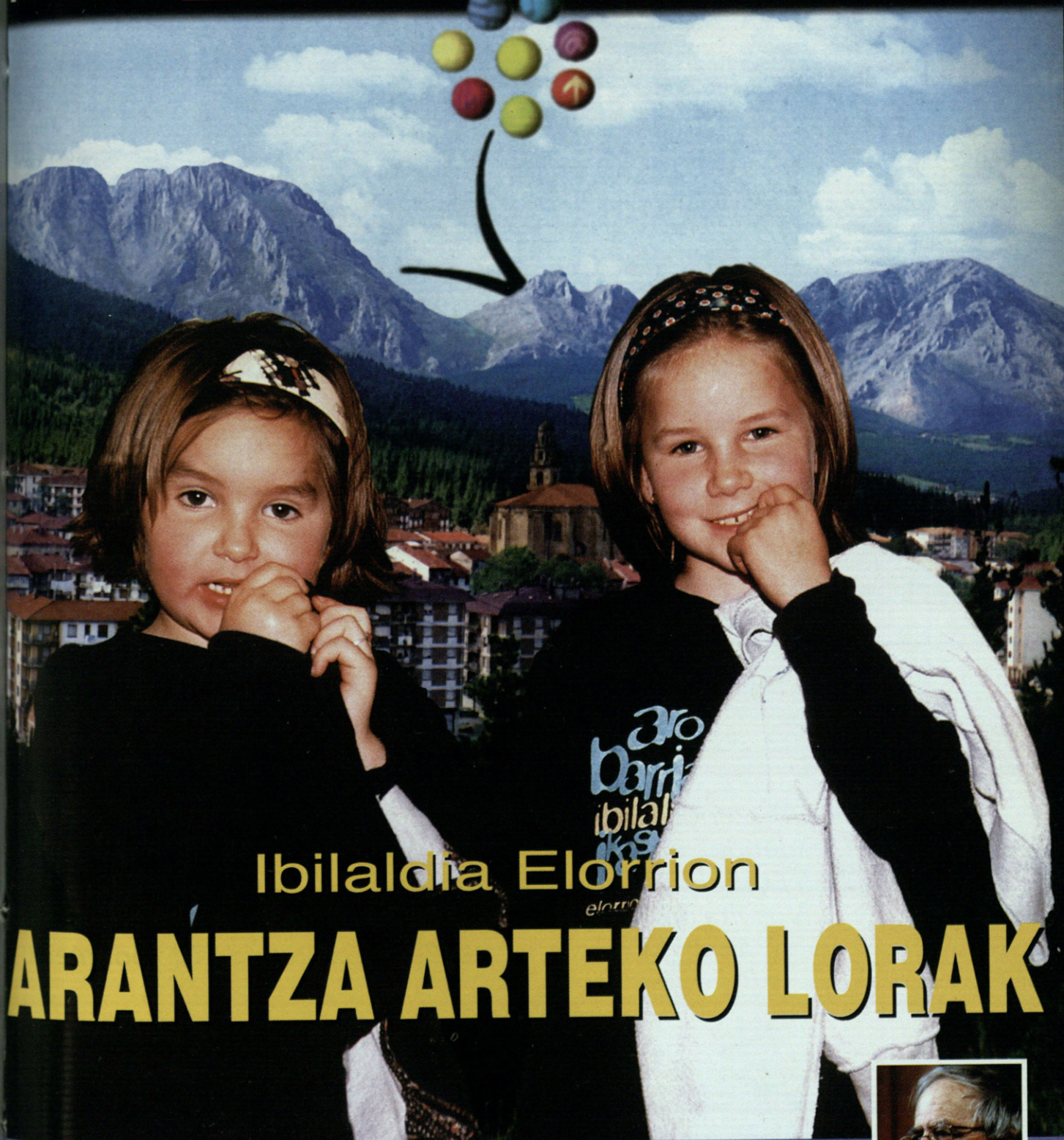
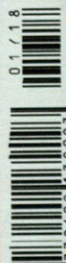

Udal hauteskundeak, EAJ-EA-EH gobernu akordioaren itzalpean

ARGIA

Euskal Herriko Asteakaria

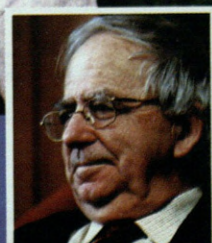

Ibilaldia Elorrion

ARANTZA ARTEKO LORAK

Ramon Labaien

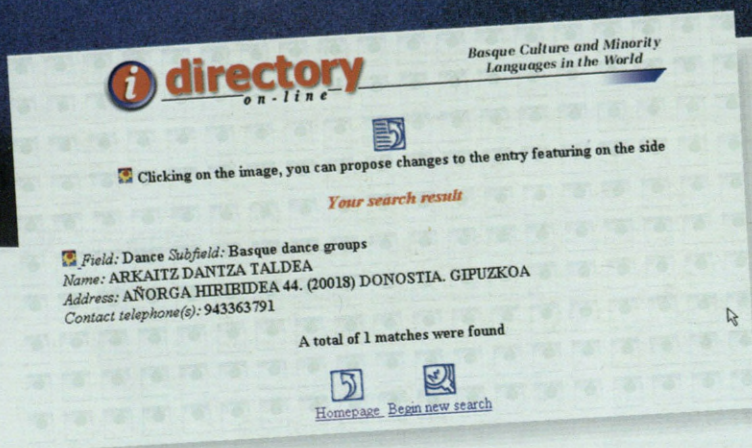
"Sanz, nahi gabe, Euskal Herriaren alde ari da"

Euskal munduaren bila zabiltza Interneten?

HONA AURKIBIDERIK ONENA

(Orain, gaztelania, ingeles eta frantsesez ere
aurkituko gaituzte)

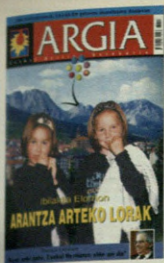

"Aurkibidea" izendatu dugu 1984tik Euskal Kultur mundutxoan gabiltzanon "Agenda" erabilienera bihurtu dena. Eta Interneten mugitzen denak, orain Euskal Kulturaren Aurkibidea gaztelania, frantses eta ingelesez ere kontsulta dezake. Euskal kulturarekin harremanetan errazago jarriko gara orain, Abaltzisketatik bezala, Buenos Aires edo Melbournetik.

www.argia.com

Euskal Prentsa On Line

Ametzagaiñaren Teknologiaz

Argazkia: Monika del Valle
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

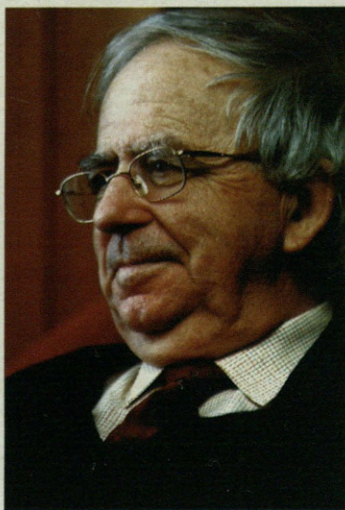
■ Pedro Luis Arias: «Betirako su-etenik gabe aurrera egin daiteke»

9

■ Ibilaldia 99 Elorrion: Aro barriak loratuko dau

23

■ R. Labaien: «Sanz Euskal Herriaren alde ari da»

35

■ EAJ-EA-EH akordioaren itzalpeko hauteskundeak

12

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta 4
Irakurleak mintzo 5

P O L I T I K A

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkarriketa: Pedro Luis Arias.
Mikel Asurmendi 9
EAJ-EA-EH akordioaren itzalpeko
hauteskundeak. Xabier Letona 12

EKONOMIA

Antzinako eraikinak: Mende bateko lanaren
erakusgarri. Daniel Udalaiz 15

EUSKARA

Hamargarrenean «...eta kitto»rik ez.
Amaia Olano 18

GIZARTEA

Ez da giro ingurune ingurugiroan.
Aitor Bengoa 20
Ibilaldia 99 berezia.
Goretti Rodriguez 23
Elkarriketa: Ramon Labaien.
Eriz Zapiain 35

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 40
Panpinak orkestraren magalean aieneka.
Beñat Doxandabaratx 42
Donibaneko portuan liburu (eta disko!) gainean.
Joxemi Saizar 44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 46
Agenda 49
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratx 50
Bizia 53
Ihesi 54
Denborapasak 56

IRITZIA

Azkena: Elixabete Garmendia 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

S U E T E N A R O A

< E R T Z A I N A K >

Telesaila arrakastatsuen
ondotik :

Bolondresak. the saila

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/

943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
ezkerra. 31011 Iruñea.

Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria...717 libera.

Espainia...15.000 pezeta.

Beste atzerriak...19.300 pezeta.

Airez...30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Magila etxean eta bizirik

Jose Antonio Fernandez Hernando, Magila ezizenekoa, santurtziar preso politiko bat da. 1983an atxilotu, basatiki torturatu eta espetxeratu izan zen. Geroztik kartzela askotan egon da, denboraldi luze-luzeak isolamendu gorrian. Egun, Puerto de Santa Marian daukate, nahiz eta zigorraren hiru laurdenak beteak dituenek kalean egon behar harko lukeen. Magilak hepatitis C aurretatu pairatzen du, zirrosi—gibeleko minbizia— bilakatzeko arriskupean, 1996ko abenduan diagnostikatu. Hilabete asko igaro behar izan zuen Kadizko medikuak egokitu zion tratamendua jaso eta egin beharreko probak egin barik. Urtebeteko tratamendua jaso, bertan behera utzi zuten eta, ondorioz, birusa berpiztu egin zen. Tratamenduaren bigarren fase bat egokitu zioten medikuek, baina ez du jaso. Tratamendurik gabeko lau hilabete igarota, aurtengo urtarrilean, Magilak Euskal Herrira ekar zezaten eskatu zien Kartzelen Zuzendaritzari zein Kartzela-Zaintzako epaileari, Osakidetzako eta Basurtoko medikuen laguntza jasotzearen; baina, epaileak otsailean ezetsi zuen eskaera, argudiatuz Basurton ere ez zuela jasoko tratamendua, Osasun ministerioak oraindik ez duelako onartu.

Orain dela gutxi ikusi behar izan dugu zelan beste preso politiko bat espetxetik atera duten gaixotasun bereaz kalean hil dadin. Espainiako gobernuaren honelako jokamolde arbitrarioa, bere legediari trufa egitea ezezik, gizagabekeria itzela da, berak ezarritako espetxe baldintza ankerrek (isolamendua, tratu txarrak, irainak, urrunke-

ta,...) eta zentzugabeek eragin ukaezin eta handia izan baitute Magilari eritasun hau sorraztean; defendabide gabeko gizaki bati, inpunitate osoaz, bizimodu jasangaitza ezarri, izatez heriotz-zigor izenda genezakeena. Eta gainera, pairamen honen ondorio latzak presoaren senitartekoei ere bizkarreratuz, amaigabeko estuasun eta samina erdietsiz. Are ulergaitz bezain deitoragarria da gobernuaren jarrera bihozgabe hau Euskal Herrian benetako bake iraunkor bat lortzeko gauden egoera esperantzagarrian, alderdi batek bakeari aukera eman dion bitartean, beste alderdia, gobernuarena eta laguntzen dutenena, egoera tinkatzen eta indarkeria areagotzen ari baita, zeharo irrazionalki.

Den-deno dagokigu —alderdi politiko, erakunde zein hiritarro— ardua handia bai Magilaren pairamen amaiarazten zein bakea behin betiko lortzeko, bakoitzak egoki deritzon legez bete behar duena. Magilaren alde egitea, Bakearen alde egitea, geronen buruen alde, geure giza-duintasunaren alde egitea baita.

**IÑAKI KASARES
SANTURTZI (BIZKAIA)**

Hiruko Txikian

BEHARTUAK

Garikoitx Esnaola militanteak salatu du: bere ustez guardia zibilak izan zitezkenak inguratu, eta zigorra egur, eurekin kolabora zezan behartu nahi izan zuten. Eta esan behar da praktika hori aspaldikoa dugula, inoiz desagertu ez dena alegia. Izan ere, telefonoz, faxez, postaz eta bestelako bidez ezker abertzaleko ustezko militanteei igorri mehatxuak ez baitira gelditu inoiz, hedabideen mezuak PPko eta PSOEko hautesle eginikoak besterik adierazten saiatzen badira ere. Alta, atxilotze ugarriak, kartzelaldi basatiak, telefono, fax, ordenadore ziztatze ilegalak eta torturak

aski ez, eta zuzenkiago jotzea berdeliberatu dute. Kasu. Oraindik orain PSOEk bere agintaldian eta bereziki ezker abertzalearen aurka egin sarraski ororen berri ez dugunean, etengabeko errepresio hau ez dirudi biderik egokiena behar dugun lasaitasuna lortzeko, Eusko Jaurlaritzara bera ere gerta bailiteke behartua bere osaketa berrian, sozial gehiengo baillitza teke mehatxatua egoera berri honetan. Eta garbi dago arazoa arazo dela etxera heltzen denean. Bitartean, eta auzoari buruz ari garenean, iritzi guztiak doa-koak dira. Eta ez dira ordaingai ●

● JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

EUSKAL GANBARAK

EAEko hiru Merkatal Ganbarek Euskal Ganbaren Biltzar Iraunkorra eratu zuten iragan astean. Organo amankomun honen sinergiak sortzeko, mundu sozioekonomikoan duten pisua bultzatzeko eta administrazio desberdinen aurrean solaskide bakar bat izateko balioko du. Bertako lehendakariaren esanetan, organoaren helburu nagusiak azpiegituren (ardatz atlantikoa, aireportuak, portuak...) sustatzea, Kontzertu Ekonomikoaren babesa eta lehiatila bakarraren sortzea izango dira. EAEko Industria sailburu Josu Jon Imazek esan zuen akordioa «oso eraginkorra dela gurea bezalako herri txiki batentzat, guztiok norabide berean arraun egitea beharrezkoa da eta». Harritzekoa da, egun erakuntza nazionalerako ematen ari diren pausoak ikusita, ganbaretako ordezkariak eta batez ere aipatu sailburuak herri hau EAE baino apur bat handiago dela ahaztu izana. Nafarroak bere Merkatal Ganbara du eta Iparraldeak berea. Muga juridiko-politikoaren zera hori ondotxo dakigu. Borondate politikoa dagoenean, ordea, Euskal Herriko bost Merkatal Ganbaren arteko kolaborazio formulak bila daitezke. Guztiok batera arraun egiteko, hori baino gutxiago zer?

◆ DANIEL UDALAITZ

ZABALZA KASUA BERRIRO

MIKEL Zabalzarekin 1985eko azaro hartan egindakoa egin zuten pertsonak, gaur egun ez dira horren lasai ibiliko seguruenik. Agian kontzientzia arazoengatik, baina beharbada, gehiago kezkatuko ditu Augusto Maeso epaileak Zabalzaren heriotza argitzeko kasua berzabaldut izanak. Vicente Soria, sasoi hartan Intxaurrendoko kuarteleko mantenimendu guardia zibilia zen eta honen «El Mundo» egunkariako kazetari batzuei aipatu izan zien Zabalzaren gorpua ikusi zuela Intxaurrendon. Komisarioak, Guardia Zibila koronelak, kazetariak eta kasuan zerikusirik izan zuten guardia zibilak deklaratzera deitu dituen epaileak. Barrionuevo ere ez da lasai ibiliko; orduan Espainiako Barne Ministroa zen eta behin eta berriro baietsi zuen, ihesi zihola Zabalza Bidasoan ito zela.

OSASUN DUINERAKO ESKUBIDEA

MAITE SAGASTUME, umea Donostian izan berri duen euskal preso, Palentziako Dueñas espetxera eraman dute azkenean, Euskal Herriko espetxeetan utz zezaten egindako eskari ugariei jaramonik egin gabe. Larunbatean, halaber, manifestazio jendetsuak Pedro Miner eta Txotxe Anduezarendako 92. artikulua —gaixo larriendako aurreikusia— eskatu zuen. Denborak aurrera egin ahala, gero eta preso gehiagoren osasuna dago kolokan. Preso askok bizi dituen

IMANOL OTEGI

baldintza fisiko zein psikologikoekin, harrigarrena da nola ez diren ondorio larriagoak gertatzen. Iragan astean, halaber, Espainiako Kongresuan talde guztiek eskatu zioten PPri, espetxe politikan pausoak eman ditzala eta malguagoa izan dadila, Kongresuak berak iazko azaroan erabaki bezala.

AUZITEGI NAGUSIAREN KEZKAK

EAE-KO Auzitegi Nagusia kezkatuta dabil, jorrazten dituen gaien inguruan dauden filtrazioak direla eta. Espioitza lanen baten beldur, erabiltzen duten aretoan Ertzaintzari miaketa elektroniko bat egin zezan agindu zioten EAEko Justizia Administrazioako arduradunek. Baina ezer ez, barruko norbait zen, mihi luzeren bat, eta bere atzean ari dira, auzitegiko arduradunen esanetan, filtrazioetan ere edukiari dagokionez informazioa gaizki zabaltzen delako.

ABSURDE

■ Presoek osasun duinerako eskubidea dute.

B A H E A

- Patxi Zabaleta, Iruñeko EHko alkategaia: «Gogora ekarriko dut Ramon Rubial PSOEren zerrendetan sartu zutela preso zegoenean, 34an. Gaur egun, bere tinkotasunagatik duintasunaren eredu da herritar askorendako, besteak beste niretzat».
- Jose Luis Urrosolo Sistiaga, euskal preso politikoa, Parisko epailetan: «Negoziazio mahaietan jartzen garenean erabakiko da Euskal Herriaren etorkizuna. Borroka armaturik beharko ez den etapara iristeko aukeraz konfiantza handia dugu».

ITOIZKO URTEGIAREN ARRISKUAK

ITOIZKO Koordinakundeak Zaragozako Unibertsitateari enkargatutako azterketa geologiko baten arabera, urtegiaren bazterreko lur-mazeletan labaintze arrisku larriak daude, eta honek ondorio larriak izan ditzake urtegiaren segurtasunean. Ohartarazi dutenez, urtegian aipatu lur sailen mugimendurik egonez gero, Agoitz eta Zangotza arriskuan egon daitezke. Hori zen Koordinakundekoak ateratako ondorio larriena. Ez bakarria, ordea, Koordinakundeak eta Greenpeacek Nafarroako Gobernuko lana aurrera eramaten ari diren teknikoek ere bazutela arazo honen berri baina ezkutatu egin dela salatu zuten. Miguel Sanz lehendakariak arazorik ez dela iragarri zuen eta Zaragozako Unibertsitateko teknikoek egindako ikerketa, beste ehundaka artean bat besterik ez dela segurtatu zuen. Inongo arris-
kurik ez zela, alegia.

EZUSTEKOAK KONSTITUZIONALEAN

Nahasmenean plazaratu dute Espainiako Auzitegi Konstituzionala zertan ari den HBko mahaikide ohi espetxeratuen kasuan. Babes helegitearen aurreko epaia batetik bestera aterata behar zela zioten filtrazioek —helegiteari uko eginez—, baina azkenean, jakin dena da Manuel Jimenez de Parga epaimahaikidearen txostena izan dela atzera bota dena (helegiteari jaramonik ez egitea proposatzen ei zuen). Orain beste txosten baten gainean eztabaidatu beharko dute epaimahaikideek, agian ekainaren 8tik aurrera. HBko mahaikide ohiak kalean beharko lukete, baina ez daude. Gudu txiki bat bederen irabazi bide dute helegitea aurkeztu duten abokatuek.

BILIOI BATEKO FAKTURAZIOA MCC-N

ARRASATEko kooperatibek gidatutako taldea bilioi bat pezetako fakturaziora (40 miliar libera) iritsi da aurten lehenbiziz. Iaz 7.800 lanpostu sortu zituen eta aurtengorako 3.900 sortzea espero du. Egungo gizartean eredu dira MCCko enpresak, izpiritu zein kudeaketan.

■ Itoizko urtegiaren kokapena salatu da.

■ Xabier Arzalluz.

IZPIAK

Xabier Arzalluzek onartu egin zuen iazko ekainetik aurrera EAJk ETArekin bi bilera izan zituela. Elkar-
rriketa batean zioenez, «oraingo politika sendotu arte, hiltzen ez duen erakunde gisa ETak irautea komeniko litzateke, horrela bere siglak inork erabili ez ditzan».

Pilar Mondragon preso arrasatearra batetik bestera jar dezake Espainiako poliziaren esku polizia frantsesak. Neurri hau saihesteko Mondragonek hilabete pasako gose greba egin du eta, ahultasuna dela eta, espetxetik ospitalera eraman zuten. Manuel Jimenez de Parga Espainiako Auzitegi Konstituzionalerako HBko mahaikide ohien helegiteari buruzko txostenaren egilea da, orain-tsu atzera bota zaiona.

■ Jimenez de

- Iñaki Azkuna, Bilborako EAJren alkategaia: «Esaten dutenean EHrekin gobernatu behar dugula, esateko modu bat da. Ez dago gobernu kulturarik EHrekin; besteekin bai».
- «Gorrotoa ereiteko irabazi nahi dute Araban», dio Maria Jesus Agirre jeltzaleak.
- Miguel Sanz, Nafarroako Gobernuko lehendakaria: «Ez dago laino beltzik Nafarroako izazaren etorkizunean, baina kontuz kimera nazionalistarekin».
- Arzalluz, Europako Alderdi Popularreko lehendakariari buruz: «Aznarren diskurtsoak holandesez eta frantses kaskarrean errepikatzea, hori da Martensek egiten duena».

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria

P E D R O L U I S A R I A S

Bilboko Injinerutza Eskolan hartu gaitu Bakearen Aldeko Koordinakundearen eledun honek. Hauteskunde kanpainaren zurrumbiloa iragan ostean, alderdi politikoaren arteko elkarrizketa formalagoak gauzatuko diren itxaropenaz aritu da gurekin.

“BETIRAKO SU-ETENIK GABE AURRERA EGIN DAITEKE”

Bakearen Aldeko Koordinakundearen (BAK) erreferente garrantziko bat Ajuria Eneko Ituna izan zen. Gogoratu zenidake testu harekiko zuen atxikimenduaren arrazoia?

BAKentzako, Ajuria Eneko Ituna erreferente garrantzitsua izan zen. Itun horren edukiera batzuk garrantzi handikoak iruditu izan zaizkigu beti, BAK defenditzen ari denarekin sintonian baitaude. Alegia, edozein izanik ere xede politikoak, hauek lortzeko, bizi eta askatasun eskubide oinarrikoak ez urratzea funtsezkoa izan da guretzat. Aldi berean, ordea, biolentziari buruzko maxima hori ez dela politika egiteko oztopo izan behar mantentzen dugu. Hots, ezin dela gatazka erabili debate politikoa blokeatzeko.

■ **Harrezkero, besteak beste, Lizarra-Garazi akordioa eratu zen. Ajuria Eneko testuarekin berdin identifikatzen al zarete orain?**

Lizarrako akordioaren ostean egoera asko aldatu da, hala ere, testu horrekin identifikatzen garen arren, testuaren beraren kudeaketa blokeo egoera batean sartu dela uste dugu.

■ **Zergatik?**

Arazoak asko lirateke, horietako bat Itunak berak zuen badaezpadako aurreikuspenetako bat —uneon bizitzen ari garen egoerarentzako aurreikusia— modu erabat kontrajarrian interpretatua izatea. Hau da, alderdi politikoek «biolentzia desagertuko

■ «Ajuria Eneko Ituna ez da inoiz erreferente absolutua izan Bakearen Aldeko Koordinakundearentzat».

denean» delakoa leloari buruzko interpretazioa une honetan oso da ezberdina Lizarran dauden eta ez dauden partetik. Interpretazio hura gauzatzeko gaitasun falta izugarria dago, eta erantzukizunak banaturik daude.

■ **Ituna erreferente izaki eta gaizki kudeatua izan dela ikusirik, ‘galduak’ sentitu al zarete?**

Ez, inola ere ez. Guk Ajuria Eneko Itu-

narekin bat etortzeak ez du esan gura berau sakralizatu egiten dugunik. Ituna, dialogo politikoan adostasun bat eraikitzen laguntzen zuen neurrian, baligarria zen guretzat, eta horrek ez zuen esan gura Ituna sinatzen zuten guztiak ados behar zirela egon, baizik komunikazio illoak egon bazeudela eta horiek topagune ezberdin bat aurkitzen lagundu behar zigutela. Hori zen Itunaren xedea guretzat. Horregatik, gauza bat da sintonizatzea, ontzat jotzea, eta beste bat erreferente absolutua izatea. Ituna ez da inoiz izan erreferente absolutu bat BAKentzat.

■ **Artean, urriko hauteskundeak burutu eta datorren 13an beste batzuk daude jokoan. Alderdi politikoak zertan daude interesatuago, hauteskundeotan edo gatazkaren ebazpenean?**

Politikagintzan gaitasun falta atzematen dut, gaitasun eskasa dago luzerako proiektu eta programak egiteko. Debate politikoa oso epe motzera planteiatzen da, abagune politikoari erantsita,

eta hartara, hauteskunde bakoitza biziki inportantea bihurtzen da. Gurean, hauteskundeak une zedarriak dira oraindik ere.

■ **Alderdien artean, berdin banatzen dituzu erantzukizunak?**

Bai. Bai Lizarrako sinatzaileengan nahiz ez sinatzaileengan, bion kasuetan, defizit bat atzematen da proposamen eraiki-garriak egiteko. Hots, ez alde batek ez besteak du etorkizun argi bat diseinatzen.

MONIKA DEL VALLE

Behar-beharrezko ikusten dut etorkizuna diseinatzea, hemen bizi garen hiritar gehiengoak behintzat eroso senti gaitezen diseinu bat, arrazionalki eroso esan gura dut.

■ **Alderdiek, oro har, ez dute horrela pentsatuko, jakina?**

Benoa, nahi baduzu, alderdiek batzutan orientabide edo ideia batzuk formulatzen dituzte, baina oso indargeak. Debaterako aukera ematen duen proiektu serio bat ez da egin nik uste, eta oso kritikagarria iruditzen zait. Izan ere, epe luzerako proiektu bat tinko hartzeak baldintzatuko baitu herri honetako geroa. Epe motzeko debategen sartuak garen bitartean nekez eraikiko da proiektu sendo eta komun bat.

■ **Eraikitze horretarako abiapuntua bake prozesua gauzatzea da. Bake prozesu batean al gaude?**

Ez dakit hori esateko modu hobereena ote den. Geunden baino askoz hobeto gaude, askozaz hobeto. Egiaz, su-etenak, hots, pertsonen aurkako atentatu larriak ez izateak egoera kualitatibo ezberdin batean jarri gaitu. Egoera berri batera eramaten ari gaituen prozesu batean al gaude, ordea? Alor politikoan eta sozialean adostasun handiago batera eramaten gaituen prozesu batean ote gaude? Hori zaila da antzematen eguneroko zereginetan. Hemendik bost urtera, une honetan bizitzen ari garen irakurketa zehatzago bat egin ahal izango dugu. Zaila da uneon zein egoeran bizi garen antzematea, eta zaila ere definitzea.

■ **Hauteskunde osteko egoera politikoa antzematen ausartuko al zinateke?**

Hauteskunde hauen inguruko zurrumbiltoa gaindituz joango den ahala, berauek produzitzen duten egoera distorsionatu izugarria pasatu ondoren, alderdi guztien arteko elkarriketa emango dela espero dut. Gero, mahai baten inguruan, agenda gutxi-asko itxia, epe batzuen barne edo modu ez hain formal batez egingo ote den ez dakit. Ez naiz menturatzeko bizi dugun prozesuak nondik nora joko duen esatera. Baina zerbaite egingo da. Sintomak antzematen dira. PSE-EE orain zenbait hilabete baino irekiago ikusten dut. PPren baitan ez da antzematen hain garbi zein agendarekin sartu daitekeen prozesuan. Hala ere, espero dut, hauteskunde ostean bere posizioetan aurrera egitea.

■ **Lizarra-Garazin ez daudenek behar**

KRISTAU EZKERTIARRA

Pedro Luis Arias Ergueta 1959an jaio zen Barakaldon. Industria injineru eta EHUKo irakaslea da Bilbon. 94tik BAKeko batzorde iraunkorreko kide da eta eleduna beste bi kiderekin batera. Ezkertiar eta konbikzio nazionalista gabekotzat dauka bere burua, nahiz gure herriaren identitatea erreibindikatzeko inportantea irudituko. Elizako partaide; 0,7 plataformako kide, eta Mugarik Gabeko Injineruak elkartearen sortzailea.

dutela mugitu, esan gura duzu?

Jarrera aldaketa nabarmena izan behar da, bai bi alderdi hauen aldetik, bai Lizarrako sinatzaileen aldetik. Hemen bi nahiakaria gauditu behar dira. PPren baitan nabarmenago den nahiera bat, hots, bakea presoen askapenaren truke eta giza arazoei soluziobideak emango dizkieten neurri soilak hartuz. Eta bestetik, Lizarrako planteiamenduak kontuan hartu behar du gizarte honen aniztasuna. Aldarrikatzen duen lurralde guzti horretan bizi den jendea anitza dela oso. Denak ez baitira bat etortzen beren planteiamenduekin.

■ **Onartu behar da haatik, Lizarra-Garazi eta ETaren aldetik aurrerapauso nabarmenak eman direla. ETak Liza-**

■ **“BAK desagertuko da eta ez epe luzean; taldea sortzeko arrazoiak desagertu ahala, ona litzateke hori”**

rra-Garazi integrazio tresnatzat jo du berriki. Bere jarrera dagoenean dagoela, ezin da aurrera egin prozesuan?

Jakina baietz. Guk biolentzia zegoenean ere defenditzen genuen gatazka politikoari atxikiriko gai politikoez hitz egin behar zela. Ezin ginela biolentziaren tranpan erori genioen. Hau da, ez genituen onesten «objektibo politiko batzuk lortzeko hilketak beharrezko eta arrazoizkoak direla», ezta «biolentzia zelako ezin direla gai batzuk tratatu» bi jarrera horiek. Beraz, biolentzia zenean gure jarrera hori bazen, su-eten garaian are irekiagoa da. Garbi dagoena da, biolentziak ez ziela arazo politi-

koei elkarriketaren bitartez heltzen uzten.

■ **Zergatik ez da gehiago aurreratu?**

Zehaztapen bat lehenik: BAKen ez gara giza printzipioaren jarraitzaile ingenuoki kokatzen. Bestalde, alderdi batzuek honetaz edo hartaz hitz egin nahi ez izatea ulertzen dut. PP eta PSOE ez daude prest, eman daitezkeen aldaketak ETaren biolentziaren eraginez lortuak bezala ulertu izan daitezkeen; berme bat bilatzen dute nolabait. Hori ulergarria da eta osasunagarria. Hori esanda, erabateko su-etena aldarrikatu gabe ere, aurrera egin daitekeela uste dut, zeren ETak hori eginik ere, beti izango dira beste irakurketa batzuk, interesatuak. Azken buruan, gizarte honek bere geroa era-

baki beharko du, hainbat hamarkadatan biolentzia egoera batean murgilduta bizi izan duela onartuz. Hori gure iraganaren parte ezkuta ezina da. Hori bai, egoera gogor hori txerto bat izan dadila gura nuke, sekula santan berriro gerta ez dakigun.

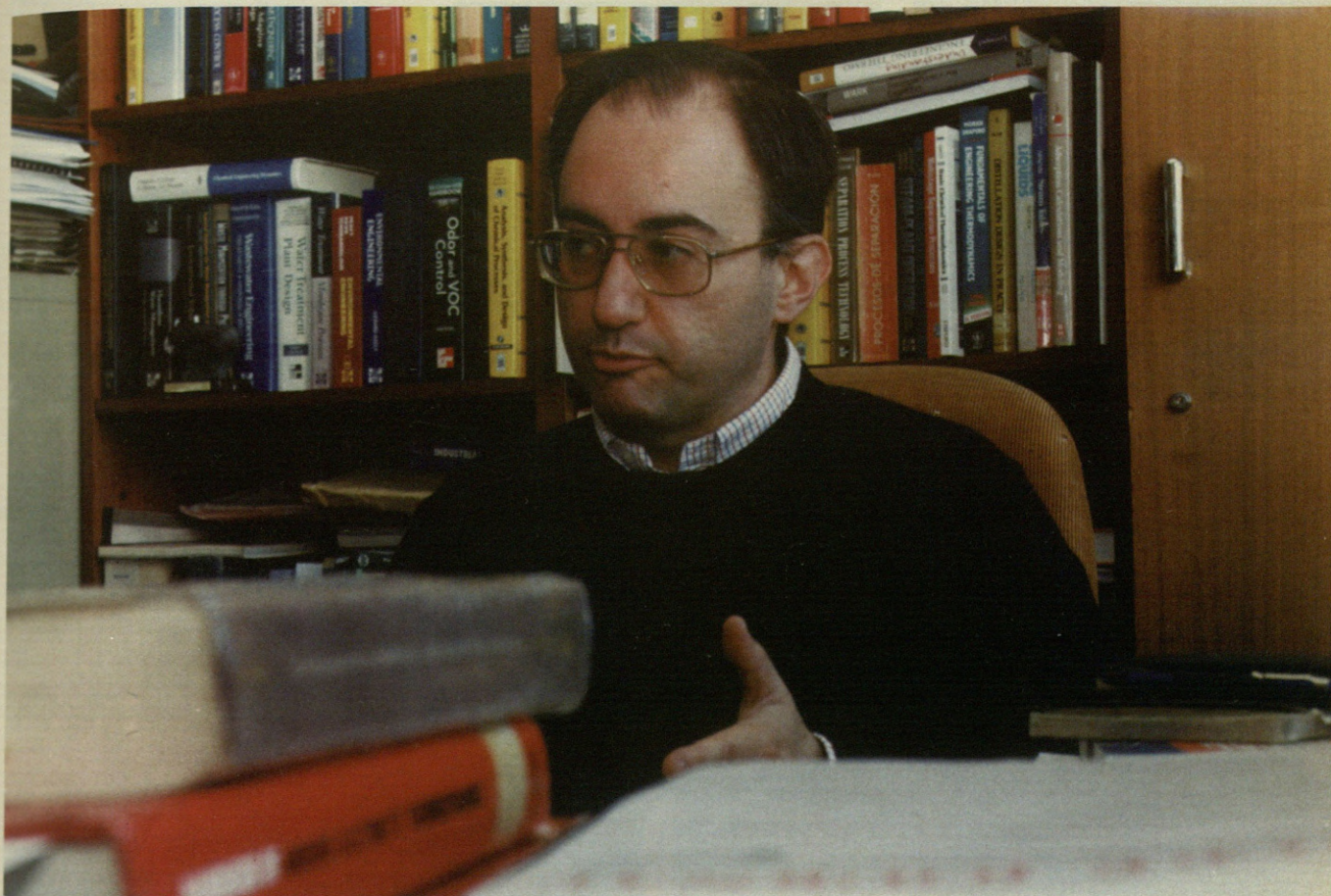
■ **Egoera aldaturik, zuen funtzioa ere aldatu dela dirudi. BAKek aski egiten du presoen eskubideen defentsan?**

Baietz uste dut. Oraingo kartzela politika ez da, ezta gutxiagorik ere, egin daitekeen hobereena. Espetxeko politikari buruzko testu bat publikatu dugu egunotan, oso kritikoa oraingo politikarekin. Tradizionalki zabaldu dugun mezuaren sakontze bat egiten dugu bertan. Gure ustez, presoen egoera humanizatu eta hobetzeko posibilitate errealek egon badaude, eta gure zereginen artean horrek lehentasuna dauka.

■ **Hala ere, garai batean protagonizatzen zenituzten mobilizazio haiek desagertu dira.**

BAK herritarrak mobilizatzeko bokaizoz eratu zen une eta egoera zehatz batean. Egoera hori gainditu dugu. BAKetik ez diogu uko egiten mobilizatzeari, baina beste egoera batean gaude. Fase berri honetan, ekarpen berriak sortzen ahalegintzen ari gara. Iritzia indartze aldera ari gara objektiboki. Tokian tokiko egitura lokale-tatik, distentsioa, komunikazio eta iturriak zabaltzen ari gara, eta antzinako zauriak sendatzen. Uste dut, su-eten ostean ere, BAKen ekarpena inportantea dela. Gizartean dagoen eskaerari erantzuteko lanean ari gara.

■ **Garai batean egun baino sarriago**

MONIKA DEL VALLE

■ «Hedabideek ez gaituzte bazterrean utzi, eta ez gara ere giza printzipioaren jarreraren ingenuoki kokatzen».

azaltzen zineten hedabideetan. Nola dakusazu hedabideen rola gatazkaren ebazpenean?

Hedabide batzuk ez dute batere laguntzen ez mesede egiten; batez ere, Euskal Herrikan kanpo editatzen direnek. Bestalde, gure inpaktu mediatikoa mobilizazioei lotua izan zen. Gaur egun mobilizazioak maila apalago batez gertatzen direnez, bada, logikoki, gure inpaktu mediatikoa ere txikiagoa da. Gure zenbait mezu ez du lehenengokoek zuten erakargarritasuna, mezu erreflexiboagoak dira. Baina hedabideek ez gaituzte bazter utzi ere. Oraingo gure lanak ez du titular handirik ekoizten, hedabideek gogoko dituztenak. Zentzu honetan, hedabideek titularren bila joan ordez, planteiamendu eraikigarrien bila jo beharko lukete.

■ **BAK ez zen proposamen politikoak egiteko sortu. Une honetan ere ez? Politiken unea dela asumitzen duzue?**

Guk esaten dugu unea berezia dela. Horrek ez du esan nahi, politikoak direla ekarpenik egin dezaketen bakarrak. Baina, funtsean, alderdi politiken eskuetan dau-

de ekarpen inportanteenak. Egia da, hemen bizi dugun gatazka ez dela politikoa soilik, baditu ere konnotazio sozial eta kulturalak. Azken hauek errazago bideratuko dira esparru politikoan normalizazioa lortzen den unean.

■ **Hauteskunde ostean, PPK Miguel Herrero de Miñonen proposamen baten ildoan bideratu lezake euskal arazoaren ebazpena. Zer diozu?**

BAKentzat —ez Pedro Luis Ariasentzat— hori posibilitate bat da. Hau da, El-

duz bi mugimenduon arteko harremanak?

Azken hilabeteotan, Elkarri eta BAKek dozena bat ekitaldi burutu dituzte elkarrekin, baina hauek ez dira hedabideetan azaltzen; herrietan bai ordea. Etorkizun hurbilean lan komun gehiago burutuko dugu oraindik ere. Elkarriren zeregina proposamen tekniko eta politikoak egitea izan da, eta BAKen lana gizartearentzako proposamen etikoak egitea, berriz. Denok dakigunez, Elkarrik lantzen duen esparrua eta gurea ez dira berdinak.

■ **Elkarrik aurrera segi dezake hortaz, eta BAK lehenago desagertu?**

Ez dakit nola izango den baina BAK desagertuko da eta ez epe

luzean nik uste. Sortzera bultzatu zituen arrazoiak desagertuz doazen ahala hobe eta ona litzateke gainera. Elkarri eta BAKen lanak osagarriak izan dira. Elkarrik, oraindik ere unean uneko politika desblokeatzeko proposamenak baldin baditu, segi dezala; txalogarria da. Beste kontu bat da herriar bezala egokiak ikustea edo ez ●

◆ MIKEL ASURMENDI

■ **“PSE-EE orain dela hilabete batzuk baino irekiago ikusten dut; PPren jarrera, ordea, ez da hain garbia”**

karrik ere begi onez ikusten duen Konstituzioaren Lehenengo Xedapen Gehigarriaren delakoaren bidea. Baina badago gehiago ere. Edozein dela bidea, honek bi baldintza bete ditzala nahi dugu: adostasun maila garrantzitsua lortzea eta mekanismo demokratikoen bidez izan dadila.

■ **Elkarri aipaturik, beraiek bai egiten dute proposamen politikorik. Zer mo-**

Astebete pasatxo barru herritarrak berriro hautesontziaren aurrera abiatuko dira. Udal hauteskundeak, Batzar Nagusiak, Nafarroako Legebiltzarra eta Europako Legebiltzarra. Guztia EAJ, EA eta EHk sinatutako akordioaren itzalpean.

EAJ-EA-EH AKORDIOAREN ITZALPEKO HAUTESKUNDEAK

■ Xabier Arzalluz, Carlos Garaikoetxea eta Felix Ormaiztegui erdian; Araba izango da gune lehiatuenetakoa.

■ EH lehenbizikoz aurkeztu da Nafarroan eta inkestek emaitza onak iragartzen dizkiote.

Euskal Herriko hauteskundeek gehientsuenetan izan ohi dute pipermina arrazoi askorengatik: ea HBk gora ala behera egiten zuen; ea EAJk —garai batean— gehiengo absolutua lortzen zuen; EAJ eta EAren banaketaren ondoren, Carlos Garaikoetxeak gidatzen duen alderdia ea noraino iristen zen; popularren apurkako gorakada; Ezker Batuaren lorpen arrakastatsuak; UAren sorrera eta gainbehera; CDNren agerpena. Baina iazko urriko Eusko Autonomi Erkidegoko autonomikoe eta oraingo hauteskunde hirukoitzek marka guztiak hausten dituzte, arreta eta gogortasunari dagokionez.

Urriko EAEko hauteskunde autonomikoak, ETak iazko irailaren 13an iragarritako su-etena eta Lizarra-Garaziko akordioaren itzalean hazi ziren. PPK eta PSE-EEk armairu zaharretatik ateratako mailetan diskurtsoaren inguruan egituratu zen kanpaina. Abertzale eta ez abertzaleen arteko banaketa bultzatzen zuten mezuetan

oinarritu ziren popular eta sozialistak. Hautesleek, nolabait bada ere, banaketa horren azpian egiazko errealitate bat ere badagoela erakutsi zuten beren botoekin. Bere burua hauteskundeetara aurkeztu zuen indar berri bat ere bazen: Euskal Herriarrok, ezker abertzalearen marka elektoral berria, arrakastatsu agertu izan zena eta askoz urrutiago ere iritsi daitekeela erakutsi duena.

Urrikan EH izan bazen hauteskundeetako kume berria, oraingoan EAJ-EA koalizioa da

Denbora ziztu bizian abiatzen da Euskal Herrian; oraingoan hauteskunde hauei benetako itzala emango diena, EHk EAJ eta EAren gobernuaren sostengatzeko maiatzaren 17an sinatu zen akordioa izango da. Horrek eta horren inguruan sortutako ikamiek daramate ostiralean hasi zen kanpainaren haria.

Aurreko hauteskundeetan mailetan

metaforak joko handia eskaini bazien batzuei, oraingoan Balkanetako Gerrak, serbiarrak eta Milosevic bera izaten ari dira konparazioetarako aktualitateko osagaiak. Irudi luke EHk izan beharko lukeela PP eta PSE-EEren mamu beltza, baina ez, EAJ da: Xabier Arzalluz bera eta Ibarretxe lehenakaria. Lehena, EAJren nazionalismo moderatua muturrera eramaten ari omen delako egurtzen dute. Bere gobernuak «ETak zuzentzen duelako» astintzen dute Jaurilaritzako burua. Tentsio uneak goia jo zuen Enrique Villar EAerako Gobernu Ordezkaririk EH, EA eta EAJ «erahiletzat» jo zituenean; baina tenperaturak behera egin beharrean, Arzalluzek igoarazi zituen, EAJk Jaime Mayor Oreja Espainiako Barne Ministroarekin harremanak apurtzen zituela iragarri zuten. EHk presoak zerrendetan sartu izanak ere —HBren ohiko jarrera da— sukarraren eragin du PPn. Teatro ugari eginez, popularrek EAJ eta EAri bizkarreratu diote EHren jarrera hori ere.

Udal hauteskundeak, Batzar Nagusietarako hauteskundeak, Nafarroako Legebiltzarrerakoak eta Europako Parlamenturakoak. Herritarrak hiru papertxo sartu beharko ditu hautesontzian. Kualitatiboki zein kuantitatiboki dira, beraz, garrantzitsuak hauteskundeok.

Inkestek era guztietako emaitzak iragartzen dituzte eta gainera hiru hauteskunde mota desberdin izatean emaitzak korapilatu egiten dira. Baina, oro har, ez bide da egundoko aldaketarik izango. Hori bai, orain arte euskal politikagintzan koalizioak mugatuagoak izan badira, aurrerantzean asko zabaldu daitezke bata edo bestearekin gobernua osatzeko aukerak. Gai netik begiratuta, EAJ-EA-EH ententeak bereak eta bi egingo dituela dirudi, gutxienez EAEko udaletxe gehienak hartuz. Laguntza behar dutenean IU-EBren sostengua ere lor dezake. Beste blokea PPk eta PSE-EEK osatuko lukete —Araban UAren laguntzarekin—, hauteskundeen aurretik akordioak lotu ez badute ere, ondorengorako oso posible dela iragarri baitute. Maiatzaren bukaeran, PSOEko Politika Autonomikorako Idazkari Ramon Jauregik bat egin zuen Mercedes de la Merced PPko Formazio arduradunarekin: «gure alderdiek bat egin behar dute fronte nazionalistaren aurrean».

Egungo egoera politikoan joera nagusi horiek ari dira indartzen baina emaitzek gauza asko alda dezakete. PP sozialistekin helduko da akordioaren batera, baina PSE-EEK hartu berri duen norabideak —abertzaleenganako zubiak irekiz— zer eskaintzen duen ikusteko dago. Sozialistak aspaldi konturatu dira euskal kontuetan PPren segidismoa egiteak dakarkionaz. Baina alderdiaren egoera ez da bide berriei ekiteko onena. Arnaldo Otegi elkarrizketa batean zioenez, bide berri hori pertsona berberekin egitea aski zaila da, eta ez zaio arrazoirik falta.

EAJ-EA KOALIZIOA. Urrian EH izan bazen hauteskundeetako kume berria, oraingoan EAJ eta EAK osatutako koalizioa izango da, ezagun zaharren artean osatutako bilgunea. Banaketaren hamairu urtera, bi alderdien batuketa baino gehiago lortzeko gai diren erakutsi beharko dute. Zauri zahar baten itxieraren hasiera ikusten du askok koalizioan. Beste askok, EAren amaieraren hasiera antzematen du.

Akordio parlamentarioa sinatu berri, EH indarrez dator hautesontzien plazara,

■ Xabier Arzalluz da alderdi estatulisten gehien erasotzen duten buruzagia.

■ Mayor Orejarekin harremanak apurtu ditu alderdi jeltzaleak.

■ Arnaldo Otegi bere lidergoa sendotzen jarraitzen du.

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura
SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@bezeroak.euskaltel.es

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritza

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz,

Ingelesa

Frantsesa

Alemaniera

Italiera

Katalana

Portugesa

Galegoa...

hizkuntzetarako itzulpenak ere eskaintzen ditugu.

1985EAN SORTUA

■ EAJ eta Earen arteko koalizioak zauri zaharrak ixten ari da oraingo hauteskundeetan.

■ Juan Cruz Alliren alderdiari porrota iragartzen zaio, UPNko lehengo kideen mesedetan batez ere.

urriko emaitzak hobetzeko esperantzan. Aurreikuspenek, gainera, hori iragartzen diote. Erantzukizunez betea dakar motxila, era guztietako instituzioetan —gobernuak barne— partehartzeko atak zabalik dauzka eta. Alkatetza asko ere galdu dezake EAJ-EAk bildu ditzakeen botoen ondorioz. Gipuzkoako Diputazioan gobernukide izatea ere ezin da baztertu.

PPk bere politika gogorarekin jarraitzen du, Euskal Herriko lubakiak Espainian boto ugari eman diezaiokeelakoan. Inkestek iragartzen dutenaren arabera, hala izango da Espainian. EAEn, PSE-EEn jarrera desberdinak zer lehia egingo dion ikusi behar, azkeneko hauteskunde guztietan popularrek sozialisten hautesle-gotik eraman izan baitituzte botoak.

Txikitasunean kide izatera behartuta dirudite UAK eta IU-EBk, emaitzek ez baitiete aldaketa handirik iragartzen. UA-

ren kasua gaitzagoa da, PPk egin ahalak egingo baititu Mosqueraren taldekoak irensteko.

Ezker Batuari dagokionez, urriko astinduaren ondoren berean jarraitu du eta ez dirudi gehiago galduko duenik, nahiz eta lehengo emaitzetara itzultzea ere gaitz ikusten den. Espainiar Estatuaren inmo-

bilismoa mugiarazi gura duten ez abertzale HBk lortutako 40.000 botoak gainditu nahi dituzte. Inkesta gehienek emaitza onak ematen dizkiote EHri baina bada 95ean HBk lortutakotik gertu uzten duena ere, adibidez «El Mundo» egunkariak.

Abertzaleen beste berrikuntza Nafarroan EA-EAJ koalizioaren eskutik dator. Jeltzaleen banaketa nonbaiten gogorra izan bazen, Nafarroan izan zen. Zauri zaharrak akaso itxi barik egon arren ere, indarrak batzeko gai izan dira, lehendakaritzarako hautagaien artean, emakume bakarra aurkeztuz: Begoña Errasti. 20.000 botori iritsiko ote?

Baina Nafarroak badu garailea: UPN. Inkesten arabera zalantza bakarra, ea 20tik gora zenbat parlamentari lortzen dituen (95ean 17). PPrik ez da Nafarroan baina azken boladan ez dira gutxi izan Nafarroatik pasatu diren PPko buruzagiak, UPN sostengatzera: Jose Mari Aznar, Loyola de Palacio, Javier Arenas, Jaime Mayor Oreja, Angel Acebes, Mariano Rajoy... Nafarroak Estatu arazoa izaten jarraitzen du.

Gero gobernu nola osatzen duen ikusi behar, baina sozialistekin egindako aurreko legealdi akordioak errepika daitezke berriro. Juan Cruz Alliren Convergencia Democratiarekin ere errepika daiteke gobernu koalizioa, nahiz eta nafar azeriak ondortzea ezagutuko bide duen. PSNk Juan Jose Lizarberekin du erronka; aurreko ustelkeria kontuak gainditzeko lortu duen ikusiko da baina zailtasunik ez zaio falta, orain arteko bere ibilbideak erakutsi duen legez. Gobernuak eskuintiar jarraituko du ala, ezustekoa emanez, koalizio zabalik sortuko da? Erantzuna 13an ●

◆ XABIER LETONA

■ Oraingoan EHk, EAJ eta Earen gobernuarekin sinatutako akordioak ematen die itzala hauteskunderi

eta ezkertiarren artean izan dezake bazarik; aurreko batzuetan gertatu legez EHren askatik jatea, oster, gaitzagoa izango zaio.

NAFARROAN UPN. Arabara eta Nafarroara begira egongo dira soegile eta herritar asko ekainaren 13ko gauean. Arabara, estatalista eta abertzaleen arteko lehia gogorra izango delako. Nafarroara, besteak beste, abertzaleen arteko lehia gogorra izango duen ikustera, apustu berriak egin baititu. Batetik EH Nafarroako hauteskunde batzuetara aurkeztu den lehenengo aldia da. HBren 1995eko ia 24.000 botoak eta Batzarraren 6.000 paseak baino gehiago lortuko dituztela koan dira nafar ezker abertzalekoak. 79an

■ PPek bere politika inmoilistarekin jarraitzen du oraingoz, honek zein emaitza emango dion zain.

Hego Euskal Herriak, bereziki Euskal Autonomia Erkidegoak, industri ondare garrantzitsua izan du eta monumentu aipagarriak geratu dira historiaren adierazgarri. Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak katalogo batean bildu ditu babestu beharreko industri ondare gisa.

ANTZINAKO ERAIKINAK: MENDE BATEKO LANAREN ERAKUSGARRI

PABLO S. QUIZA

■ Donostiako San Telmo Museoa (igandera arte zabalik) Euskal Herriko industri ondarearen hainbat ale ikus daiteke.

Euskal Herriko zati industriale-neko 17 eraikin bildu dira guztira Euskal Autonomia Erkidegoko Industri Ondorearen Katalogoan, eta euskal herritarron lanaren historia gogoraraziko dute. Horrela, lanari egiten zaion monumentu bat zaindu eta babestu nahi da.

Hori guztia Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak osatu duen euskal industri ondarearen katalogoan biltzen da. Turismo gidetan agertzen ez badira ere, nahiz eta

denek ez interes bera eduki, eta batzutan gehiegikeria arkitektoniko eta urbanistikoak izan arren, Hego Euskal Herrian industri iraultzak izandako adierazpenen lekuko dira. Historian zehar, gehienbat XIX. mendeaz geroztik, milaka gizon eta emakume langilek isuritako izerdi eta malkoen isla dira.

Eusko Jaurlaritzak bere katalogoan eraikin, enpresa edo eraikuntza jakin bat sartu izanak, gune horrek historia edo egitura aldetik garrantzi jakin bat duela eta

horren ondorioz babes berezi bat izateko eskubidea duela esan nahi du, era horretan ahazduran edo hondakinetan amildurik gerra ez daitezen.

Zerrenda horretan lantegi, tailer, zubi eta are itsasuntzi zaharrak aurki daitezke. Batzuk bere jatorrizko jarduerarekin jarraitzen dute, beste batzuk ez dute inolako jarduerarik eta beste batzuk garai berrietara egokituak dira. Guztiek ezaugarri bateratuen bat izatekotan, eraikuntzen soiltasuna izango litzateke. Euskal industri onda-

■ Gipuzkoako ondarea ez dago industriari hain lotua

Eusko Jaurilaritzaren Katalogoan Gipuzkoari dagokionez biltzen den industri ondarea ez dago Bizkaian bezain industriari loturik, nahiz eta bertako gizon-emakumeen lanari oso loturik egon. Horregatik, hain zuzen, ez dago hainbeste eraikin bildurik bertan. Lau dira Gipuzkoaren historiako geldituko diren lekukotzak: Ormaiztegiko trenbidearen bidezubia, Debako udal azoka, Jaizkibelgo draga eta Donostiako gas fabrika.

✓ **Ormaiztegiko trenbidearen bidezubia.** Pirinio aldeko zubirik garaiena da Ormaiztegikoa, eta Espainiako garaia-netakoa. 292 metro ditu luzeran. 1863. urtean eraiki zuen Eiffelen eskola ospetsuko ikaslea zen Alexander Lavalley ingeniariak.

✓ **Debako udal azoka.** 1910. urtekoa da eta gaur egun oraindik erabiltzen da. Mendearen hasierako arkitektura joera berriak esperimentatuz egin zen. Ertzak eta gorputz nagusia harriz eginak dira, eta gainerakoa hormigoiz. Oinplano laukiluzea du, estalki adintelatua du eta faxada irekia, puntu erdiko arkuz azoka barnebilduz. Osagai apaingarri gisa erre-

■ Donostiako gas fabrika Morlansen dago gaur egun.

mateko baranda eta zutabeen apaindurak ditu.

✓ **Jaizkibelgo draga.** Errosario motako untzi hau 1934an eraiki zuten Euskaldunako euskal untzioetan (untziola hau

80ko hamarkadako industri birmoldaketan desegin zen eta gaur egun Musika eta Biltzar Jauregia da, berriki inauguratua). Untzi honi esker lortu zen mende erdi batez Pasaiaiko Portua lokatzak harturik ez egotea. Bere teknologia burnizko untzi ingeniartzaren lehen urratsetan oinarritzen da, eta Euskal Herrian irauten duen altzairu errematxatuzko untzi bakaretakoa da. Duela hamar urte inguru arte erabili izan da. Dragak kaiaren hondoko lokatzak biltzen zituen, eta 50 litrotako edukiera zuen zali baten bidez jasotzen zituen, gero itsaso zabalean hustuz.

✓ **Donostiako gas fabrika.** Lantegi honi esker hobetu zen Donostian olizko farolen sistema, gasez ordezkatzuz (XX. mendeko urte tarte garrantzi batean erabiliak izan dira farola hauek). Fabrika honek energia ekoizteko makineria egitura korapilatsua biltzen du. Oso aipagarria da gasometroa —800 metro kubiko inguruko bonbona erraldoi baten antzekoa—, Lyon en egin eta San Martin auzoan jarria 1890ean. Urte batzuren buruan Morlansera eraman zuten. Lantegi honetan gasomotor alemaniar bat ere badago ●

rearen katalogoak Bizkaiko zortzi eraikin biltzen ditu (industri aldetik garrantzi handienekoak), Arabako bost eta Gipuzkoako beste lau.

BIZKAIA, OROIGARRI GEHIEN DUENA. Erraz uler daiteke Euskal Industri Ondarearen Katalogoan Bizkaia izatea monumentu handienak biltzen dituen, lur horietan abiatu baitzen industri iraultza Euskal Herrian.

Altos Hornos de Vizcayako (AHV). 1 zenbakidun labe garaia izan da industri ondarean sartzen azkena. Nahiz eta industri birmoldaketaren ondorioz desagertua den AHV enpresa mendeurrena betetzekotan egon, 1959an inauguratu zen labe hori geratu zaigu, oroigarri gisa.

Bizkaiko Zubia. 1893an eraiki zuen Alberto de Palaciok, eta betidanik zubi zintzilikaria bezala ezagutu izan da. Ibaia- ren bi aldeak elkartzen ditu, Portugalete eta Areta, eta 160 metrotako zabalera du. Inguru hartan hainbeste lantzen zen bur-

nizko arkitekturaren eredu da, handik metro gutxitara antzinako AHV kokatzen zelarrik. Honen lekuan gaur egun Bizkaiko Altzairutegi Trinkoa (ACB) dago.

Ercros-en industri pabilioia. 1909 eta 1912 urte artean eraiki zen. Lutzana-Barakaldon dago. Futbol zelai bat baino zertxobait handiagoa da. Ongarriak pilatzen zituen. Eraikina zurez egin zen, burnia eta hormigoia nagusitzen ziren garaian.

■ Eraikin hauek zaindu eta babestu nahi dira, era horretan lanaren monumentu bilakatuz

La Ceres irin lantegia. 1889 eta 1890 urteen artean, hormigoiz armatua erabiliz, eraikia, irin lantegien ohiko egiturari jarraitzen dio (solairukako lantegia). Kristalezko azalera zabal bat zuen. Lantegi hau, Bilboko Antzinako Hirigunearen parean, antzinako kaietan, aspalditik dago geldirik.

Galindo ibaiaren gaineko burdinezko zubia. Burceñan kokatua, XIX. men-

dearen bigarren erdialdian eraikia izan zen. Trenbidearen garapenari loturik, ingeniartzako lanetan burnia sartzen hasi zeneko eredu da. Euskal Herrian egin zen lehen zubi metalikoetakoa da. 65 metrotako luzera duen kutxa bat du. Bilbo-Portugalete trenbidearena izan zen, eta azkenaldian oinezkoentzako erabilera du.

Bilboko Alondegia. Balio bikoitza du, historikoa eta arkitektonikoa. Hormigoiz armatuzko egitura du, eta ardoen biltegi gisa erabili zen, Errioxako ardoen esportaziorako zubi gisa, eta baita olioena ere. 1909an Ricardo Bastidak eraiki zuen. Duela hamar urte baino gehiago utzi zitzaion alondegi bezala erabiltzeari, eta bere garaian, alondegiaren jatorrizko egitura hautsi eta kristalezko kubo handi bat eraikiz, kultura jauregi bihurtzekotan ibili ziren. Eztabaida handia sortu zen honen inguruan. Bilboko erakundeek kiroldegi handi bat egin nahi dute bertan.

La Encartada txapel lantegia. Balmasedako auzo batean 1892an eratua,

Euskal Herriko ehungintza arloaren adierazgarri nagusietakoa da. Gaur egun, XIX. mendeko eskulangintza berberarekin jarraitzen du, ohiko txapela eginez. Enpresa hau buruaskia zen, beretzako behar zuen argindarra berak sortzen baitzuen. Bere ekoizpen gaitasuna murriztu egin da, eta bere erabilera nagusia museo gisakoa da.

Elorrietako Saneamendu Estazioa.

1990ean inauguratu zen Elorrietan (Bilbo), Bilboren hondakin uren saneamenduari irtenbide bat emateko. Espainiako lehen saneamendu modernoan izan zen. Ponpake-tarako estazioaren eraikinak (bere tailer eta sutegiekin), berdegunez inguratutako leku batean kokatzen den lurpeko bi deposituk eta bost makina oso berezik osatzen dute Elorrietako Saneamendu Estazioa. Recaredo de Uhagon ingeniariak egina da. Makineria barruan dago oraindik, erabiltzen ez bada ere. Interes berezia dute bi ponpari atxikita dauden lurrinezko bi makinek. Bilbon egitekoa den Ur Museoan sartu nahi da eraikuntza hau ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ALBERTO ELOSEGI

■ Bizkaiko Labe Garaiak da industri ondarearen katalogoan bildu den azken eraikina.

■ Araban, Gesaltza eta Dorletako gatzagak nabarmentzen dira

Araba Euskal Herriko industrian garrantzi historiko txikieneko lurraldeetakoa da, nahiz eta azken urteotan Eibar-Elgoibarreko industri kopuru garrantzitsu bat Arabako hiriburura joan den. Nolanahi ere, Euskal Herriko Industri Ondarearen Katalogoak Arabako hainbat eraikin ere bildu ditu, eta horien artean Gesaltzako eta Dorletako gatzagak nabarmentzen dira. Beste hiruak Gasteizko Goya gasolindegia, Bonilla tailer-etxea eta Arabako azukre-lantegia dira.

✓ **Gesaltzako gatzaga.** Oso antzinako ingurunea da. 822. urtean ere lan egiten zen bertan, Arabako bailararen gainaldean ateratzen den ur gazizko iturburu bati esker. Gaur egun 5.000 batarze geratzen dira, horietako gehienak utziak. Ingurune honi erabilera berri bat emateko moduak aztertzen ari da hainbat erakunde. Gatzaga ingurune hau Euskal Herriko Industri Ondarearen Katalogoan biltzen den utsiapen zaharrena da.

✓ **Dorletako gatzaga.** Ingurune hau ga-

tzagez, eraikuntza multzo batez, biltegiez eta galdarez (ura erabat lurrintzen zen arte irakiteko erabiltzen zen) osaturik dago. Ingurunea bailara batean kokaturik dagoenez, eguzkiaren beroa ez zen nahikoa ura lurrintzeko, eta, beraz, distilategi moduko zerbait behar zen. Gatzagak

■ Gesaltzan 822. urtean lan egiten zen.

iturburu batetik hornitzen dira. 1331n Arabako herri honen garapen historiko, ekonomiko eta politikoa eragin handia izan zuen.

✓ **Gasteizko Goya gasolindegia.** 1935ean eraiki zen Gasteizko hiriburu barruan. Gaur egun ere, oraindik, erabiltzen da era guztietako ibilgailuak gasoleoz eta gasolinaz hornitzeko. Gasteizko ohiko hiri paisajearen osagai bat izan da aspaldian, eta gaur egun ere hala izaten jarraitzen du.

✓ **Bonilla tailer-etxea.** 1916an eraiki zen. Berau eraiki zutenak modernismoan oinarritu ziren, eta estilo horretako ia eredurik ez da gelditzen gaur egun Arabako hiriburuan. Eraikina industri jarduera (altzarien tailerra eta erakustokia) eta familiaren etxebizitza bateratzeko helburuz egina da. Gaur egun erabilera horrekin jarraitzen du.

✓ **Arabako azukre-lantegia.** 1904n eraikia da. Ia 1966. urtera arte erabili zen azukrea egiteko, eta urte horretan biltegi bihurtu zen. Urte batzuk geroago jardue-

ra erabat utzi zuen lantegiak. Gaur egun ere utzia dago. Ikerketa eta garapenerako gune gisa birgaitzeko proiektu bat dago abian ●

Duela hamar urte, Eibarko udaletxeak hala eskatuta, gazte talde bat «...eta kitto» aldizkaria kaleratzen hasi zen. Orain, 30 lagunetik gora ari dira astekari bihurtu den agerkarian lanean. Euskara elkarteak ere izen bera du eta Interneten estreinatu dira aurten.

HAMARGARRENEAN «...ETA KITTO»RIK EZ

Hamar urte igaro dira dagoeneko 1988ko abenduan «...eta kitto!» aldizkariak biderei ekin zionetik. Eta hamar urte hauetan bide hori zabalduz joan da aldizkariako kideek eginiko lanari esker.

Hasieran Eibarko Udaletxeako euskara zerbitzuak izan zuen aldizkariaren ardura eta proiektua aurrera atera ahal izateko herriko zenbait gazterekin hitz egin ondoren hasi ziren lanean tabloide formatua izan zuen aldizkarian. Izenaren bila zebiltzala Eibarko alkate izandako Mikel Larrañagak euskara bultzatzeko asmoz kanpaina baterako egin zuen bandoa etorri zitzaizen gogora, «...eta kitto!» hitzekin bukatzen zen bando ezaguna. Hasierako aldizkari hura hilabetekaria zen eta banaketa kiosko, taberna eta abarretan egiten zen, hala nahi zuen eibartar orok egunkariarekin batera jasotzeko aukera zuelarik.

Hamar urtetako ibilbidea ez zuten batere gaizki hasi; aldizkaria kaleratu eta urtebetera «...eta kitto!»-k Rikardo Arregi kazetari-tza saria jaso baitzuen.

1991. urtean lau orrialde besterik ez zituen aldizkariari bigarren pliegoa gehitzen zaio, gazteen gaiak, kultura eta kirola indartzeko asmoarekin eta honekin batera

■ Astekariaren inprimaketa salbu, gainerako prozesua 30 kideko lan taldeak burutzen du.

lehenengo aldiz koloretan inprimatuko da. Hemendik aurrera aldizkarian berrikuntza eta hobekuntzak bata bestearen atzetik etorriko dira. Izan ere, urtebete beranduago, 1992an, udaletxeako euskara zerbitzuak

sortu berri zen ...eta kitto! euskara elkarteari emango dio aldizkaria aurrera ateratzeko lekukoa. Une honetan, elkarteak 549 bazkide ditu baina 10. urteurrenarekin batera bazkide kanpaina berri bat jarri dute abian. Elkarteak lekukoa hartu eta proiektuaren garrantzia ikusirik, apustu handiago bat egiten du, hilabetekaria hamabostekari bihurtzea, alegia. Hamabostekari bihurtzearekin batera aldizkariari itxura aldatzen zaio, formatu txikiagoan kaleratzen da eta orrialde gehiago eransten zaizkio. Bestetik, eta aldizkaria eibartar guztiengana helarazteko asmoz, lehen kioskoetan eta tabernetan aurki zitekeena hemendik aurrera eibartarrek etxean jasotzen dute. Honetarako aldizkariak hamar bat pertsonaz osaturiko banaketa talde bat du eta talde hau arduratzen da aldizkaria etxetara eramateaz.

1993. urteko tirada 6.000 alekoa zen eta urte hartan egin zen azterketa soziologiko batek zioenez, irakurleak 14.000 inguru ziren. Ziren esan behar da, egun 24.000 irakurle baino gehiago izatera iritsi baita eta tirada 7.100 aletakoa.

Berrikuntza hauek egin eta urte pare batera apustua handitu eta 1994ko maiatzaren 13an «...eta kitto!» astekari bihurtu zen. Honetarako beharrezkoa den tresneria guztia erosi, eta honela aldizkariaren lan prozesu guztia, inprimaketa izan ezik, elkartearen bertan egitea lortzen da, gaur egun duen itxura emanez.

Aldizkariaren egoitza Eibarko Errebal kaleko Merkatu plazan dago, 3. pisuan. Hamar urte hauetan aldizkariak egoitza ezberdinak izan ditu eta oraingoa hamar-

Euskara sailaren babeslea:

**"OSASUN MUNDUA GAIKO DAGO
EUSKARARIK GABE"**

UEMA

garren urteurrenarekin batera iritsi da, iazko abenduan estreinatu baitzen.

Aldizkariko lan taldea 30 bat lagunek osatzen du; erredaktoreak, argazkilariak, euskara zuzentzaileak, maketatzaileak, kolaboratzaileak eta banatzaileak. Hamar urte hauetan lan taldea handituz joan da, izan ere, hastapenetan bost kazetari, koordinatzaile eta bi argazkilari baitziren aldizkaria egiten zutenak. Aldizkariaren prozesuaren azken pausoa Oñatin ematen da, hango Gertu kooperatiba baita «...eta kitto!» inprimatzen duena.

Eibarko aldizkaria kaleratzeko behar den dirua bide ezberdinetatik lortzen dute. Aurrekontuaren zatirik handiena aldizkariaren agertzen den publizitateak ematen du, baina hau nahiko ez denez, beste bide batzuk ere jorratzen dituzte, dirulaguntzak eta elkartearen aktibitateak, hain zuzen.

«TXIKITTO!» ETA «KIROLKITTO!».

«...Eta kitto!» aldizkaria kaleratzeaz gain, proiektu honetako kideek beste zenbait lan ere egiten dute. Duela hiru urte 8tik 12 urtera bitarteko haurrentzat «Txikitto!» hilaletzekaria kaleratzen hasi ziren ikastetxeekin elkarlanean. Kirolaren inguruko «Kirolkitto!» ere kaleratzen dute, baita liburuak eta ale bereziak ere. Gainera, eta idatzira mugatu gabe, bi irratsaio ere egiten dituzte, bata Eibarko Radio Estudion eta bestea Arrate Irratian.

Honetaz gain, eta hamargarren urteurrena ospatzeko web orri bat (www.jalgi.com/topagunea/etakitto/) zabaldu dute Interneten. Web orri honetan hasi berriak diren arren, aurrera begira artxibo moduko bat sortzea da asmoa. Honez gain, besteren artean, agenda eta aldizkariaren eta elkartearen berri aurki daiteke.

Aldizkariaren hamar urtetako ibilbide honetan hobekuntzak etengabe gertatu arren, aurrera begirako asmoak ere badiutze aldizkariko kideek.

Lau orrialde gehiago eransteko asmoa dute, aldizkariari atal berriak gehitu ahal izateko eta gazteei tarte handiagoa eskaintzeko. Irakurleei ere tartetxo bat egin nahian «Toc, toc...aurrera!» izena jarri dioten atal bat zabaldu dute, bertan irakurleak bere kezka eta zalantzak ezagutzera emateko aukera izango duelarik.

Bestetik Ermuko «Drogetenitturri» hilaletzekariarekin elkarlanean hasiko dira, gai konkretuen inguruan gehigarriak kaleratzeko asmoz ●

◆ AMAIA OLANO

Arturoren kaiera

SEASKAREN PROTESTA

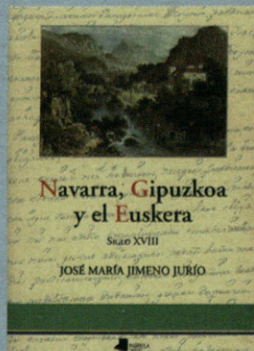
SEASKAKO guraso eta irakasleek Baionako Inspektzio Akademikoa okupatu zuten iragan asteazkenean, Administrazioaren axolagabekeria salatu asmoz. Seaskak funtsezkotzat jotzen du lanpostu berriak erdiestea lehen eta bigarren mailarako, datorren urtean 60 ikasle gehiago izango baitituzte. Inspektzio Akademikoak berriz, ez du lanposturik eman nahi. Protestan, negoziaketak abiatzea eskatu zuten eta bertako ikuskari Germaine Hacalak jakinarazi zien asteazken honetan bilduko zela Paueko ikuskaria Seaskako ordezkariekin.

“SALTEGIEK ERE EUSKARAZ”

EUSKAL Herrian Euskarazek eta Euskal Konfederazioak iaz abian jarritako «Saltegiek ere euskaraz» kanpainaren lehen emaitzak aurkeztu dituzte. Bi elkar-teetako ordezkariak adierazitakoaren arabera, 23 saltokik erantzun diote kanpainari, beren seinaleak euskaraz jarritz. Haatik, lan asko dagoela egiteke uste dute bi elkar-teok.

JIMENO JURIOREN LIBURUA

JOSE Maria Jimeno Jurio historialari ezagunak euskara du aztergai bere azken liburuan. «Navarra, Gipuzkoa y el Euskara. Siglo XVIII» du izena eta bertan XVIII. mendean euskarak bi herrialde hauetan izandako gorabeherak eta hizkuntza ondarearekiko interes kontrajarrak azaltzen ditu. Pamiela argitaletxeak karrikaratu du liburua.

OINARRIAK-EN MANIFESTAZIOA

EUSKAL Herrian Euskarazek, saltegiaren egin kanpainaren berri emateaz gain, Oinarriak-ek iragan larunbatean burutu manifestazioarekin ere bat egin zuen. Nafarroan euskararen normalizaziorako lanean diharduten talde gehienen atxikimendua jaso zuen manifestazioak. Euskararen lege berri bat egituratzeko milaka pertsona bildu zen Iruñean. Egitasmoak 1986ko «Vascuencearen legea» ordezkatu nahi du, era horretan euskara herrialde osoan ofizial izan dadin.

U r r e a

■ Zornotzako euskaltegiak zibergela bat irekiko du ordenadore bidez euskara ikasi ahal izateko. Zenbait hizkuntza eskolak jarria du jada multimediala programa hau, baina Zornotzakoa izango da euskara irakasteko lehena. Bertako udalaren eta Aurten Bai Fundazioaren ekimen honetan erabiliko den «Hezinet» programa EHUko Informatika ikasle batek doktore tesirako egindakoa da.

■ Gasteizko irteeran topa ditzakegun zenbait bide-seinale axolagabeki egin dituztela esateak ez dirudi astakeria. Aste honetan ikatza merezi duena bertan dago, N-1ean. Arabako Diputazioak paratutako bide-seinalean «Arkauteko Akademian» eta «Iradiereko Basean» hitzak ikus daitezke. Gaztelaraz ez da akatsik; euskarazkoan, sarritan bezala, franko.

I k a t z a

Aurten ere iritsi zaigu, urtero legez, mundu mailako Ingurugiroaren eguna. 1972. urtean Stockholm-em Nazio Batuen Giza Inguruneari buruzko konferentziak aldarrikatu zuen egun hau eta urtero ekainaren 5ean ospatzen da.

EZ DA GIRO INGURUNEKO INGURUGIROAN

■ Arnasten dugun airearen kalitateak eta gure ingurune naturalaren kontzerbazioak gero eta gehiago kezkatzen gaitu.

Ingurugiroaren arazoak ezagutzera eman eta bere defentsan diharduten talde eta erakundeek Ingurugiro eguna dela-eta hainbat ekintza eta jardunaldi sinboliko antolatu ohi dituzte. Ahotik ahora darabilgu hitz hau ezpain artean, baina benetan zer ote da ingurugiroa, guztiok gauza bera ulertzen ote dugu hitz hau entzutean?

Nahikoa dugu edozein albiste edo prentsa-oharri erreparatzea hitz honen adiera ezberdinez jabetzeko. Askotan, ingurugiro arazoak ikuspuntu naturzale eta ekologista batetik soilik ulertu izan dira eta

ingurugiroa hori baino askoz gehiago da. Ingurugiroa bizitzaren ingurune edo esparru osoa dela esan izan da, horrek esan nahi duen guztiarekin. Elementu asko azpima-

■ **Nabarmena da zenbait erakundetan burutzen diren ingurugiro-ikuskaritzek izan duten gorakada**

rattu daitezke ingurugiroaren bueltan, esate baterako klimari loturiko guztiak (temperatura, prezipitazioa eta abar), ezaugarri fisiko nahiz kimikoak (pH-a, mineralen kontzentrazioa eta abar); mota guztietako

bizidunen arteko elkarrekintzak ere ingurugiro dira eta noski, gizakiak sorturiko ingurune guztiak ere, ingurugiroaren parte dira, hala nola, ondare historikoa, ingurune soziokulturala...

Ingurugiroa ulertzeko garaian ere bilakaera bat egon da azken urteetan. Izan ere, duela urte gutxi arte ingurugiro arazoak mundu mailakoak soilik izaten ziren, ozono geruza dela, berotegi-efektua, klima aldaketa eta gisa horretakoak. Arazo global hauek betetzen zituzten aldizkari eta egunkariak, eta askotan etxe aurreko arazoei ez zitzairen erreparatzen.

■ Ingurugiro arazoekin elkarbizi behar?

Edozein tokitako ingurugiro egoera aztertzerako garaian, ingurugiroa definitzerakoan kontuan izan ditugun elementu guztiak izan behar dira aztergai, eta ondoren beraien

larrienak eta eraginak ugariak dira, hala nola: ikuskortasuna murrizten dute, osasun arazoak sortzen dituzte, kliman eragina izan dezakete, hainbat materiale hondatu ditzakete, kate trofikoak kutsatu daitezke...

✓ **Lurtzoruak.** Lurtzoruaren kutsadura ere arazo larri bihurtu da gure herriko zenbait gunetan. Lindanoaren kasua izan da sonatuena eta agian larriena. Kutsadura mota hau ere, neurri handi batean, industriaren hondakinetatik eratorritakoa da. Neurri txikiago batean, nekazaritza intentsibo batek ere gisa honetako kutsadura sor dezake. Kutsadura honen ondorioz, lurtzoruaren konposatu kutsagarriak azaltzen dira, materia organiko gehiegi edo gutxiegi egon daiteke, erosio arriskua aldatu egiten da...

✓ **Ura.** Uraren kudeaketak aurrerapen handiak izan ditu azken urte hauetan, eta duela urte batzuk baino hobeto gaudela esateko moduan egongo ginateke. Kutsadura iturri nagusia industria eta hiriguneak dira eta neurri txikiago batean nekazaritza ustiakuntzak. Eraginak desberdinak dira kasuz kasu aztertuz gero, baina uretako oxigeno kontzentrazioa murriztu egiten da gehienetan

eta elementu berriak azaltzen dira uretan.

✓ **Landaretza.** Elementu honen inguruan sortu diren ingurugiro arazo larrienak, suteek, gaitzek eta kanpoko espezieek eragin dituzte. Ondorioz, lurtzoruaren kalitatea murriztu daiteke, zenbait espeziek bizirauteko arazoak izan ditzakete edo bertako hainbat espezie kanporatua izan daiteke espezie arrotzen zabalkuntza dela medio.

✓ **Fauna.** Arazo larrienak lurraren erabilpenak izan dituen aldaketen ondorioz etorri dira. Giza ustiaketek zenbait espeziaren ugartzea eta beste batzuen murrizketa eragin dute, ekosisteman desorekak sortuz.

✓ **Gizateria.** Askotan aipatzea ahaztu egiten zaigun arren, osasun-arazoak, istripuak, langabezia, delinkuentzia, zarrak, ekonomi-politika txarrak, krisi sektorialak, hezkuntza falta, trafikoa... ingurugiro arazo dira eta gure bizi-kalitateraren eragin zuzena dute ●

■ Hiriguneak kutsadura iturri dira.

artean dagoen elkarrekintza aztertu. Ez gara hasiko hemen gure herriko ingurugiro azterketa zehatz bat egiten, baina ikus ditzagun labur-labur zeintzuk diren arazo larrienak. Izan ere, ingurugiro arazo hauekin bizi gara eta egunero ikusten ditugunez ezagunak zaizkigu, baina inoiz ez dago soberan arazo direla azpimarratzea. Hau da, ikertu eta konpondu beharreko arazoak direla eta ez gure bizitzako partaide.

✓ **Airea.** Aireko kutsadura eta atmosferako arazoak hirigune handietan antzematen dira gehien; mota guztietako industriak eta kaleetako autoak dira kutsatzaile nagusiak. Gas kutsatzaileak, errautsak, hautsa eta zarata izaten dira arazo

riak azaltzen dira, materia organiko gehiegi edo gutxiegi egon daiteke, erosio arriskua aldatu egiten da...

■ Harrobiak eragin zuzena dute fauna eta flora.

Testuinguru honetan kokatu beharko genituzke 1972. urtean Stockholmen burutu zen Giza Ingurunearen buruzko biltzarraren eta hogeitaz beranduago, 1992an, Rio de Janeiro burutu zen Lurraren gailurra. Bai bata nahiz besteak indarra galdua dute dagoeneko, bertan sinatu ziren akordio eta printzipio deklarazioak aplikatzea gaitza bihurtu baita. Esate baterako, Rio de Janeiroko biltzarraren inguruan sortu zen garapen jasangarriaren kontzeptua praktikara nola eraman behar den ez da asmatu erakunde desberdinetan eta gainera, duela urte batzuk, zenbait egin zituen aurreikuspen katastrofistak ez direla bete ikusi da. Hori dela eta, azken urte hauetako joerak beste

bate batzuk hartu dituzte.

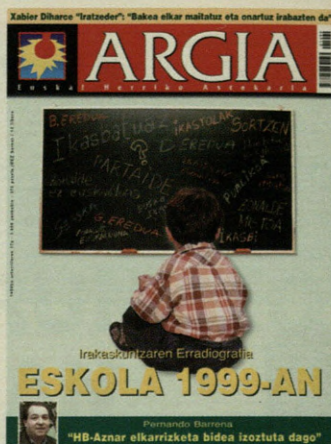
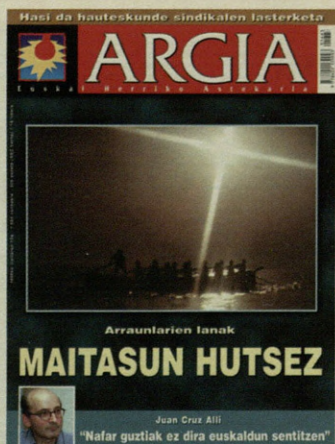
Gero eta arreta handiagoa jasotzen dute gure gertuko ingurunean ditugun arazoak. Arnasten dugun airearen kalitatea, edaten dugun uraren garbitasuna, jaten ditugun jakien jatorria, gure industriaren ingurugiro eragina, gure paisaia eta ingurune naturalen kontserbazioa... dira orain gehien kezkatzen gaituzten gaiak, etxetik «gertuagokoak». Nabarmena izan da, esate baterako, enpresa eta erakunde desberdinetan burutzen diren ingurugiro-ikuskaritzek izan duten gorakada. Gaur egun, ISO, UNE eta gisa horretako ziurtagiriak lortzeko lehian dabilta enpresak. Ziurtagiri hauek lortzeko, ingurugiro baldintza zorrotzak

bete behar izaten dituzte, baina gisa honetako ziurtagiriek izen ona eta ospea eskaintzen diete enpresei.

Ingurugiroarekiko sentsibilizazioak Euskal Herrian izan duen bilakaera hau beste ikuspegi batetik ere aztertu daiteke; hasieran, gure herrian, ingurugiroaren aldeko defentsan aritu zirenak mendizaletasunari loturiko talde eta pertsonak izan ziren; beranduago, garapen industrial zela eta, ingurugiroaren aldeko mugimendua gizarte industrial honi lotuta egongo zen. Gaur egun, mugimendu hau bizirik dago, baina orain, helburu desberdinak dituzten taldeetan antolatua aurkitu dugu ●

♦ AITOR BENGOA

Astero Euskaraz Bizitzeko

KONPROMISOAREN KOLOREAK DITUGU

(Ezagutzen gaituzu?)

ARGIA jaso nahi dut astero

HARPIDETZA SARIAK (BEZa barne): Hego Euskal Herria: 15.000 pta • Ipar Euskal Herria: 717 libera • Espainia: 15.000 pta • Beste Atzerriak: 19.300 pta • Airez: 30.225 pta

Markatu x batez zure aukera:

Hilabetez dohainik jaso nahi dut ARGIA berria ezagutzeko

☐ Urte osoko harpidetza egin nahi dut. (CD bat opari jasoko duzu)

ena: 1. deitura 2. deitura:

A.F./N.I.F.: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

DILIK URTE OSOKO HARPIDETZA ESKATU DUENAK BETETZEKO:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz Transferentzia ARGIaren kontura

bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

.Titularra:

.Titularraren helbidea:

tularraren telefonoa....

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D.

Kontu zenbakia

DATA:

SINADURA:

Harpidetza-orri hau bete eta bidali helbide honetara:

GIA, Harpidetza Saila: Zirkuitu Ibilbidea, 15. pabil. 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

ARGIAk zure datuak gure arteko harremanetarako soilik erabiliko dituela bermatzen du.

IBILALDIA 99

B E R R E Z I A

Aro barriak loratuko dau

Elorrioko Txintxirri ikastola loratan dago; 110 ikasle ditu eta 15 irakasle. Durangaldeko hiru ikastolen artean ordea, egitasmo berri bat abian jarri nahi dute, Ibaizabal ikastola eraiki nahi dute; Batxilergoa eta Lanbide Heziketa irakasteko. Ibilaldian bildutako dirua horretarako izango da. Elorrioren erdia baino gehiago da euskara dakiena, baina berbetan egiten dutenak gutxiago dira. Erabilera sustatzeko asmoz ari dira lanean Abizari euskaltegikoak eta Barriketan elkartekoak. Mendiz inguratutako harrizko herrian gazteek gazteleraz egiteko ohitura bazter dezaten da helburua.

Testuak: Goretti Rodriguez

Elorrioko Txintxirri ikastolari egokitu zaio aurtengo Ibilaldia antolatzea. 110 ikasle, 15 irakasle eta gainerako laguntzaileen ahaleginari esker lortutako dirulaguntza Batxilergo eta Lanbide Heziketako Ibaizabal Ikastola prestatzeko izango dira. Aurrekontua ez da kezka bakarra; ikastolako gazteek gaztelerarako joera dute eta jarrera hori saihestu nahi dute.

DURANGALDERAKO IKASTOLA BERRIA HELBURU

luz, Mungiako Larramendi ikastolak (argazkian) batxilergoa finantzatzeko eskatu zuen dirua, Txintxirrik Ibaizabal egitasmorako.

Ibilaldiak Durangaldeko harrizko herrian, Elorri, egingo du parada aurtengoan. Ikastolen festa, Txintxirri ikastolaren festa. Ekainaren 6a egun betea izango da eta horren berri jakiteko prestatu dute web orria (ibilaldia.canal21.com). Internet orrian Elorrio eta aurtengo festari buruzko informazioa dago. Web orria eta irudi kontuaz arduratu dena Txintxirri ikastolako ikasle izaniko Goizon Garaizabal da. «Aro barrian ikastolak loran» leloa Beñat Gaztelurrutia Abadiñoiko bertsolariak asmatu du hasiera goazen milurteko berrian ikastolak loratuz doazela plazaratuz.

Ibilaldia girotzeko diskoa ere kalean da. Abesti nagusiaren hitzen egilea Unai Iturriaga bertsolari durangarra da eta Otxandioko Josu Zabalak

konposatu du musika. Ahotsa jarri dutenek zerrenda luze bat osatzen dute: PiLTko Rafa Rueda, Karlos «Mahoma» RIPeko kantaria, Sasoi Iluna-ko Txuma Murugarren, Mikel Urangarin, Su Ta Gar-eko Aitor Gorosabel, Igor Elortza bertsolaria, eta Ikastolako haurrak. Besteak beste, musikarien artean hor dugu Bingen Mendizabal mandolina joz.

CDko beste sei abestietan parte hartu dute honako taldeek: Berrizko Eta zer!, Elorrioko Irao eta Non demontre, Durangaldeko Luhartz, Ene Badako taldeko Eneritz eta Edurtzeta eta azkenik Gorka Knorr.

Txintxirri ikastola

Ibilaldiko protagonistak bertara hurbilduko direnak eta nola ez, ikastola antolatzaileko kide guztiak izango dira.

Elorrioko Txintxirri Ikastolak Otik 16 urte bitarteko 110 ikasle ditu eta hauek prestatzen 15 irakasle lanean ari dira buru-belarri. 16-20ra bitartekoentzako, ikastolako filosofia bera jarraituko duen Batxilergo eta Lanbide Heziketako Ibaizabal Ikastola prestatzen dihardute. Aurtengo Ibilaldia egitasmo hau martxan jartzeko laguntza da.

Ibaizabal deritzon egitasmo honetan Durangaldeko 3 ikastola (Durangoko Kurutziaga, Zornotzako Andra Mari eta Elorrioko Txintxirri) eta Lea Artibaiko 2 (Lekeitioko R.M. Azkue eta Ondarroako Zubi Zahar) bildu eta Ikastolen erduan jardungo duen kooperatiba bat osatu dute. Ibaizabal-Lea Artibairen lehenengo ikasturtea irailean hasiko da. Durangon Batxilergo eta ikastaro ez arautuak eskainiko dituzte eta

Markinan Lanbide Heziketa egongo da hasiera batean. Egitasmo honek ezarpen fase hauek izango ditu, datorren urtean hasi eta 2002. urtean amaituko direnak. Hiru Batxilergo izango dira Ibaizabalen: Teknologikoa, Humanistikoa eta Zientifikoa. Eta Heziketa Zikloen eskaintza berriz oso oparoa aurreikusten da.

Duela 2 urte inguru hasi ziren Ibaizabal egitasmoan lanean ikastoletako arduradunak. Diru aldetik sekulako aurrekontua behar du egitasmo honen gauzatzeak. Blanka Lazkanok azaldutakoaren arabera, eraikuntzaren legezko izen emateak 12 milioitako gastua zekarren. Dena den ikastolako arduradunaren esanetan merezi du egitasmo honen alde lan egiteak, zeren gaur egun Irakaskuntzan dagoen hutsunea betetzen lagunduko baitu.

16 urte bitarteko 110 ikasle ditu Txintxirri ikastolak; hauen hezitzaile berriz 15 irakasle.

Elorrioko biztanleen erdiak baino gehiagok daki euskaraz, baina erabileraren portzentaiek behera egiten dute. Ezagutza bai, baina erabilera hanka motz geratzen da. Egoerak okerrera egin ez dezan, Abizuri euskaltegiak eta Barriketan elkarteak egitasmo anitz dute esku artean. Bestalde, herrian A hizkuntz eredua desagertzeaz da eskoletan.

EUSKARA JAKITUNAK BAI, BAINA HIZTUNAK?

Elorrion euskaldunen portzentaia azken 8 urteetan hazi egin da eta Durangaldeko datuekin alderatuz herriko euskaldunen proportzioa 12 puntuz altuagoa da. Eustaten azken ikerketek adierazten du-

tenaren arabera, Elorrioko biztanleen erdiak baino gehiagok (% 57ak) euskaraz daki edo gutxienez ulertu egiten du.

Durangaldean 1981 eta 1991.urte bitartean euskaldunen portzentaia % 9 egin zuen gora eta azken urteotan (batez

ere 91-96 tartean) hazkunde hori bizkortu egin da. Gaur egun euskaldunen % 60 64 urtetik gorako herritarrek osatzen dute eta haur eta gazteak gero eta euskaldunagoak dira. 1981ean % 25 baino ez zen euskalduna 10 urtetik behera-

gokoen artean. 96an, aldiz, % 75 euskalduna zen eta urteak igaro ahala gehiago dira. Euskaldunberrien kopuruak ere etengabe gora egin du azken urteotan. 1996an 7.000 euskaldunberri zeuden Durangaldean, hamar urte lehenago bai-

■ Abizari euskaltegia

20 urteren buruan 100 ikasle

AEK-ko Abizari euskaltegiak 20 urtetik gorako ibilbidea egin du Elorrrion. Hasierako urteetan gau eskola gisa klaseak ematen zituzten eta tokiz ere behin baino gehiagotan aldatu dira. Ikastolan, abade-etxean... egon izan dira baina urteak igaro ahala ikasle kopurua haziz zihoan eta San Juan kaleko 21 zenbakian daude duela 3 urtetik. Abizari Durangaldeko AEK euskaltegiekin koordinatuta dago eta ez du udalaren dirulaguntzarik jasotzen.

Gaur egun 100 ikasle daude matrikulatuta eta euskara klaseak ematen 7 irakasle dhardute. Eurretari bat Ana Basabe da: «AEKra hurbiltzen diren gehienak ez datoz titulu baten bila, euskara erabiltzen eta ulertzen ikastera baizik. Izan ere, Elorrrion jendeak orokorrean ez du euskaraz hitz egiteko ohiturarik eta lagun-talde euskaldun batean erdaldun bakarria badago erdaraz mintzatzen dira». Basabek azaldutakoaren arabera, herritarrek euskararen ezagutza maila altua dute baina erabilera urria da. «Hel-duak eta haurrak dira euskaraz gehien mintzatzen direnak eta egiten dutenean bizkaieraz egiten dute». Elorrrion erabiltzen den mintzaera Durangaldeko euskalkia da, baina baditu ñabardura edo aldaera txiki batzuk. Durangon ogiari

esate baterako «ogixe» esaten zaio eta Elorrrion «ogixa» ahoskatzen da.

Azken 5 urteetan euskararen ezagutza hobetuz doa gazteen artean eta hau datu pozgarria da AEK-ko arduradunentzat. Gaur egun ia ez dute gazterik lehenengo urratsean baina duela 5 urte adibidez euskaraz ezer ere ez zekiten gazteak hurbiltzen zitzaizkien. Izan ere, Elorrrion gero eta haur gehiago matrikulatzen da D ereduan eta A eredu des-

gertzeaz dago, honek guztiak eragina duen herriko gazteen euskara mailan.

AEK-ko ikasle kopuruaren % 70 gazteak dira eta asko euskaltegiko mintza-praktika taldean dabiltza. Bestalde, Ane Basaberen esanetan, aurrean 3 talde berezi dituzte beheko edo hasierako urratsean. Guraso talde bi (Elorrioko Herri Eskola eta Lourdes ikastegikoak)

eta eskualdeko «Lince» lantegiko langile talde bat. Izan ere, aurrean, «Hobetuz» programaren barruan sindikatuak langileen prestakuntzan euskara ere sartzea erabaki dute. Bestalde, AEK-ko arduradunek diote «tamalez» Elorrrion 35 urtetik gorako herritarrek euskaraz alfabetatu gabe daudela. «Joan den urtean izan genuen talde bat eta bertan euskaraz irakurtzen eta ulertzen irakasten genien, baina gaur nahiz eta premia handia egon, ez dugu alfabetatze talderik».

Elorrioko Udalean gaur egun ez dago euskara teknikaririk. Arrazoi hau eta beste batzuk direla medio, AEK-k herriko beste elkarte, ikastetxe eta alderdi politiko batzurekin batera Euskara Kontseilu bat eratu berri du, honela herrian euskararen erabilera bultzatzeko asmoz. Bertan lanean dhardute Herriko Ikastetxeak, Arriola Kultur Aretoa, Gaztetxea, aisialdi talde bi (Amalur eta Intxorta) eta alderdi politikoetako ordezkari batzuk (Elorrioko Indpendenteak, Euskal Herritarrok, Eusko Alderdi Jeltzalea). Euskara Kontseilu honek herrian lan egiten du, egitasmo desberdinak abian jarritz. Besteren artean, udalari herriko ekitaldiak euskaraz antolatzea eskatzen dio eta haurrak D ereduan matrikulatzeko kanpainak egiten ditu ●

Euskararen alde.

Ikastolen alde.

Munduko abantaila guztiak...

VISA BBK PARTAIDE oso txartel berezia da. Baina VISA BBK txartelen abantaila guztiak ditu: mundu osoko milioika saltegitan erosi ahal izango duzu eta zeure dirua erabilgarri izango duzu milaka kutzazain automatikotan. Gainera, bidaiak txartel honekin ordaintzen badituzu, BBK-k doan eskaintzen dizu istripu-asegurua eta ibilbide barruko laguntza aseguru.

...eta euskara zein ikastolentzako gure laguntza

Hauxe da gure laguntza: BBK-k urtero ernango die IKASTOLEN ELKARTEARI eta PARTAIDERI 1.000 pezeta txartelaren titular bakoitzeko eta beste 250 pezeta txartelaren onuradun bakoitzeko.

Eta hauxe zurea: txartelaren bidez ordaintzen dituzun erosketen portzentaia jakin bat IKASTOLEN ELKARTEA eta PARTAIDERentzat izango da.

Eskuratu Orain
BBKren edozein bulegotan

BBK
Bilbao Bizkaia Kutxa

no 4.000 gehiago. Halaber, gero eta gehiago dira euskaraz hitz egin ez baina ondo ulertu edo irakurtzen dutenak. Dena den, tamalez euskararen erabilerak behera egiten du adinarekin batera, nahiz eta 15 urtetik beherakoen artean goranzko bidea nabari. Datuok ikusteko, Eusko Jaurlaritzak hizkuntz gaitasunaren inguruan argitaratu berri dituenak dituzue taulan.

Hizkuntz ereduak irakaskuntzan

Elorrioko ikastetxeetan A ereduaren arrasto txiki bat baino ez da gelditzen eta urteak pasatu ahala D eredu gero eta indartsuagoa bilakatzen ari da. Durangaldeari dagokionez, D eredu guztiz finkatuta dago eta A eredu duela 2 urtetik hona desagertzeaz dago. Orokorrean eskualdeko herri txikietan B eredu beherantz joan da azken urteotan. Hau hala izanik, ikastetxeetako arduradunek aurreikusten dute datorren urterako seguraski B eredu desagertu egingo dela, batik bat Durangaldeko herri txikietan.

Elorriora itzuliz, Lanbide Heziketa Ikastetxea da herrian A ereduaren klaseak ematen di-

Elorriko biztanleen erdiak baino gehiagok (% 57ak) euskaraz daki edo ulertu egiten du.

tuen bakarra. Bestalde, Alejandro Goikoetxea Herri Ikastetxea, Elorrioko Batxiler Institutua eta Lourdes'ko Ama Ikastetxeak, hirurek B eta D ereduak dituzte. Elorriko D eredu hutsean ari direnak Txintxirri Ikastola eta Maria Bitarteko Ikastetxea (eskolaurrea) dira.

Barriketan elkarte

Duela 5 urte sortutako elkarte hau euskararen normalizatzarako lanean ari da herrian. Barriketanena izan zen Udal Euskara Kontseilua sortzeko ideia eta AEKren lagun-

tzarekin aurrera eraman zuen. Honela, herriko beste elkarte, ikastetxe eta alderdi politikoak gehitu zitzaizkien eta iaz batzartzen hasi ziren. Barriketaren urtean milioi bateko aurrekontua izaten du eta udalak 200.000 pezetako dirulaguntza ematen dio. Honela, elkartearen sostengu ekonomiko garrantzitsua bere bazkideak dira. Barriketaren 132 bazkide dira eta barnean «Ze bizixo» deritzen gazte taldea dute.

Euskararen erabileraren inguruko kale neurketa bat egin dute EKBrekin batera. Bertatik ateratako ondorio nagusia

zera da: nahiz eta gazteek gero eta euskara maila altuagoa izan, haur eta nagusiak dira euskaraz gehien mintzatzen direnak.

Euskara bultzatzeko ekitaldiak ugari dira eta ahalik eta esparru gehienetara zabaltzen saiatzen dira. Bateren bat aipatzearren, Barriketaren euskararen erabilera udaletxean ere sustatu nahi izan du. Honetarako, maiatzaren amaieran Durangaldeko 3 euskara elkartekin batu (Durangoko Berbaro, Zaldibarreko Eixu! eta Iurretako Gurien Bai) eta euskararen aldeko konpromisoa eskatu diete alderdi politikoei. «Ekainean egingo diren Udal Hauteskundeak begira, zerrendaburuak behintzat euskaldunak izatea eskatzen dugu», azaltzen du Barriketan Elkarteko Segundo Lazkano partaidea.

Elkarteko arduradunek emandako datuen arabera, Elorrioko Udalean EAJk bere lehenengo 5 hautagaien artean 3 erdaldun ditu, Elorrioko Independenten taldeko 3tik batetik euskara nekez menperatzen du, PSE-EEK eta PPk hautagai bana eta erdalduna dute. EH da zerrendaburu guztiak (3) euskaldunak dituen bakarra ●

EUSKARAREN DATUAK DURANGALDEAN

	Elorrio		Durangaldea		Bizkaia	
	Euskaldunak	la euskaldunak	Euskaldunak	la euskaldunak	Euskaldunak	la euskaldunak
1991	% 52.2	% 11.2	% 40.9	% 19.3	% 18.9	% 20.5
1996	% 56.6	% 12.2	% 46.3	% 17.7	% 23.7	% 20.7

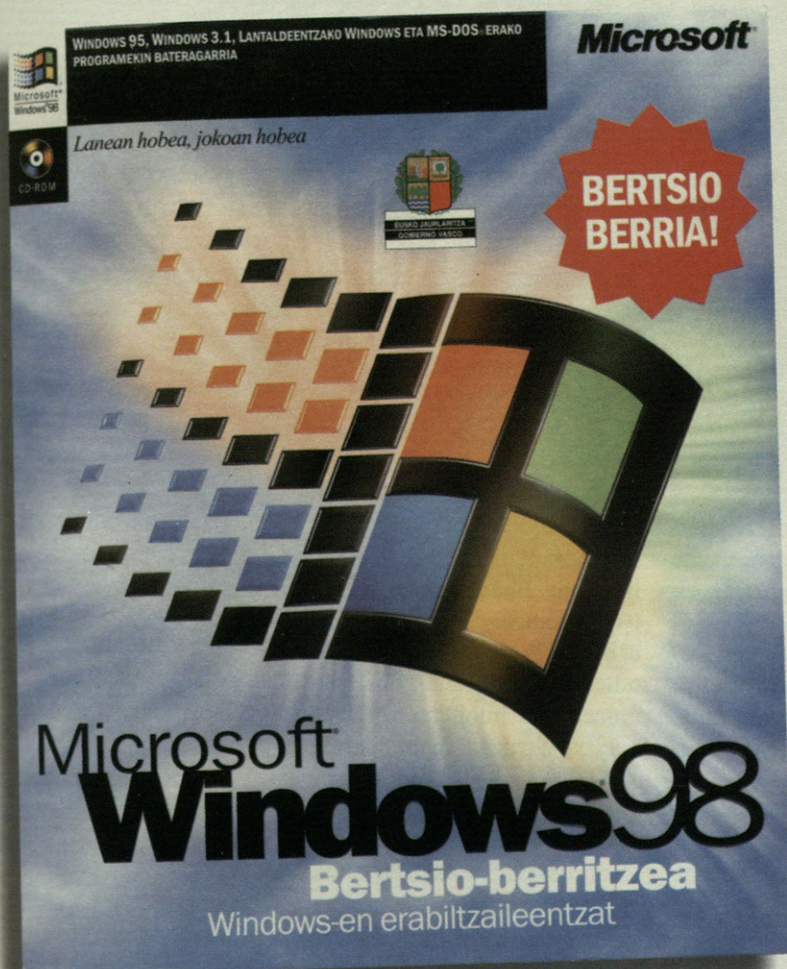
Iturria: EUSTAT. 1991 eta 1996ko Zentsu eta Erroldak.

Biztanleria 1981	Guztira	Euskaldunak	Elebidun hartzailak	Erdaldun elabakarrak
Durango	19.683	6.707 (% 34)	3.161 (% 16)	9.815 (% 49.8)
Elorrio	7.357	3.500 (% 47.5)	372 (% 5)	3.485 (% 47.3)
Durangaldea	47.743	20.075 (% 42)	5.315 (% 11.1)	22.353 (% 46.8)

Biztanleria 1996	Guztira	Euskaldunak	Elebidun hartzailak	Erdaldun elabakarrak
Durango	22.821	10.097 (% 44.2)	3.827 (% 16.7)	8.897 (% 38.9)
Elorrio	7.053	3.984 (% 56.4)	666 (% 9.4)	2.403 (% 34)
Durangaldea	51.096	25.831 (% 50.5)	6.820 (% 13.3)	18.445 (% 36)

Windows 98 **euskaraz salgai!**

- ✓ Erabiltzaile berrientzako bertsioa, eta
- ✓ Bertsio berritzea Windows-en erabiltzaileentzat

Internet Explorer 4.0
euskaraz

1999ko uda parterako **Office 2000**
(Microsoft Word, Excel eta Out Look)
euskaraz

Salmenta-guneak:

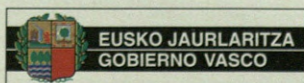
- **El Corte Inglés**
- **Ei Computers**
(Sabino Arana, 67 Bilbao)
- **Eroski**
(Leioa, Gasteiz, Arrasate, Basauri, Iruña, Donostia, Barakaldo, Tudela)
- **Alcampo**
(Irun, Oiartzun)
- **Pryca**
(Donostia, Goierri, Sestao, Erandio)
- **Bilintx** (Donostia)
- **Urretxindorra** (Bilbo)
- **Arriaga** (Gasteiz)
- **Xalbador** (Iruña)

- ✓ Windows 98ren gaztelaniazko bertsioaren lizentziaduna bazara, eskatu Microsofti lehenbailehen euskarazko bertsioa.
Tel.: 91 375 40 04 edo 902 197 198

Bakarrik material eta bidalketaren gastuak ordaindu beharko dituzu, guztira 4.900 pta.

Bestalde

- ✓ **XUXEN II**, Euskararen zuzentzaile ortografikoa, INTERNETen duzu, hartu eta zure ordenadorean doan kargatzeko:

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailordetza

XVI. mendean sortutako herria da Elorrio. Harrizko herria dela esan daiteke, harriak presentzia handia baitu eraikinetan eta baita zoruan ere. Arkitektura aldetik erakargarritasuna izateaz gain, kulturak ere badu indarrik herrian. Eta baita umoreak ere, elorriotarrak alaiak direnaren hotsa bada, eta «Txantxibiri» abestiak hala adierazten du.

MENDIZ INGURATUTAKO HARRIZKO HERRIA

Tello Konteak XIV.mendean sortutako herria dugu Elorrio. Alde zaharretik oster bat eginez konturatzeko gara etxeek ez dituztela 3-4 pisu baino gehiago, eta honek beste hiri handiagoek ez duten xarma ematen dio herriari. Hori gutxi bada, harrizko hiria deritzo, etxeak eta zolak harrizkoak dituelako. Paradoxikoa bada ere, harrizkoa da herri honen bihotza, hiriaren alde zaharra harrizkoa baita. Hiria jauregiz beteta dago eta Bizkaiko herrietatik armari gehien dituen bera da. 69 armari inguru daude etxeetako hormetan.

Harrizko 23 hilobi

Herria harriz josita dagoela esan berri dugu, kaleak zein eraikinak. Harkaitzak ere ez daude urruti Elorriotik; Mendiz inguratuta baitago Bizkaiko

herri hau. Honela, Intxorta, Udalaiz, Memaia, Amitar, Santa Mariñazar eta Erdeilla mendiek babesten dute. Elorrioko beste altxor historiko bat Argiñetako Nekropolisa da. Herriko nagusiek kontatzen dutenez, antzina jentilen hilerri izandakoa da. Bertan, IX. mendeko harrizko 23 hilobi daude eta hauen artean zaharragoak diren 5 hilarri.

XIX. mende hasieran berri, famatua izan zen Elorrio zituen bainuetxeengatik. Garai hartako dirudunak herrira hurbiltzen ziren uhatsetara osatzera. Gaur ere badago sufredun ur hau herriko zenbait etxetan eta baita Zenita auzoko iturri batean ere. Bertakoek diotenez uhats hau ona da azalerako eta baita urdaileko gaitzak osatzeko ere.

Elorriotarren humorea

Elorrioko herritarrak beti-

danik oso alaiak izan dira eta beti festarako prest daude. Hori baieztatzeko herriko jaietara irailan hurbildu eta Erreka deritzon kalean begirada bat bota baino ez da egin behar. Edo bestela Lepantoko itsas gerra gogoratuz urriaren lehenengo igandean "Errebonbiloak" izeneko ospakizuna ere ikusgai izaten da. Badago abesti zahar bat (dirudienez Erdi Arokoa) elorriotarren humorearen adierazle eta herriko aiton-amonetatik bilobetara belau-naldiz-belaunaldi igaro dena:

«Txantxibiri, txantxibiri/gabiltzanian Elorrixoko kalia/hamalau atso tronpeta jotzen/zazpi astoren gainian./ Astoak ziran txiki txikiak/ atsoak berri kristonak,/ nola demontre konpontzen ziren zazpi astoren gainian...».

Gaztetxea

Kultur mugimendu handia duen hiria da Elorrio eta herritar gehienak bolondres gisa aritzen dira kulturgintzan. Gaztetxean adibidez 150-200 pertsona inguru daude eta gehienak kultur elkarteetan sartuta daude. AEKrekin batera udako euskara barnetegi bat prestatzeko asmoa dute. Gaztetxeko partaideek adierazita koaren arabera, giro euskaldunagoa sustatu nahi dute: «Gaztetxean gabiltzanok ez dugu euskaraz hitz egiteko ohiturarik nahiz eta denok ulertu». Ez dute udaleko diru laguntzarik eta beraien egitasmoak aurrera eramateko dirua kontzertu eta

Harrizko herria dirudi Elorriok; arku hau lekuko.

txosnetatik ateratzen dute. Gaztetxekoen esanetan txosnetan ateratako diru hori barnetegiko matrikulak ordaintzeko erabiliko dute.

Arriola Kultur Aretoa

Arriola Kultur Aretoa dagoen tokian 50eko hamarkadan zine pribatu bat egoten zen baina halako batean itxi egin zen. Urteak igaro ahala, herriko kultur elkarteak konturatu ziren ekitaldietarako lokal faltan zeudela eta Udalarari eskatu zioten garai batean zinema zegoen toki hura erostea. Udalak azkenean lokala erosi eta Arriola Kultur Elkarteak hartu zuen bere ardura duela 11 urte. Udalarekin akordio batera heldu zen. Ordutik Udalak 6 milioi pezeta ematen dizkio urtero eta mantenimendu lanetarako beste 10 milioi pezeta. Bestalde, Bizkaiko Foru Aldunditik 3 milioi pezeta jasotzen dituzte.

Tello Konteak XIV. mendean sortutako herri da Elorrio.

MONIKA DEL VALLE

euskara + ikastolak

EUSKADIKO KUTXAren VISA IKASTOLAK Txartela euskararen aldeko txartela da. Hori edukitzeagatik eta horrekin erosteagatik, besterik gabe, Euskadiko Kutxak dirulaguntza ematen die PARTAIDERi eta IKASTOLEN ELKARTEAri. Euskarari eta ikastolei lagundu nahi badiezu, ez daukazu Euskadiko Kutxaren bezero izan beharrik, eska ezazu edozein sukurtsaletan, edo deitu 901 333 444 telefonora, eta nahi duzun finantza erakundean helbideratu ordainak. Denon artean, eta txartelka txartelka, zaude ziur asko egin dezakegula euskararen alde.

Dena den, diru laguntza hauek ez dituzte betetzen Kultur Elkartek honen gastuak, beraien urteko aurrekontua 28 milioitakoa izaten baita. Falta den dirua leihatilako salmentetatik eta bazkideetatik eskuratzen dute.

Herrian Kulturgingtzen bolondres asko dago. Arriola Kultur Elkartean 25 ari dira lanean eta horietatik 5 liberatu baino ez daude. «*Gauzak egiteko gogo handia dago herrian baina Udaletik ez dago kultur planteamendu argi bat*» azaltzen du Iñaki Larrañaga Arriola Kultur Aretoko zuzendariak. Larrañagaren arabera kultur mailan «giro polita» nabari da Elorrioren eta astebururor

gutxienez ekintza bat antolatzen da. Larrañagak azaldutakoaren arabera hiru dira herriko kultur gune nagusiak: Gazte-*txea*, La Parra taberna eta Arriola bera. Arriola Kultur Elkartek bere aldetik ekitaldi ezberdinak programatu eta burutzen ditu bai herriko jaietan eta baita urtean zehar ere: zine komertziala, zine kluba, antzerkia, musika, erakusketak, hitzaldiak...

Aurrera begira, Arriola Kultur Elkartek turismo plangintza bat egiteko asmoa du Elorrioko ondareak aztertu eta ezagutarazteko. «*Elorri oso polita da, horregatik, bertako historia landu, ikerketak egin eta liburutan argitaratzeko asmoa dugu*» azaldu du Larrañagak.

Herriko pertsonaia esanguratsuak

Ondareak ezagutarazteaz gain, kultura, arte eta musika arloan pertsonaia garrantzi-

tsuak edo neurri batean bederen ezagunak badituzte, eta horien izenak jakinarazi nahi dituzte. Denak aipatu ezinean, hona hemen izen batzuk. Idazleen artean aipagarriak dira Juan Jose Pujana, Iñigo Agirre (orain Deustuko Unibertsitatean irakasle eta herriko historiaren

inguruan asko idatzi duena) eta Igor Basterretxea (Elorrioko Sorkunde Garbiaren Basilikari buruzko liburu bat idatzi berri duen 29 urteko elorriotarra)... Argazkigintzan iaioak diren artistak ere ezagunak dira: Luis Madina, Patxi Granados eta Segundo Lazkano. Margolari ospetsuak dira berriz, Jesus Mari Agirre Kerexeta eta Etxebarría, besteak beste. Musika alorrak ere eman du fruturik: Agustin

Garatamendi organista eta Juanito Gallastegi.

Zendutako pertsonaien artean ditugu adibidez: joan den urtean hil zen Jaime Kerejeta (idazle, konpositore, historia-gilea), Juan Ambrosio Arriola (konpositore honen omenez jarri diote Kultur Aretolari

Arriola izena) eta herriko zaindari den Berrio-Otxoa-tar Balcendin Santua.

Kultura eta euskara uhinetatik ere bai

Elorriotarren humorearen lekuko gisa «Txantxibiri» abestia azaldu dugu. Herriko gazte batzuek izen bera hartu dute herriko irrati librea izendatzeko. Duela 14 urte sortu zen eta FMko 105 zenbakian

dago. Elorrio eta inguruko auzunetara heltzen da irrati seinalea. Ez dute egun osoko emisiorik eta programazioaren % 90 euskaraz ematen dute. Iñaki Herrero bertako partaideak azaldutakoaren arabera «*betidanik herriko gazteak ari izan gara irratiari*». Udaletik urtean 100.000 pezetako diru laguntza dute eta zozketen bidez ere laguntzaren bat eskuratzen dute. «*Dugun baliabide ekonomiko urriaz pixkanaka hobetzen saiatzen gara*» dio Txantxibiri Irratiko partaideak. Egunotan eskuratu berri dute kontrol mahai berri bat. Emisioak astean zehar arratsaldean eta asteburutan goizez izaten dira. Astearteetan ikastolako haurrek irratsaio bat egiten dute eta gainontzeko programek bestelako edukiak jorratzen dituzte. Dena den, musikari tarte handia eskaintzen diote. Aste-ko gertakarien berri ematen duen irratsaioa ere igortzen dute ●

69 armari daude eraikinetako hormetan, harriko 23 hilobi eta 5 hilarri ere bai. Gazteluak eta jauregiak ere ugari dira.

Paradoxikoa bada ere, harrizkoa da herri honen bihotza, alde zaharraharrizkoa baita

ibilaldia 99

aro barrian

elorrion

ikastolak lorari
segur

zatoz

ibilaldia

bizkaiko

DISEINUA

FOTOKONPOSAKETA

INPRESIOA

EDIZIO DIGITALA

BIDALKETA

antza

grafikagintza & komunikazioa

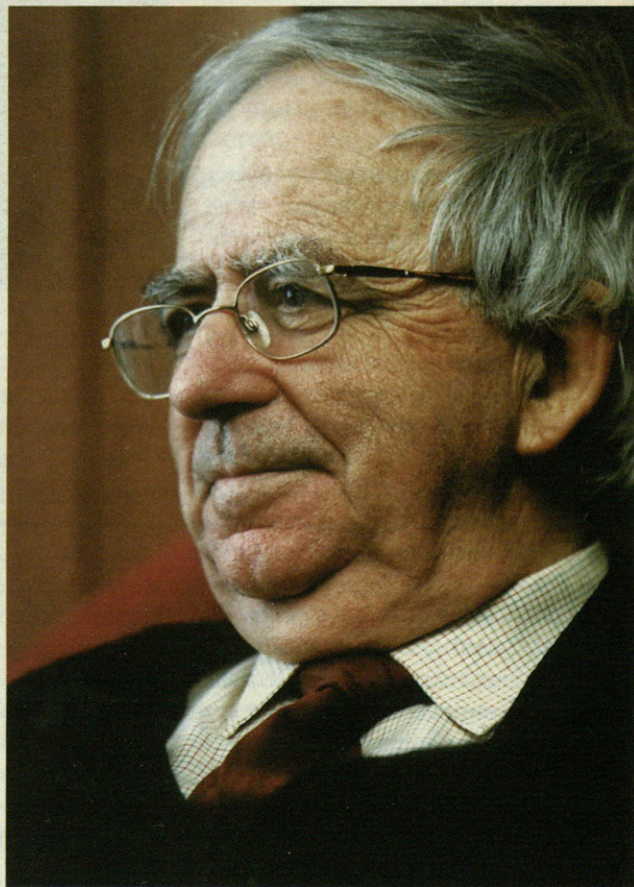
INDUSTRIALDEA, 2 • 20160 LASARTE-ORIA, GIPUZKOA • TEL.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 37 34 03
e-mail: antzagraf@antza.com • www.antza.com

R A M O N L A B A I E N

“SANZ, NAHI GABE, EUSKAL HERRIAREN ALDE ARI DA”

Tolosan 1928an jaioa, 36ko gerra zela medio, Saran hazi eta 18 urterekin itzuli zen. EAJn sartu zen berehala, familiako ohiturari jarraiki. Euzko Alderdi Jeltzalea izateko modu bat dela nabarmentzen du. Bere aitona lehenik eta aita ondoren Tolosako alkate izan ziren; bera berriaz Donostiakoa, 1983 eta 1987 urte artean. Garaikoetxearen lehen gobernuko (1980-1983) sailburu izan zen eta Euskal Telebistaren sortzaileetakoa da. Hori izan zen bere agintaldiko erronkarik nagusia. Euskaltzale sutsua, ikastolek urte batzuk lehenago abiatutako lana azpimarratzen du. Euskal Herriaren eraikuntza prozesuan Nafarroak bete dezakeen lanaz baikor ageri da. Historia militarra du afizio eta 1987tik SAPA arma enpresan dihardu, aholkulari gisa.

PABLO S. QUIZA

■ «Boterea ez da ematen, boterea hartu egiten da».

Gerra zibilaren ostean, Saran eman zenuen gaztaroa. 46an egin zenuen buelta eta garai hartan hasi zen pixkanaka abertzaletasuna berpizten. Nola gogoratzen dituzu urte haiek?

Denok pentsatzen genuen Francok gutxirako zuela. Espero genuen gauzak segituan jarriko zirela martxan berriro, Jose Antonio Agirre etorriko zela, aliatuek gerra irabaztean guk ere irabaziko genuela, baina aliatuek gerra irabazi zuten eta Francok beraiekin. Beste hura Hendaiara etorri

zenean eta Francori besarkada hura eman zionean, ikusi genuen ez zela laburrerako izango. Orduan, alternatibak sortu ziren; batzuk armen alternatiba hartu zuten eta beste batzuk kulturaren armak. Ikastolak sortzen hasi ziren...

■ Aukera desberdinak egin arren, helburuetan bat egiten zenuten?

Batzuk armak eta besteek kulturaren armak. Ez dira gauza bera, baina nolabait antzekoak. Guk hauek (mahai gainean duen 36ko gerraren inguruko liburua seinatzen du) genituen presente. Hauek ere armak hartu zituzten, baina arma instituzionalak. Matizazio bat egin beharra dago.

■ Ikastolak aipatu dituzu. Hezkuntza propio bat izateari berebiziko garrantzia eman izan diozu beti.

Ni neu ikastolako ikasle ohia naiz, Tolosan baziren gerra aurrean. Euskal Herrian azken urteetan gertatu den gauza garrantzitsuena ikastolen sortzea izan da. Nik uste dut bataila politikoa irabaziko dugula bataila kulturala irabazten dugunean eta, noski, bataila kulturala irabaziko dugu euskara finkatzen denean. Belaunaldi berriak, alfabetatuak eta unibertsitatera joanak, gauza berri bat dira; gure historian behin ere ezagutu ez dena, eta itxaropen izugarria ematen diguna.

■ Kimika ikasia zara. Non aritu zinen lanean gazte denbora hartan?

Lehen lana Ingalaterran aurkitu nuen. 52an, karrera bukatu nuenean, hemen ez zegoen lan gehiegirik gazteentzat. Ingalaterrara joan nintzen, han ibili nintzen gora eta behera, eta handik, gazteleraz banekienez, San Adrianera, Nafarroara, kontserbak egitera bidali ninduten. Gauza berria zen, hemen ez zegoen, eta Ingalaterrara esportatzen genuen. Hortik hotelari lanetara pasa nintzen, eta Londres Hoteleko zuzendari izan nintzen, 78an politikan sartzeko utzi nuen arte.

■ Politikan hala ere, batetik edo bestetik, sartua zeunden. EAJn urteak zeneramatzan.

Beti, gure familia beti izan da politikan sartua. Euzko Alderdi Jeltzalean sartua egotea famili gauza, belaunaldi gauza da.

■ Duela sei urte ARGIAN eginiko elkarrizketa batean EAJ bizitzeko modu bat zela zenioen.

Eta hala da. Gu nolabait karlistak gara, familia karlistak, familia abertzaleak; horrek ematen dio indarra Euskal Herriari, kasta zentzua daukagula. Bizitzeko modu hori hor dago, hor segitzen du. Izan dituen akatsak eta erruak ere, gizasemez osatua izanik, hor daude. Nik uste dut, azken finean, 100 urteko balantze hori positiboa dela, dudarik gabe. Ez balitz sortu Euzko Alderdi Jeltzalerik orain ehun urte, gauzak ez ziren berdinak izango Euskal Herrian.

■ Arturo Kanpionek, euskaltzale sutua izanda ere, Sabino Arana biziki kritikatu zuen.

Hori da Nafarroaren historia. Sabino bizkaitarra zen eta aurrena hasi zen bizkaitarrismoarekin; eta hor, berriz, nabarrismoa dugu. Eta gauza bat esango dizut: ez dut uste txarra denik. Nik positibotzat jotzen dut; lehenengo pauso bezala, nafarrak izan behar dute nafarrak, eta nabarrismoaren bideak eramango ditu Euskal Herrira. Egunen batean eskatuko dute Donibane-Garazi, egunen batean eskatuko diote Arabari Errioxa, berea da. Laguardia nafarra zen eta Najera ere bai. Nik uste dut Euskal Herriaren ikuspegi nazional batetik nabarrismoa ez dela txarra. Hombre, ez da atsegina, abertzale bezala beste presa bat daukagunontzat. Baina, eboluzio historiko bat da. Eta benetan nafar bihurtzen badira, eta ez Aragoiko sukurtsal bat, eskatuko dute eskatu behar dutena. Gaur egun badakit badirela nabarrista kasik

PAUL S. QUIN

■ «ETB1eko programak pobreegiak dira; jende apala gara, baina, joño, hain apalak ez».

inperialistak; atera diren liburu horiek, «La Navarra marítima» eta horiek... Iru-ditzen zait 'Navarra marítima' aspaldi ahaztu zaiela, nafarrei aspaldi ahaztu zaie zer den igeri egitea. Baina gauza berriak dira, eta positiboak. Sabinok bere gizartea izan zuen, baina baliteke Kanpionek arrazoi izatea. Nafarroak berezitasun bat dauka Euskal Herrian, estatu izan zela, erre-suma izan zen. Besteok ez ginen estatu izan. Horrek esan nahi du nafarrek behar dutela gaur egun ez daukaten kemena benetan nafar izateko. Eta nafar izaten direnean, hartuko dute gidaritza Euskal He-

Dudarik gabe, Euskal Herriaren zentrua, historikoki, Nafarroa izan da. Gaur egun grabitate zentrua Bizkaiara joan da. Hor daude sosak, banketxeak, hor dago dena. Oraingoan, Euskal Herriaren proiektu hortan indar nagusia EAEko hiru probintziak gara. Lehendakari baten figura, sinbolikoki, izugarri figura garrantzitsua da. Ibarretxe nazioaren sinbolo da, ez bakarrik hiru probintzien sinbolo. Juridikoki ez da izango, baina moralki Euskal Herriaren sinbolo bihurtzen da, nahi edo ez. Eusko boterea, eusko ahalasunak, hiru probintziek dituzte, eta hiru probintziei dagokie historikoki prozesua bultzatzea, beharrezkoa bada, baita nabarrismoa bultzatzea ere.

■ Ez al dago hor kontraesanik?

Ez dut uste. Nabarrismoak azkenean eramango du Nafarroa bere paperera, eta bere papera da Euskal Herriaren biltzea.

■ Gaiz apur bat aldatuz, Garaikoe-txearen lehen gobernu hartan sailburu izan zinen. Zuk esana da: «Komunikabideak eta hezkuntza gure defentsa nazionala dira».

Gure defentsa ministerioa, bai.

■ ETB jarri zenuten abian lehen agintaldi hartan. Madrilen oniritzia jaso aurretik.

Kontzeptu interesgarri bat dago hor. Carmelo Renovales zenak, Justizia sailburuak (ez zen euskalduna, Enkarterrietakoa zen, oso gizon abertzalea, zuzena, jurista

“Euskal Herrian azken urteetan gertatu den gauza garrantzitsuena ikastolen sortzea da”

rriaren osatze prozesu horretan.

■ Euskal Herria Nafarroatik eraiki behar dela uste duzu, beraz.

Bai, bai. Sanz, bere asmo txar guztia- rekin, Euskal Herriaren alde ari da lanean. Ez daki, uste du Espainiaren alde ari dela, baina Euskal Herriaren alde ari da. Nabarrismoa indartuz, sentimendu berri batzuk sortzen dira. Ni hortan baikorra naiz, baina pazientzia izan behar dugu. Txorakeriak ez ditugu egin behar, 'Nafarroa Euskadi da' eta horrelakoak... Ni Telesforo Monzonen oso laguna nintzen, asko maite nuen, elkar asko maite genuen, baina hura hutsegite bat izan zen, hankasartze bat.

Hamarrekoa

PEDRO MIGUEL ETXENIKE

«Lagun bat eta Euskal Herriarentzat
baliagarria»

KARLOS GARAIKOETXEA

«Nire buruzagi izan zena, eta niretzat
betirako lehendakaria»

'TXILLARDEGI'

«Lagun bat»

'AMATIÑO'

«Gizon benetan saiata, langile
amorratua»

ODON ELORZA

«Hor sortu den xomorro bat»

FELIX SOTO

«Gizon zintzoa, langilea eta gaur
egun oraindik aitortu ez bada ere,
Donostiak asko zor diona»

ANTONIO MARIA LABAIEN

«Nire aita. Horrekin dena esana
dago»

MARI KARMEN GARMENDIA

«Andere abertzalea, ikastolen
mundutik sortua. Kultura, Euskal
Herria aurrera ateratzeko tresna
nazional bezala ulertzen duena»

JOSEBA ARREGI

«Ez nator ados gaur egun dituen
tesiekin, baina bakoitzak bere tesiak
izateko eskubidea dauka eta inork
ezin du esan nork duen arrazoia.
Baina pittin bat harritua nago»

ona), esaten zuen 'Estatutua da ahalasun batzuen bihurtzea (devolución de potestades, gazteleraz)'. Gero, bitartekoak ez baditugu bihurtzen, hori beste gauza bat da, baina ahalasunak gureak dira. Eta Estatutuan argi zegoen telebistaren, komunikabideen ahalasunak gureak zirela. Bitartekoak ez zituztela ematen... bitartekok hartu egiten dira. Boterea ez da ematen, boterea atzaparra luzatu eta harrapatu egiten da, mundua horrelakoa da. Estatutuak ez zizkigun gure ahalasun historiko guztiak bihurtu, baina zerrenda dezente bat bai.

■ **Argi eta garbi zenuten euskara hutsez behar zuela izan.**

Bai, bai, egitasmoan argi genuen, ez da posible Euskal Herria euskararik gabe; euskaraz atera behar da, eta aurrekonturik gabe.

■ **Zein balorazio egiten duzu telebistaren 16 urte pasatzeko ibilbideaz?**

Talde bat egin da. Hasi ginenean ez zen erraza, jende gutxi zegoelako. Bikoizketan adibidez, ez zeuden ahots helduak, ardoak eta tabakoak erretako ahots horiek, eta gazteek egin behar zuten, gazteak ziren alfabetatuak. ETB egin du ikastolak, ikastolaren emaitza izan da. ETBk, nik uste, bete dituela garai hartan guk geneuzkan helburuak, euskara normalizatzea... Gaur iruditzen zait ETB1en diru gehiago gastatu behar dela, eta programak aberastu egin behar direla. Gaur egun ETB1en programak pobreegiak dira; jende apalak gara euskaldunak, baina, joño, hain apalak ez. Diru gehiago gastatu behar da, badago dirua horretan gastatzeko.

Gaur egun ere ETBlek izan behar du lehenasun bat Jaurilaritzaren egitasmotan, eta ziur nago Ibarretxe lehendakariak zer esanik eta eginik izango duela.

■ **Zein oroitzapen duzu lehen gobernu hartaz? ETBz gain, abian jarritako zein beste proiektuk harrotzen zaitu?**

80ko abuztuan geunden Etxenike eta biok, dozena erdi bat pertsonarekin, atarian zegoen emakume batekin eta

txakur batekin; hura zen Lakua. Jaurilaritzan izatea harro sentitzeko gauza zen niretzat. Nire belaunaldiko tipo batentzat, lehenengo Eusko Jaurilaritzaren kultura hazia, Jose Antonio Agirre lehendakari zenaren ondorengo Jaurilaritzaren parte izatea ohore handi bat izan zen, dudarik gabe.

■ **Handik gutxira, Donostiako alkate izan zinen.**

Alkainek ez zuen segi nahi, ni proposatu ninduten eta beno... Donostia garai hartan lur jota zegoen. Urte txarrak izan ziren, istilu asko kalean. 70etik aurrera iraultza ez bazen aurreiraultza giro bat sortu zen hemen, eta ordurarte balneario herria zenak jasandako ondorioak kristorenak izan ziren. Nik uste, piska bat berpiztu zela.

■ **12 urte pasa dira. Zer iritzi duzu hiriak izandako bilakabideaz?**

Franco hilez geroztik izan diren alkateak, ni besteak beste, alkate onak izan dira; alkate garbiak, ez dugu lapurtu, askotan hutsegin genuen, baina benetan saiatu gara denak ahal genuen guztia herriaren alde egiten. Orain, programak noiz egin ziren? Ni alkate nintzenean. Zergatik? Lehenengo sosak orduan sortu zirelako. Orduan pentsatu zen kultur etxeetan, Anoetako estadioan, Kursaal orduan erosi zen, polikiroldegiak egiten hasi ziren... Gaur egun, esan daiteke, 83an egin ziren proiektuak bukatu direla. Orain Donostiak beste etapa bat hasi behar du, Europa aldatzen ari da, herrien arteko lehiak han-

■ **“Urtetan haserre egon gara azkenean, berriro, lagun izateko; zatiketa batetik bestera joan izan gara beti”**

■ **«Gauzak pixkanaka egin beharko dira; ez daukagu indar militarrik independentzia ezartzeko, ez gaude Balkanetan».**

diak dira... Alkate dinamiko bat, irudi-mentsua behar da eta niri Enrique Arana aproposa iruditzen zait.

■ **Beste etapa bat hasi behar dela diozunean, zer esan nahi duzu? Etorkizuneko hiriburuak nolakoa behar du izan?**

Nik beti pentsatu izan dut Donostiak izan behar duela Euskal Herriaren ataria, lehen ikusten dena. Hotel Maria Cristinan sartu eta dena atzeritarrez betea dago; Guggenheim ikustera doaz, baina bizitzera Donostiara datoz. Eta hori ez da sinbolo txarra. Donostiak badauka Euskal Herriaren zentro xarmangarriaren zera bat.

■ **EAJren zatiketa nola bizi izan zenuen? Zuk EAJn geratzeko hautua egin zenuen.**

Ez dut inoiz ulertu zatiketa horren arrazoia; zaharra naizelako izango da. Nik Garaikoetxearekin hartueman oso ona daukat, errespetu handia diot, uste dut maila handiko lehendakaria izan zela, Jose Antonio Agirreren linean, benetan zentzu nazionala zuena. Baina, nik uste, ez zuela asmatu, beste alderdi bat sortzea... Orain ikusi da, berriro ere denak besotik elkarrekin, ez du zentzu handirik. Ez zen alderdi zatiketa bat izan; izan zen zatiketa bat familetan, lagun artean, aspaldidanik lagun izan ginenen artean. Eta ez zen lehen zatiketa izan. 47an batzartzen ginen gazte abertzaleak 'Txillardegí'ren aitak Zuma-

lakarregi ibilbidean zeukan inprenta baitan. Hor biltzen ginen, Orixe irakurtzen, eusko historia komentatzen, itzaropenez beteak... Eta gero, joan ginen batzuk alde batetik, besteak bestetik. Egon gara haserre urtetan azkenean, berriro, lagun izateko. Euskal mugimendu abertzalea joan da zatiketa batetik bestera. Euskaldunak zailak gara, gero; oñaztarrak eta ganboatarrak, beti banderizo. Gure historia halako adibidez betea dago; euskaldun baten etsai okerrera, beste euskaldun bat da.

■ **Hala ere, berriki, akordio historiko**

■ **“Nafarroak berezitasun bat dauka, estatu izan zela, erresuma izan zen; besteok ez ginen estatu izan”**

bat sinatu dute alderdi abertzaleek. Zer iradokitzen dizu horrek?

Gertatu behar zena azkenean, eta bazen garaia, gertatu da. Ni bezalako pertsonentzat poz handia izan da. Ni aspalditik nengoen hori aldarrikatzen.

■ **Euskal Herria Madrili eta Parisi begiratu gabe eraikitzeko unea iritsi dela irizten diote askok.**

Pausoz pauso egin beharko dira gauzak. Ez daukagu indar militarrik independentzia ezartzeko, ez gaude Balkanetan. Esloveniak bere independentzia aldarrikatu zuenean, Austriaren laguntza militarra izan zuen. Guk ez dugu laguntzarik.

Gure helburua da Euskal Herria sortzea. Gaur egun posible da Hego eta Ipar Euskal Herria bategin eta Estatu bat sortzea? Ez dakit posible dugun, eta ez dakit jendeak nahi duen ere, hori ikusi beharko litzateke. Gauza da herri bat egitea, sinbolo den Euskal Herria errealitate bihurtzea, eta horruntz bagoaz. Bagoaz Euskal Herria euskalduntzen, bagoaz gure administrazioa sendotzen, gure izaera bereziari bizia ematen. Hori nabaritzen da, sentitzen da, usaintzen da gure kaleetan. Gauza bat esango dizut: hemendik 20 urtera gaur Mauleko, Gasteizko eta Tuterako ikastolan daude haurrak sentituko dira euskaldun eta euskal herritar, eta izango dugu lotura bat. Zer dute amankomunean orain? Ezer ez. Hori emango digu hezkuntzak,

hezkuntza euskaldunak.

■ **Iparraldean aurrera egiteko, Departamendua izan daiteke urrats bat?**

Gaur egun European gaude eta nik uste ez dagoela oztoporik hemendik Iparraldeko ikastolak finantzatzeko. Ni Gobernua banengo, hori egingo nuke zalantzarik gabe; etorkizuna hor dago.

■ **Historia militarra duzu afizio. Nolan?**

Gerrako haurrak gara. 8 urtetatik 16 bitarte hori bizi izan genuen eta gure lehenengo inpresioak horiek izan ziren. Gero zaletasuna sortzen zaizu... ●

◆ ERIZ ZAPIRAIN

T a n t o a

Errenazimentuko gizona

■ **Pedro Miguel Etxenike**
Zientzialaria

Ramon Labaien oso pertsona azkarra da, kultura handikoa, mundu zabalarekiko duen ikuspegia bertako kulturaren ezagutza eta begirunearekin nahastu jakin duena. Xarmangarria, suge-liluratzaila da izatez. Baita berritzailea ere, beti dauka ideia berriak buruan. Euskaltzale sutsua, oso garrantzitsutzat jo izan du beti gure hizkuntza indartzea. Beste zenbait hizkuntza ere badakizki, oso ondo gainera. Asko maite dut, aspaldiko laguna dudalako, baina ez dut uste laguntasun horrek itsutzen nauenik; esan ditudan agerian daudela uste dut. Garaikoetxeak gobernura deitu ninduean, taberna batean ezagutu nuen. Berehala bikote batua osatu genuen.

Instituzioak herriaren etorkizunerako garrantzi handikoak dira, baina beti insti-

tuzioen atzean pertsonak daude, eta nik benetan pentsatzen dut garai hartan Labaien eta Garaikoetxea egon ez balira, Euskal Telebista ez genukeela hain goiz lortuko. Ni saiatu nintzen laguntzen, baina meritua beraiena da, biena. Baita alderdiarena eta gobernuarena, baina bien bultzada pertsonala garrantzitsua izan zen, dudarik gabe.

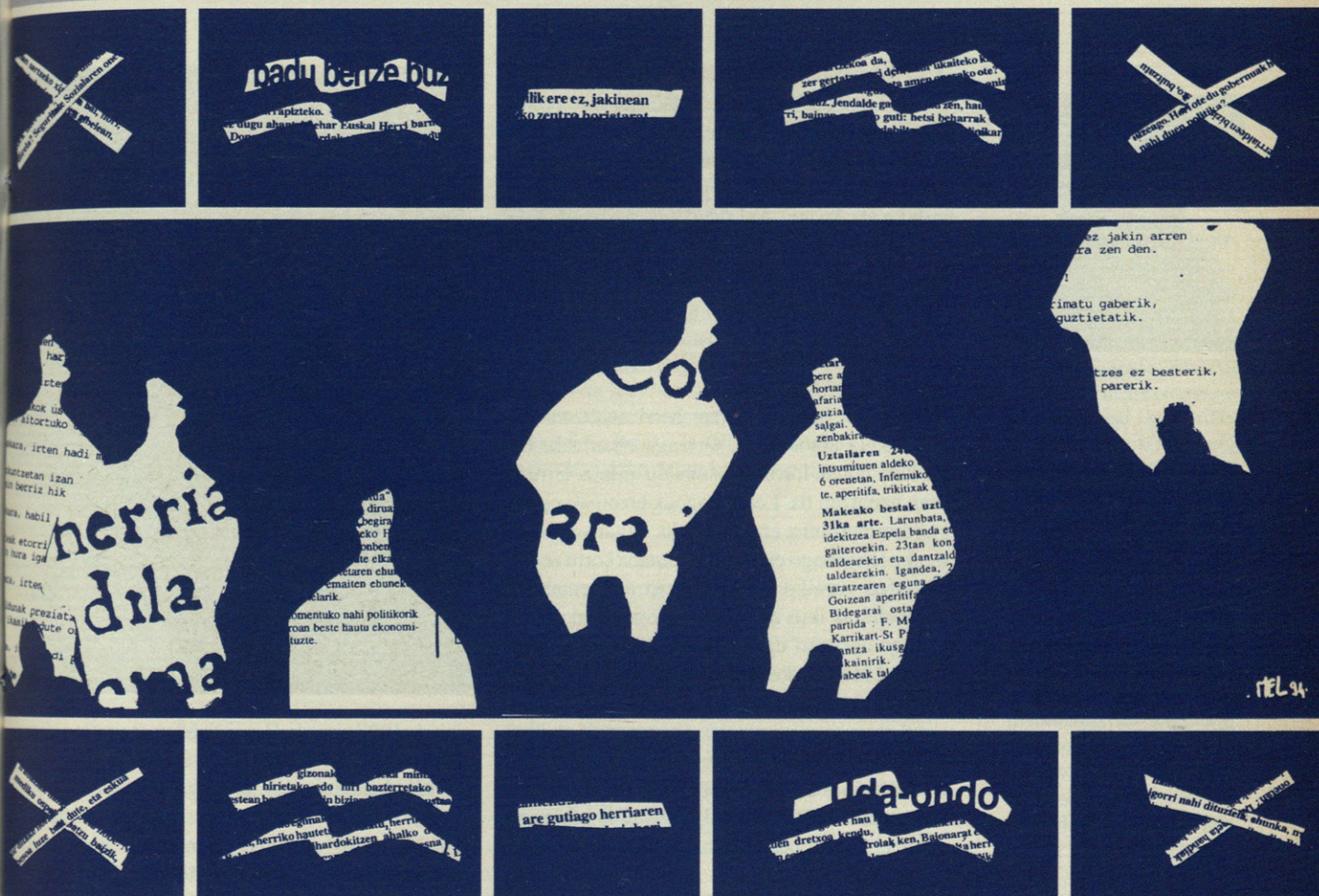
Instituzioen prestigioa azpimarratzen zuen Ramon Labaienek eta sinboloei garrantzi handia ematen zien. Euskal Herriak, beste edozein naziok bezala, bere sinboloak eta kondekorazioak behar zituela uste zuen. Denborak aurrera egin ahala, konturatu naiz arrazoia zuela eta herri baten eraikuntzan sinboloen garrantzia izugarrikoa dela. Berak hori betidanik argi edukitzea, beharbada, exilioan emandako urteetatik datorkio ●

DONIBANE LOHIZUNEN 7. EUSKAL LIBURU ETA DISKA AZOKA

Ekainak 12. URDAZURIKO KIROLDEGIAN. 10:00 – 19:00

7ème SALON DU LIVRE ET DU DISQUE BASQUES DE SAINT-JEAN-DE-LUZ

12 JUIN. GYMNASÉ D'URDAZURI. 10:00 – 19:00 H.

AZOKAREN KULTUR EMANALDIAK

LES RENDEZ-VOUS CULTURELS DE L'AZOKA:

EGUNA/DATE	EGITARAU/PROGRAMME	LEKUA/LIEU	ORDUA/HEURE
Ekainak 8. Asteartea Mardi 8 juin	Antzerkia. PASAIAKO UDAL ANTZERKI TAILERRA. "Lurrazpiko kaiok"	Ravel Auditoriuma	21:00
Ekainak 9. Asteazkena Mercredi 9 juin	KONTSEILUA. "Kontseiluaren ibilbidea urratsez urrats"	Ducontenia	21:00
Ekainak 10. Osteguna Jeudi 10 juin	Hitzaldia. JOAN MARI TORREALDAI: "Euskararen historia beltza"	Ravel Auditoriuma	21:00
Ekainak 11. Ostirala Vendredi 11 juin	GORAKI ABESBATZA	Eliza Nagusia Eglise St. Jean-Baptiste	21:00
Ekainak 12. Larunbata Samedi 12 juin	Haurrentzako emanaldia. TXAN HANDIA magoa Spectacle pour enfants. Magicien ETZAKIT taldearen kontzertua Concert	Urdazuriko kiroldegia Louis XIV plaza	16:00 22:00

ANTOLATZAILEA
ORGANISATEUR

AZOKA ELKARTEA

PARTAIDEAK
PARTENAIRES

VILLE DE SAINT JEAN DE LUZ

IKAS

Institut culturel
basque

Euskal kultur
erakundea

LAGUNTZAILEA
AVEC L'AIDE

ARGIA

E Z P

PRINTZA

GARENAREN NEURRIAN

Anjel Lertxundi idazleak «Garenaren neurria» izenburuko hitzaldia eskaini zuen Galtzaundi forumean. Hizkuntzaren afektibitateaz aritu zen, besteren artean:

«Hizkuntza bat ez da arau gramatikal multzo soilak. Bada afektibitatea ere, eta egoera afektiboak seinaltatzen eta deskribatzen dituen neurrian, hizkuntza bera ere afektibitatez jantzen da. Eta hizkuntzaren karga afektibo horren aurkako erasoak daudenean, hizkuntza horretako hiztunak, zein delarik ere bere ideologia, erreakzionatu egiten du erasoen aurrean. Baina hiztun bati hizkuntza herdoiltzen zaionean, hizkuntzarekiko sentiberatasuna ere baldartu egiten zaio, eta edozein gauza zaio zilegi». (...) «Esan nahi eta ezina, horixe da hiztun batek bizi lezakeen trajediarik handiena. Euskaldungoaren zati handi bat trabuka eta espainola mutu-makiltzat harturik ikusten dugunean, badakigu olioztatu gabe eta herdoilak joak dituela hizkuntzaren bazterrak. (...) Begi bistakoa da euskaldunoi ez zaigula zer eta nolakoak garen esateko gogorik falta, baina behar bezalako zehaztasunez esan eta adierazi ezina da gure mina. (...) Oinarrian, euskara ez den beste hizkuntza bateko erreferentzia kulturalak bizi ditugu, euskara ez den beste hizkuntza batean asetzen baitugu gure egarri kulturalaren zati handi bat».

ANTZOKI JATETXE BERRIA
OIARTZUNGO PAGOALDEAN

Oiartzungo Ergoien auzoan dagoen Pagoaldea poligonoan, kultur ekitaldientzako antzokia eta jatetxea bilduko dituen egoitza handi eta berria irekiko da laster. Animatzailea Joxanjel Arbelaitz da, abokatua, kultur ekitaldien antolakuntzan ezaguna eta Zuberoak famatu egin duen Arbelaitz familiakoa.

NAFARROAKO HISTORIA
HERRIZ HERRI

Nafarroako historia herriz herri azaltzen duen erakusketa antolatu du Orreaga elkarteak. Erakusketa honek lurraldetasuna du ardatz. Hiru zatitan banatzen da. Lehenengoak erromatar garaiko lurraldetasuna erakusten du. Bigarrenean Tuterako lehenengo estatu musulmana sortu zenetik Nafarroa garaiko konkista izan arte emandako gorabeherak ikus daitezke. Azken zatiak, berriz, egungo egoerari egiten dio erreferentzia. Maiatzaren 21ean aurkeztutako erakusketa hau herriz herri ibiliko dute Orreaga elkarteak.

EUSKAL LIBURU
PRODUKZIOA GORANTZ

Espainiako Estatistika Institutuak jakinarazi duenez, euskarazko liburuaren ekoizpena % 13,4

■ Espainiako liburuaren % 1,75 euskaraz dira.

MONIKA DEL VALLE

igo da 1997 urtetik. Espainian iaz argitaratu ziren liburuaren % 1,75 izan zen euskaraz argitaratua, % 12,2 katalanez eta % 1,7 galizieraz.

EUSKAL HERRIA ZUZENEAN

Piztu eta Irulegi elkarteko kideek aurkeztu dute aurtengo Euskal Herria Zuzenean musika festa. Jaialdi hau uztailaren 2, 3 eta 4an ospatuko da Arrosan. Herri eta kulturen topaketa izatea nahi dute antolatzaileek, eta horretarako munduko bazter guztietako musika talde eta bakarlariak bilduko dira egun horietan Arrosan. Lehenengo eguneko kontzertuari «Euskal Herri tropikala» izena jarri diote. Bigarren egunean, larunbatean, Rock gaua izango da. Eta azken egunean bertsolariak, Britainiako musika, berebereak, tziganoak eta euskal musika izango dira. Hiru egunetako sarrerak 2.500 pezeta (100 libera) balio du eta maiatzaren 31ean bukatuko da salmenta.

ALBERTO ELOSEGI

HITZ BITAN

- Elixabete Garmendiak honakoa dio ETBren inguruan: «ETB1ek euskal hiztun guztien arteko zubi eta tresna izatean dauka existitzeko arrazoia, eginkizuna eta erronka. (...) Bere txikitasunean, identitate krisia gaindituta, ardatz izatera iritsi daiteke XXI. mendean».
- Euskarazko liburuaren itzulpenari buruz iritzi hau du Ramon Saizarbitoriak: «Gaztelarazko argitaletxeek interesa dute euskarazko liburuaren itzulpenak egiteko, hain zuzen ere izena eginda dugulako Euskal Herrian eta promozio hori eginda dagoelako».

EUSKADI LITERATUR SARIAK

Imanol Agote Kultura sailburuordeak pasa den asteazkenean, hilak 26, egin zen aurkezpenean azaldu zuenez, Eusko Jaurlaritzak antolatutako Euskadi Literatur Sariak 9,6 milioi pezeta banatuko ditu aurtengo edizioan, lau atal ezberdinetan. «Gure muga geografikoak gainditu ditzaketen euskarazko eta gaztelaniazko liburuak sustatzea eta zabalkunderako laguntza ematea da sari hauen helburua», sailburuordearen ustez. Euskadi Sarietako lanak aurkezteko epea ekainaren 16an bukatuko da.

ERESBIL, EUSKAL ERESLARIEN BILDUMA

Eresbil taldeak berehala izango du egoitza berria, Errenteriako Niessen aretoaren ondoko eraikinean hain zuzen, eta orain arte bildu dituzten 70.000 partitura, 8.000 liburu, 77.000 soinu erregristo eta bestelako dokumentuak bertara eramango dituzte. Dokumentazio zentru honek irailean irekiko ditu ateak. Udan Karmelo Bernaola musikagileari buruzko ikastaroa eskainiko dute eta azaroan «Musika eta Internet» ikastaroa.

EUSKAL HERRIKO BASERRIEN ARKITEKTURA

Donostiako arkitektura eskolako ikasle eta irakasleak Euskal Herriko baserrien arkitekturari buruzko ikerketa bat egiten ari dira. Ikerketa hau gai honetan aditua den Alberto Santanaren gidaritzapean ari dira burutzen. Egitasmo hau aitzin-

daria da Europan, ez baita inoiz egin mota honetako etxebizitzaren inguruko ikerketarik. Eusko Jaurlaritzaren dirulaguntza jaso du eta ikasleen prestakuntza areagotzea eta datu basea sortzea da lan honen helburua.

■ EHUn baserriaren egitura aztertzen ari dira.

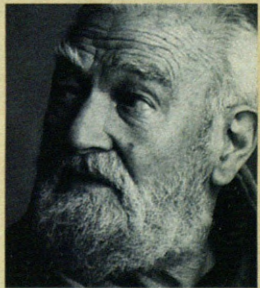
■ M. Juaristi.

IZENAK

Akelarre musika talde ezagunak bere hamalagurren diskoa eman du argitara. Disko honen izenburua «Bertako intxaurrak ere...» da. Katarain estudioan grabatu dute, ezohiko eran gainera, denak batera joz egin baitute grabazioa.

Pako Ibañezek Imanol Larzabalekin batera osatutako euskarazko diskoa aurkeztu zuen joan den maiatzaren 25ean. «Oroitzan» deituriko disko hau Bartzelonako A flor de tiempo argitaletxeak kaleratu du. Diskoan Jorge Oteizak eta Bernardo Atxagak ere hartu dute, azalean eta hitzetan, hurrenez hurren.

Jorge Oteiza eskultorearen obra bat jarri zuten pasa den astean Gasteizko Lakua auzoan. Jesus de Gálíndez arabarraren omenez Gasteizko Udalak eskatutako lana da.

■ Jorge Oteiza.

● Euskal animazioaren inguruan, Begoña Vicariok honako iritzia adierazi du: «Euskal animazio esperimentala oso garrantzitsua da mundu osoan; are gehiago, ezinbesteko erreferentzia dela esango nuke».

● Itziar Idiazabalek zera dio arriskuan dauden hizkuntzen inguruan: «Arriskuan dauden hizkuntzen tipologia egin dezakegu; munduan zehar arrisku horren berri ematea eta hizkuntzarekiko kontzientzia bat sortzea dira helburuak. (...) Aterabidea ez dator instituzioetatik bakarrik».

«Kattalin txiki» ipuin sinfonikoa lehenaldikotz eman dute. Kontzertu didaktikoa da, osagai finez txirikordatua: Jose Inazio Ansorenak idatzitako ipuina Tomas Aragüesen musikaz, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak joa eta Txotxongilo taldeak antzeztua; denak batera oholza gainean.

PANPINAK ORKESTRAREN MAGALEAN AIENNEKA

Donibane-Lohizunen gertatu zen istorio hau. Garai hartan, batez ere arrantzale herria zen. Eta bertan, egunero, kalez-kale, arrainak saltzen neskatala gazte bat ibiltzen zen: Kattalin Txiki; arrantzale zahar baten alaba, neskatala azkarra eta arina. Baina bazuen ezaugarri nabarmen bat: txikiegia zen. Bere ustez, oso txikia. Bazuen, beraz, txiki konplexua. Eta horrek min handia ematen zion bihotzean. Aspalditik zuen pentsatua gizon handi batekin ezkontzea, horrela seme alabak ere luzeak sortuko zitzaizkion itxaropenez. Aitaren itsasuntzian zebilen Jesus Apur izeneko arrantzaleari ez zion inoiz jaramonik egin, bera bezain txikitxo baitzen. Jesus zeharo maiteminduta zegoen berarekin. Biek antzeko tamaina zuten, elkarri laguntzeko eta elkar uler-

tzeko modu ona zutela iruditzen zitzaion. Kattalin Txikiri aitaren itsasuntzian zebilen beste arrantzale bat gustatzen zitzaion: Juanxo Argala. Hura mutil luzea! Nolako gogoetak egiten zituen Kattalin Txikik Juanxo Argalarekin! Baina egun batean. Isabela Lizarrarekin jarri zen senargai eta Kattalin Txikiren ametsak pikutara joan

Binako dantza da unerik dramatikoena, Jesus Apurrek Kattalin Txikiri maite duela esaten dionekoa

ziren. Orduan Kattalin Txikik eskutitz bat igorri zion Altzoko Erraldoiari, ea berarekin ezkondu nahi ote zuen galdetzeko. Baina Erraldoiak beste eskutitz batez erantzun zion. Letra handiz eta estalki galantaren barruan, haxe idatzi zion: «Eskerrik

asko, neskata, zure eskaintzagatik. Ez dut uste ordea, betirako uztartzeko erabakia inoiz hartuko dudarik». Erraldoiaren erantzunak oso betilun utzi zuen Kattalin Txiki eta, etxeko leihoan negarrez ari zelarik, handik suertatu zen Pospolo Farolo, herriko mozkorrik handiena. Neskata hain goibel ikusirik hala galdetu zion:

«Zer gertatzen zain, Kattalin Txiki?» «Gizon garai eta luze batekin ezkondu nahi dudala. Baina horrelako inork ez du nirekin ezkondu nahi». «Ezkontzako hadi barenekin!» Kattalin Txikik bazekien

ongi Pospolo Farolo kupel ustela zela, baina begiratu batean jabetu zen oso altuera handia zuela. Eta barruko irrikiak bultzaturik, bapatean baietz esan zion. Pospolo Farolok, orduan, eragozpen bat gogorarazi zion:

«Ezkontzeko, baina, etxea eta gauza asko beharko ditugu. Eta nik dirurik ez daukat». «Ez dio axolarik» erantzun zion Kattalin Txikik eta, berehalako batean, gelatik ekarri zituen bere aurrezki guztiak eta Pospolo Farolori eman. Harek diru haientzen bitartez, mozkorraldi luzea igaro zuen eta hiru hilabeteetan ez zen berriro herrian agertu. Itzuli zenean, ez zuen sakelean sosik. Ezta buruan oroitzapenik ere. Kattalin Txiki etsita zegoen. Jesus Apurrek laster jakin zuen Kattalin Txikiri jazotakoa. Joan zitzaion eta honela esan zion:

«Kattalin Txiki, badakit ez nauczula maite, epotxa bezain motza naizelako. Baina nik zu bihotzez maite zaitudanez, har itzazu nire bizitza guztiko aurrezkiak. Horiekin agian beste gizon luze batekin ezkonduko zara eta zoriontsu izango. Eta zu pozik ikustean, ni ere zoriontsu izango naiz, bihotzak negar egingo badit ere».

Hitz horiek entzutean, Kattalin Txiki konturatu zen zein bihotz zabala zen Jesus

■ Kattalin Txikik gizon handi batekin ezkondu nahi du seme-alaba luzeak izateko.

PABLO S. QUIZA

Apur, eta benetan gizon maitagarria zela. Eta senargaitzat hartzea erabaki zuen. Denbora asko baino lehen ezkondu egin ziren eta zoriontsu bizi. Geroztik, Kattalin Txikiri honela kantatzen zioten karriketan arrainak saltzen ibiltzen zenean:

«Kattalin Txiki Txiki, Kattalin arina, Nola epotxarekin ezkondu zara ba?» Eta berak umore onez, era honetan erantzuten zien: «Emaitea da motza, senarra epotxa, elkarturik bihotzak, hau da gure poza!».

BALLETA IZATEKO SORTUA. Ipuina Jose Inazio Ansorenak sortu zuen duela hamalau bat urte. Garai hartan, «Txirri, Mirri eta Txiribiton» pailazoak «Don Don Kikilikon» saioa egiten hasi ziren ETBn. Eta bertako Amona Martxelonen ipuinak atalerako idatzi zuen kontakizuna. Urte batzuk geroxeago, Tomas Aragües eta Ansorenak Donostiako Kontserbatorioan elkarrekin lan egiten zutela, Ipuin Sinfoni-koen Lehiaketa baterako deialdia egin zuen Eusko Jaurlaritzak. Bien artean hitz egin ondoren, ipuintxoia eraberritu eta Aragüesek musikatzea erabaki zuten Ballet tanke-
ra har zezan. Kontuak kontu, lehiaketa hartan Txotxongiloren «Erreka Mari» obra garaile gertatu eta Victoria Eugenia antzokian estreinatu zuten. «Kattalin txiki» ordea, bigarren geratu zen. Orain baina, iritsi zaio txanda. Eta, ballet itxuran eskaini beharrean, irabazi zioten berberak egin dute antzezpena.

HARIZKO TXOTXONGILOAK. Duela hogeita zortzi urte Manolo Gomez eta Enkarni Genua senar emazteak «Txotxongilo» taldea sortu zuten panpinen mundu liluragarria bultzatzeko asmoz. Denbora honetan, ume eta helduen miresmena lortu dute, gutako asko beren txotxongiloak ikusiz hazi baikara. Emanaldi hone-tarako ordea, erronka berri bat dute, harizko txotxongiloak mugiaraztea, alegia. Betiko estilotik ateratzen den lana da, txotxongiloek ez dute deus esaten eta lehen-tasuna musikak du. Oholtzara igo baino lehen harrapatu dugu Enkarni, «orain arte eskukoak, itzalak eta erabili ditugu, baina harizko panpinak inoiz ez. Beraz, abentura bat da guretzat eta erraza ez den arren, ekinaren ekinez lortzen da. Jatorriz ballet izateko egin dago, orduan, beste modu batera egin dugu egokitapena. Alde ba-tetik saiatu gara ipuinak kontatzen duena eta musikak adierazten duena irudikatzen.

■ Amaitzean, txalo zaparrada galanta jaso zuten partehartzaileek.

Zentzu horretan, guretzat oso pozgarria da Euskadiko Orkestrarekin lan egitea». Lan hau egiteko bi lagun minen laguntza eskertu nahi dute, Alberto Saavedra panpinen osatze lanetaz eta Pilar Genua berriz jantzi-tietaz arduratu dira.

BAKOITZARI BERE DOINUA. Tomas Aragües maisua Euskal musika garaiki-dearen handietako bat da. Teruelen 1935ean jaioa, musikaren irakaskuntzan, koru eta orkestra zuzendaritzan jardun du; konposagile gisa ere nabarmendu da, Suite Erromantikoa (1982), edo Euskal Requiem (1991), besteak beste. «Esan didate dra-

tzen diren arren, emanaldi bakarrean geratzen dira».

Ipuintxo zuzena da, gizakion itsukeria ongi jasotzen duena, ikasbide eta guzti. Horretan iaioa da Jose Inazio Ansorena, konplexuen gainetik gure burua onartu behar dugula, itxura fisikoa aparra baino ez dela. Emanaldia ikusirik, esan behar da Aragüesen musikak istorioaren muinetik aterata dirudiela, entzumenaren bidez sentimenduak helarazi eta kontakizuna koloreztatuz (EOS-eko 36 musikarik bikainki joa eta Juanjo Menak zuzenduta).

Dena den, badago zerbait funtzioa hankamotz uzten duena. Hain zuzen, haurrei begira egin dagoenez, obrak irabazi egingo luke alde bisuala gehiago markatuko balitz. Esate baterako, eszenaratzeak ez du laguntzen ikuslea istorioan gehiago murgil dadin.

Nahiz eta obran musikak protagonismo osoa duen, iruditzen zaigu txotxongiloen jarduna nolabait estalita geratzen dela, albo batean zokoratuak daudelako baino gehiago, argitasuna falta zaielako. Txotxongiloek argitasuna, itzalak, dizdirak, kolore biziak behar dituzte haien xarma gureganatu dezagun. Enkarni eta Manolok trebetasuna erakusten dute, panpinen mugimendu bakoitza biziki zainduz, airean flotatzen baleude bezala. Ea hurrengoan antzoki handiago batean txotxongiloak hobeki kokatuta eta argizatuta ikusten ditugun ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

Harizko panpinak erabili dituzte, aiseago mugitu eta orkestrari traba ez egiteko

matikoezia atera zaidala, baina tira. Oberturan pertsonaien doinu guztiak laburbilduta entzuten dira. Herri izaera azpimarratzeko txistuak hartzen du protagonismoa» adierazi du Tomas Aragüesek. Unerik dramatikoena berri, binako dantza iruditzen zaio, «Apurrek adierazten diotenean maite duela, arbuio bakoitzaren ondoren, onomatopeia gisa. Beste momentu bereziak ere badira: Pospolo Faroloren agerraldia eta Apurrek bere aurrezkiak eskaintzen dizkionean». Estreinaldi honek jarraipena izatea nahi luke Aragüese musikagileak. «Hemen lan mordoa estreina-

L I B U R U A Z O K A

Udazken garaia eta Donibane-Lohizuneko Liburu Azoka bat izan dira orain arte. Durangoren itzala ordea, handiegia zen eta aurtengoan udaberriak zabaldu dizkie ateak 51 argitaletxeri. Horietarik 20 Iparraldekoak dira eta 16 pedagogiari lotutakoak.

DONIBANEKO PORTUAN LIBURU (ETA DISKO!) GAINEAN

Zazpigarren urtez ospatuko da Donibane-Lohizuneko euskal liburu eta disko azoka ekainaren 12an. Aurtengo berrikuntzak aurreko asteko kultur ekitaldiak eta arlo pedagogikoari eskainiko zaion atal berezia izango dira. Gainera inoiz baino argitaletxe gehiago bilduko dira Urdazuriko kiroldegian.

Lehendabiziko urteetan AEK hasi zen Donibane-Lohizuneko Euskal Liburu eta Disko Azoka antolatzen. Gero guraso taldeak antolatu zuen eta azkenaldi honetan Azoka Elkartearen izenpean bildu dira antolatzaileak. Udazkenean izaten zen, baina Durangoko azoka ospetsuaren itzalean gelditzen zenez, iaz ekainean ospatzea erabaki zuten eta gustura gelditu dira egindako probarekin. Azokak jende gehiago, eta ondorioz, salmenta gehiago izatea espero du aurtengo berrikuntza hauekin.

Aurten inoiz baino liburu eta diskoetxe gehiago elkartuko dira Lapurdiko hirian, guztira 51 argitaletxe eta disketxe, tartean ARGIA aldizkaria. Honek jauzi handia suposatu du antolatzaileentzat, kontuan izanda iaz 22 etxe izan zirela azokan. Aurten bilduko diren 51 argitaletxe eta disketxe horietatik 20 Iparraldekoak dira gainera. «Ez dugu ahaztu behar gehienetan Hego Euskal Herrikoak izaten direla nagusi» esan zigun Paulo Arzelusek. Beste 27 argitaletxe Hego Euskal Herrikoak dira eta falta diren lauak nazio mailakoak, AEK eta UEU adibidez. Eusko Jaurlaritza lehen aldiz izango da azokan, bere argitalpen zerbitzua erakusteko. UZEIk ere lehen aldiz Internet jarri du bere materiala erakusteko ikusleari, Euskalterm, esate baterako.

■ Liburu zein diskotz osatutako mahaiek pedagogia izango dute gai nagusitzat 51tik 16 argitaletxek.

ARLO PEDAGOGIKOARI GARRANTZIA. Gaieci dagokienez, arlo guztietako liburu eta diskoak izango dira ikusgai eta entzungai ekainaren 12an Donibane-Lohizuneko Urdazuri kiroldegian: literatura heldu eta haurrentzat, testuliburuak, musika klasikoa, rocka, haurrentzako musika, bideoak... Baina antolatzaileek garrantzi berezia eman nahi izan diote aurten arlo pedagogikoari. Horretarako

**Lapurdiko hirian 51
argitaletxe eta disketxe bilduko
dira, 20 Iparraldekoak**

Ikas euskal pedagogia zerbitzuaren laguntza izan dute Azoka Elkartekoek. Iparraldeko etxe honek material pedagogiko eta didaktikoa kaleratzen dihardu. Azokan parte hartuko duten 51 argitaletxeetako 16 dira pedagogian aritzen direnak, beraz irakaskuntzarekin interesatuta dauden bisitariak aukera zabala izango dute. Datorren ikasturorako argitalpen berrien aurrerape-

nak ikusteko parada izango dute.

Lehen aldiz azoka eguna baino lehen kultur ekitaldi batzuk izango dira aurreko asteko asteartetik ostiralera. Hala nola, ekainaren 8an, asteartea, Pasaiaiko Udal Antzerki Tailerrak A. Vallejoren Lurrazpiko kaioak antzezlan eskenaratuko du Ravel auditoriumean; hurrengo egunean berriz, asteazkena 9, Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluko Jose Jabier Iñigo eta Xabier Mendigurenek Kontseiluaren ibilbidea urratsez urrats izenburuko hitzaldia eskainiko dute Ducontenian; ekainaren 10ean, osteguna, Joan Mari To-

rrerealdaiz izango da toki berean hizlari «Euskararen historia beltza» hartuz gaitzat; eta kultur ekitaldiekin bukatzeko, ekainaren 11n, ostirala, Goraki abesbatzak kontzertua eskainiko du Eliza Nagusian. Ekitaldiok gaueko bederatzieta izango dira. Gainera azoka egunean kale animazioa ez da faltako Louis XIV plazan: trikitilariak, txalaparta, Ezpeletako txaranga. Pasaiaiko ziganteak goizetik eta Etzakit musika taldearekin dantzaldia gaeuan. Bestalde sardin erretegia izango da aperitifia eta afaria eskaintzeko.

Azoka elkartearekin batera antolaketa lanean partaide dira Donibane-Lohizuneko Herriko Etxea, Ikas euskal pedagogia zerbitzua eta Euskal Kultur Erakundea. Laguntzaileak berriz, Gure Irratia, Egunkaria, Gara, Credite Maritime, Pays Basque eta ARGIA aldizkaria dira. Aukera polita euskal liburugintza eta diskogintzaren nobedadeak ikusteko eta ezagutzeko ●

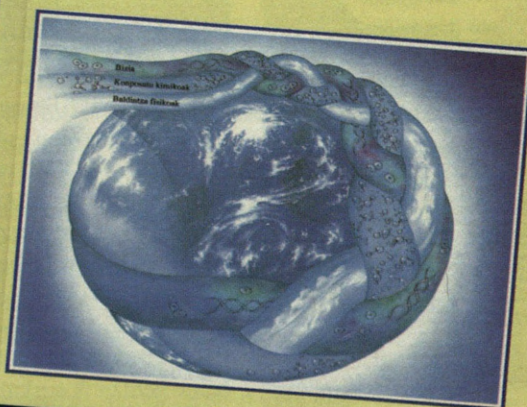
♦ JOXEMI SAIZAR

BIZIAREN SORRERA ETA EBOLUZIOA

Berririk ba al duzu Ediacaran eta Burgess Shalen, Prekanbrikoan, gertatu ziren bizi-esperimentu izugarriez? Ba al dakizu teoria zientifiko batzuek biziaren sorrera Lurretik kanpo kokatzen dutela? Entzun al duzu noizbait giza garuna eta gogamena pentsamendutan espezializaturiko bakterioen kolonia baten sorkuntza dela? Hau guztia eta askoz gehiago, deigarriak diren argazkiekin gainera, liburu honen orrietan.

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

BIZIAREN SORRERA ETA EBOLUZIOA (TEORIA BERRIAK)

HOGAIGARREN MENDEKO GERTAERA NAGUSIAK

HOGAIGARREN MENDEKO GERTAERA NAGUSIAK

Gerra mundialen kausak eta ondorioak, 1936.eko gerra Euskal Herrian, nazien garaipena, munduaren ekonomi berrantolaketa, Errusiako iraultza eta Sobiet Batasuneko suntsipena, XX. mendeko demografia eta gizartea, zientzia eta kultura, krisialdi ekonomikoak, aurrerapen zientifikoak eta iraultza informatikoak... Betidanik era errezean, argazki ugariekin eta euskara bikainean, eduki nahi izan duzun informazioa, orain zure esku.

*Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!*

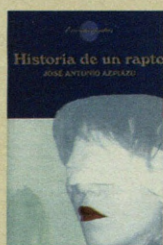
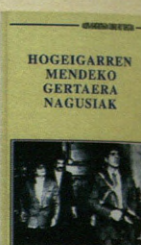

GAIK

ARGITALDARIA

Astia Hartuta

L I B U R U A K

HISTORIA DE UN RAPTO*Jose Antonio Azpiazu*Erein
174 orrialde
1.850 pta.**HOGEGARREN MENDEKO GERTAERA NAGUSIAK**Gaiak
187 orrialde

Duela bi urte «Esclavos y traficantes» izeneko lanean euskaldunek ere esklabu merkatuan euren tokia izan zutela erakutsi ondoren, XVI. mendean gertaturiko bahiketa bat jaso du Jose Antonio Azpiazu legazpiarrak. Pedro Idiakezek Isabel Lobiano bahitu zueneko —edo Isabelek bere borondatez ihes egin zuteneko— xehetasunez kontatzen du egileak Erein argitaletxeko Encrucijadas saila irekitzen duen lehen liburu honetan, eta batek baino gehiagok euskal Romeo eta Julieta bezala bataiatu du bikotea. Baina, bahiketa edo ihesaldia aitzakiatzat hartuz, Azpiazuk garai horretako euskal gizartearen irudi garbia ere eskaintzen digu. Testuaren osagarri, Julen Zabaletak hainbat irudi burutu du ●

Milurtea eta, beraz, mendea amaitzear dela, badirudi atzera begiratu eta errepasso egiteko garaia iritsi dela. Gaiak argitaletxeak, apurka Oinarrizko Liburutegia osatuz, bere errepassoa kalean jarri berri du. Izenburuak dion bezala, azken ehun urtetan jazotakoa laburbildu dute liburuan. I eta II. Mundu Gerrak, Errusiar Iraultza, Espainiako Gerra Zibila, Gerra Hotza... mendeko gertaera politiko nagusiak jaso dituzte. Mendebaldeaz gain, Gaiak etxeko kideek gainerako kontinenteei ere euren garrantzia eman diete lan honetan. Gainera, gertakari politikoetatik at, kulturak, zientziak, teknologiak... ere euren tokia dute. Testua hainbat kronologia, koadro eta irudiz hornitu dute ●

LITERATURAREN IBILBIDEADonostia Kultura
71 orrialde**RIEV**

43. zenbakia

Eusko Ikaskuntza
308 orrialde
2.300 pta.

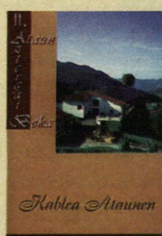
Donostiako liburutegi Nagusiak argitalpen berezia jarri du kalean. Hainbat idazleren biografia laburrak eta testu zatiak jaso dituzte liburuxka batean: Bilintx, Xalbador, Kanpion, Mitxelena, Cervantes, Unamuno, Lizardi, Etxepare, Lorca, Txirrita, Axular... Horiek guztiak, ordea, modu berezian bildu dituzte; aipatutako idazle guztiek euren izenez bataiatutako kale, plaza edo hiribidea dute Donostian. Horrela, auzo desberdinen arabera sailkatu dituzte testuok, azken emaitza bitxia lortuz: Gipuzkoako hiriburuko kaleetan zehar hainbat ibilbidea eskaintzeaz gain, euskal zein kanpoko literaturan hainbat ibilbide labor jar-tzen zaizkio eskura irakurleari ●

Nazioarteko Eusko Ikaskuntzen Aldizkaria (RIEV) guztiz eraberriturik dator azken ale honetan. Aldizkariaren egoitza Iruñean kokatu dute eta Gregorio Monrealen zuzendaritzapean izango da hemendik aurrera. Euskal Herrian buruturiko doktore tesiei toki egingo die argitalpen eraberrituak, baita liburu erreseina eta Eusko Ikaskuntzaren inguruko berriei ere. Tribuna izeneko atala monografikoa izango da aurrerantzean. Oraingoan «Amerika eta Euskaldunak» hautatu dute gai nagusi bezala. Hainbat adituk (Jose Angel Ascunce, Emilio Palacios, Luis de Llera, Gorka Aulestia...) euskal kultur eta pentsamoldeak Ameriketara izan duen eragina aztertzen du bertan ●

KABLEA ATAUNEN

Lourdes Altuna

Ataungo Udala
308 orrialde

Bigarren Ataun Aztergai Beka jaso zuen Lourdes Altunak lan hau osatzeko. Ataunek duen orografia bereziaren ondorioz, bertako hainbat baserritara belarra ekartzeko kablea erabiltzen zen garai batean (egun oraindik ere zenbait baserrietan teknika hau mantentzen da). Ia berrehun kable-ren ezaugarriak aztertu ditu egileak inbentario zabala osatuz: kable bakoitza-

ren historia, mota, elementuak, luzera, egungo egoera eta beste hainbat alderdi zehazten dira liburu honetan. Gainera, kableen kokapen plano bat, gaiaren inguruko hizkera eta terminologia, kableen egile eta erabiltzaileekin elkarriketa eta hainbat argazki ere jaso ditu Altunak. Galtzen ari den teknika berezi baten testigantza da, beraz, ataundarrak eskaintzen duena ●

«Kableak desagertzeko arriskuan dira»

■ Lourdes Altuna

«Kablea Ataunen»
azterketaren egilea

Zertan datza Ataunen, garai batean, hainbat baserritan erabili ohi zen kablearen teknika?

Baserri produktuak garraiatzeko 1920-1930 bitartean garatutako teknika da. Horretarako altuera desberdintasuna behar da bi punturen artean, eta soka galbanizatu bat. Goian zuhaitz bati edota burnizko zutabe bati loturik egoten da; behean, zutabe bat izan dezake edo zuzenean ganbaran sartu. Belarra, garoa eta egur-zotza garraiatzeko erabiltzen zen gehienbat.

■ Ataunetik kanpo, beste inon izan al zen horrelakorik?

Ataunera mugatu dut azterketa. Ataunek mendien magaletan ditu lur eremu eta belardiak eta bere orografia bereziarentzat teknika hau aproposa da. Dena den, dokumentazioa aztertzean jakin dugu Lezo aldean ere bazirela. Pentsatu behar da beste herri batzuetan ere horrelakorik izango zela.

■ Nolatan hasi zinen lan honetan? Zein prozesu jarraitu duzu?

Ni Ataungo baserri batekoa naiz eta bertan kablerik ez bazegoen ere, ingurukoetan

arrastoak ikusten nituen. Horrek bultzatu ninduen azterketa egitera.

Metodologia aldetik dokumentazioa eta bestelako informazioa bildu eta kable bakoitzeko fitxa bat osatu dugu, inbentario bat osatuz. Guztira, 197 kable aztertu ditugu, 195 belarretarako erabiltzen zirenak, bat egur-kable bezala erabiltzen zena eta beste bat harri-kable bezala. Horietatik zutik 32 daude egun eta lanean 17.

■ Zenbakiak ikusita desagertzeko bidean dagoela pentsa daiteke...

Desagertzeko arriskua handia da, bai. Industria garapenarekin baserriarrak kalera joaten hasi eta belardietan pinua sartzen hasi zen, traktoreak iritsi ziren... gaur egun mantentzen diren kableak ganadu kopuru txikia daukaten baserrietakoak dira, traktorea erosteak merezi ez duen baserrietakoak. Gelditzen diren kableen artean batzuk badira oso egitura ederrekoak eta herriko ondare bat izanik Udalak berau babesteko asmoa du. Ondare hau bertako eta kanpoko jendeak ezagutu dezan udara partean martxan jarriko dira horietako batzuk ●

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen linterbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inoleko gaitzargurik gabe. Eta Travel Club puntuk lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu.

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

Hatsa Elkartea
183 orrialde

HATSaren POESIA
Olerki Bilduma
1979

PLATE 1

NAZIO BERRIA

Eneko Labeguerie

Elkarlanean
2.150 pta.

D I S K O A K

eta Eneko Bidegainekin batera. Urte hasieran Ustaritzeko Apezenean buruturiko grabaketetan ere Labegerie bera izan zen tekniko lanetan.

Hala ere, ez da bakarrik aritu eta diskoa osatzeko orduan izan du inguruan laguntzailerik. Horien artean ezin Xabi Peryren lana aipatu gabe utzi. Bera aritu baita moldaketa lanetan eta gitarran, baxuan, teklatueta eta perkusioan laguntzaile izan du Labegeriek. Nat Cazenavek ere gitarra eta baxuarekin jardun du; Nichola Subrechicot teklatu eta pianoan aritu da, Michel Claudio mandolinarekin, Gotzon Maroteaux perkusioan eta, azkenik, Xabier Zeberio bibolinarekin.

«Hegoan iluna», «Herria», «Haizeak darama», «Askatasuna», «Nazio berria»... hauek guztiek aberria, disko honetako gai nagusia, dute hizpide. Maitasuna ere topa daiteke Enekoren hitzetan «Ametsaren lil-lurak» abestian, kasu. Doinuetan berriz tradizioa eta soiltasuna dira nagusi ●

Senpereko Hatsa Elkarteak berrogei egileren olerkiak bildu ditu liburu honetan. Eneritz Abruzaren lanetarik hasi eta Amaia Zubiriaren poemetara bitarte, hainbat eta hainbat izen ezagun eta ez hain ezagun topatuko ditu irakurleak. Izan ere, bertan dira Itxaro Borda, Jose Luis Otamendi, JosAnton Artze bezalako olerkariak, hainbat poesia lan argitaratuak dituztenak. Badira, bestalde, kantari bezala ezagunak direnak, edota prosan nabarmendu direnak. Eta badira, gainera, euren bizitzan poesia gutxi idatzi eta oraino inoiz argitaratu ez dutenak. Guztien lanak biltzea du xede liburu honek ●

Michel Labegerie aitarren pausauk jarraituz Eneko Labegeriek ere badu euskal musika munduan zer esanik. Hau bere lehen bakarkako diskoa izanik ere, lehenago Guk taldea zenaren partaide izana da Eneko.

Oraingoan hamaika abestiz osatu du «Nazio berria» izeneko lan luzea. Bereak ditu ia doinu guztiak —aitarena den «Nafarra» kantua ezik— eta hitzei dagokienez ere, askok Eneko bera dute egile, Junes Casenave, Beñat Sarasola, Joanes Borda

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

BILBO ekainak 3, 5 eta 6
"8 Olivettis poéticos"
 Ander Lipusek zuzendutako obra honek balizko egunkari baten erredakzio giroa islatzen du.
 Mina espazio
 20:00

DONOSTIA ekainak 4
"Oroitzan"
 Paco Ibañezek eta Imanolek kaleratu berri duten diskoaren aurkezpena egingo dute.
 Victoria Eugenia
 21:00

DONOSTIA ekainak 10
Dantzaldia
 Tapiarekin Abegi euskaltegiak Joseba Tapia soinujolearekin batera dantzaldia antolatu du. Izenematea, ostirala baino lehen. Dantzaldiaren aurretik izango den afarirako kartela 2.000 pezetaren truke eskuratuko duzu 943 46 46 55 telefonoan.
 Altzako Auzo Etxea

PAUSU ekainak 4
Kafe antzerkia
 Hendaia AEK-k Itsasuko taldearen "Frigoa eta ni" emankizuna antolatu du ostiralerako.
 Partokiako aretoa
 21:00

ZALDIBAR ekainak 4
Bertso afaria
 Sebastian Lizaso eta Andoni Egañak girotuko dute afalosteia.
 Goierriko auzo-etxea
 21:30

LASARTE-ORIA ekainak 4
Izarrilako Bitakora
 Maskarada taldeak bere azken lana jaurrituko du.
 M. Lekuona Kultur Etxea
 20:00

OIARTZUN
 uztailearen 4a arte
Zumeta
 Picassoren "Gernika" eredu hartutako egindako lana aurkeztuko du larunbat honetan artista usurbildarrak.
 Gonzalo Etxebarriaren lanak ere izango dira ikusgai.
 Pagoarte

BAZTAN ekainak 6
Baztan bailarako VI. Ibilaldia
 Baztango Mendigoizaleak elkarteak antolatutako ibilaldia Gartzainen abiatu eta amaituko da.
 Argibide eta izenemateak: 948 58 12 79.

TOLOSA

Exilioa 60 urte geroago
 "Erbeste tolosarra: Cecilia G. de Egilarte eta Isaac Lopez Mendizabal" izenbunpean, hitzaldia emango dute Jose Angel Ascuence eta Patri Urkizuk.
 Kultur Etxea
 20:00

UHARTE ekainak 4 eta 5
Txalaparta jardunaldiak
 Erakustaldi ugari izango da bi egunetan zehar.

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

fundazioa
fundación

Egunero entzuten dugu halako saiok audientzia baxua eman duela. Baina mundu guztiak aipatu arren, inor gutxik daki audientzia nola neurtzen den. Are gutxiago zein alde dagoen CIES, EGM eta SOFRESen artean. Ondoko lerroetan, nahas-mahas honetan argitasun izpi bat doakizue.

AUDIENTZIAREN ERRESUMAN

PABLO SANCHEZ

■ Audiometroa duten etxeetan agingailu berezi bat ere erabili behar dute.

Audientzia da hitz majikoa; komunikabide guztiak haren morroi bihurtu dituena. Batetik, audientzia orokorra dugu, hau da, telebistari begira ari diren ehun lagunetik hainbestek zer ikusi duten, pastelaren zein zati jan duten, alegia. Eta bestetik, «share» delakoa, nolabait esatearren, ordu horretan zenbateko pastela dagoen zatitzeko jakinarazten duena; ez baita gauza bera saio bat gaueko 11:00etan edo goizeko 10:00etan ematea. Horren neurketa egiteko bi sistema ezberdin erabiltzen dira: EGM eta CIES tradizionalak, eta SOFRES berritzailea.

ETXEZ ETXE GALDEZKA. Helburua aski makurra da: komunikabide guztiak bildu eta norbaiti eskatu neurtu ditzala,

ahal den objetibotasun handienarekin. Ezin zaionez mundu guztiari galdegin, metodo soziologiko bat erabiltzen da; ikerketa modura multzo bat hartu eta haien erantzunekin lagin bat ateratzen da. Laginak oso ongi aukeratu behar dira, ondoren gizarte osoaren adirazgarri izango baitira.

Atzera eginez, duela 30 urte «EGM» (Estudio General de Medios) delakoa sortu

■ **“CIESeko neurketak inkesten bidez egiten dira. SOFRESekoak berriz, audimetroa erabiliz”**

zuten; berriki «AIMC» (Asociación para la Investigación de los Medios de Comunicación) izena jarri diote. Telebista, irrati eta egunkari garrantzitsuenen neurketa egiten du, urtean hiru aldiz galdetuta. Zenbat jendek irakurtzen duen prentsa, ze egunkari,

ze irrati, eta ze telesaio ikusten dituen (has-tapenean TVE baino ez zen). Gaur egun, inkesta etxez etxe egiten segitzen dute. Urteen poderioz aldizkari eta gehigarriak ere inkestetan sartzen joan dira eta, azkenaldian, internet ere erantsi zaio. Lortzen diren emaitzak, programazioa finkatzeko ez ezik, iragarkiak non sartu erabakitze ere erabiltzen dituzte publizitate agentziek. Dirua non jarri? ze mediotan? ze ordutan? Nahiz eta hasieran metodo fidagarria zen, egun hainbestekoa da «zapping»a eta kanal uholdea non jendeak arazoak dauzkan bart zer ikusi duen gogoratzeko. Gainerakoan, metodo objektiboa da, komunikabideen eraginetik at dagoena.

CIES URTEAN BITAN. ETBren sorrerak ordea, neurketa molde berri bat abiarazi zuen; Euskal Herrirako soilik. Halaxe, 1984ean, Eusko Jaurlaritzarekin bat eginik, telebista eta prentsa idatziko buruek, baita iragarleek ere, «CIES» (Centro de Investigación y Estudios Sociales), Iruñeko Ikerketa Institutuari aipatu lana burutzea proposatu zioten. Halatan, «EGM»ren osagarri gisa eta sistema bera erabiliz, neurketa urtean bi aldiz egiten badu ere, «CIES»eko datuak «EGM»koak baino fidagarriago izaten dira, hedadura nazionala duten telebista eta irratiaren mesedetan jotak-tzen baitu azken honek.

ANONIMATOA ZAINDUZ. Audimetriaren agerpenak telebista mundua aldarazi du. Telebistarako bakarrik balio duen arren, sakona bezain zehatza da.

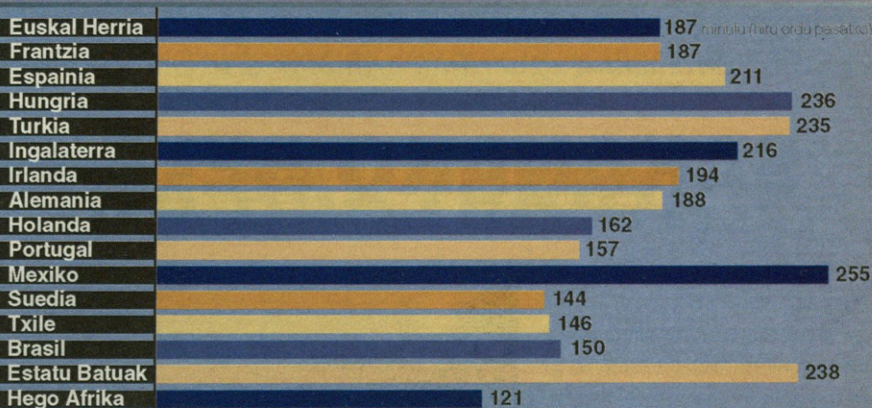
Estatu Batuetako sistema hau 1987an hemen ezarri zen «SOFRES»en eskutik. Audimetro honen bidez egunez egun eta minutuz minutu etxeetan zer ikusten ari diren eta kanal aldaketa guztiak adierazten dira, egunero gainera. Inkestak egin ordez, gal-

dera xiple hau botatzen zaie: utziko al diguzu zure etxean tresna hau jartzen? Zuhurtziaz jokatzeko da baina, une oro audimetroa dutenen anonimatoa zainduz. Normalean, aparagailuak etxe batean bost urte baino gehiago ez ditu ematen.

Audimetroak Euskal Herriko 301 etxetan daude banatuta, 275 EAE-n eta 26 Nafarroan. Arreta handiz hautatu behar bada ere, agerian utzi da metodo hau ere baliagarria dela. Xede taldea osatzeko biztanlegoaren ezaugarriak oso kontuan hartu behar dira, hala nola: klase soziala, lan-mota, zenbat haur dauden, zenbat telebista eta bideo. Beraz, hamaika aldagai daude lagin horren osaketan telebistaren kontsumoan eragin zuzena dutenak. Hemen gainera, hizkuntzaren berezitasuna daukagu. Ikusleen % 30 euskalduna da eta % 10 ia euskalduna. Gipuzkoan euskaldun gehiago baldin badago, aldagai horien araberako aukeraketa egiten dute 860 laguneko multzoa lortu arte. Horren kariaz, esan behar ETB 1 egiten zaion kritika gogorregia izaten dela, telebista ikusten duen % 30 horren ikusleak soilik epaitzen ari baitira. Oztupoak oztupo, hedabide askok nahi lukete euskaldunek «Euskadi Irratia» eta «ETB 1»-ekiko duten atxikimendua ukaitea.

Halaber, etekin handiagoa ateratzearren, audimetroak beste zenbait aldagai ere neurtzen ditu. Izan ere, publizistek telejaleez gehiago jakin nahi izaten dute: nortzuk ikusten duten, emakume edo gizonezkoa ote den, gaztea ala heldua. Hori dela eta, agingailu bat ematen zaie, zeinaren bidez telebista nor ikusten ari den adieraziko duten, beti ere botoiak sakatzuz. Esaterako, amak 1 zenbakia badu, senarrak 2., alabak 3., eta abar. Behin bilduta, datuok telefono bidez

JENDEAK TELEBISTARI SO EGUNERO EMATEN DUEN DENBORA HERRIALDE EZBERDINETAN

goizeko ordubi t' erdietan Madril bidaltzen dira. Horren ildotik aipa dezagun telebista eta publizitate agentziek helburu kontrajarriak dituztela. Telebistari interesatzen zaio bere saioak asko ikusten direla esatea; besteez berriz, iragarki gutxi ikusten direla diote horrela publizitatea merkeago atera dakien. Halaz ere, azkenean ados jartzen dira. Bestalde, audimetroak

duen maizen, artikulua hau ez zuen inork irakurri jakiteko, eta abar.

KOMISARIOA ZELATAN. Susmo txarrik egon ez dadin eta komunikabideek eskaturik, «AIMC» elkarteak «SOFRES»-ek egiten duen lana kanpotik «egiaztatzen» du. Gisa honetan, telefono dei baten bidez ikusleei hainbat galdera egiten zaie, ea telebista pizturik dagoen, ze saio eta nortzuk ari diren ikusten, informatiboetan gehien ikusten diren gaiak zeintzuk diren, film gogokenak, eta abar. Informazio

kontrastatu horrekin ondorioak aise ateratzen ahal dira. Eta aldiro baieztatzen da «SOFRES»-eko datuek % 95eko fidagarritasuna dutela. Antza, audimetroa duen jendeak ardura hori hartzen du, bete betean gainera. Ordainetan, noski, ez dute nonbait dirurik jasotzen, opari majoak baizik. Ez dakigu ze motakoak, baina, onak behar dute izan, derrigor.

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

“Audimetroak Euskal Herriko 301 etxetan daude banatuta, 275 EAE-n eta 26 Nafarroan”

zernahi jakiteko ere balio du, supermerkatu batek erosketa ohiturei buruzko inkesta bat egin dezan, eta abar.

Konparazioa egin, zenbateraino aldatuko litzateke egunkariaren mamia irakurleen ohiturak zehazki jakiterik balego? Alegia, zenbat denbora eskaintzen dion artikulua bakoitzari, ea osorik irakurtzen duen, noraino, zein orrialdetara jotzen

■ «BIDAIDE» DOKUMENTAL SORTA BERRIA

Aharrausiak uxatzeko, udaparteko bazkalosteetan natura, abenturak eta animaliek pantaila zeharkatuko dute BBC eta National Geographic dokumentalei esker. Aitor Elkorok egin bezala, oraingo honetan Xabier Usabiaga Euskadi Irratiko kazetari eta ziklista ohiak egingo du aurkezpena. Gaztelaraz, litekeena da Lorena Bernal «Miss España»-k egitea.

■ ETB-2KO LEHIAKETA BERRIA PRESTATZEN

Nahiz eta itxuraz ezberdina izango den, «Todo o Nada»-ren formula bera hartuko du «Abasolo»-ren eguneroko lehiaketa berri honek. Tamainako sariak, erritmo arina, eta mihigaiztoa. Hain zuzen, finkatu gabe badago ere, badirudi aurkezlea Patxi Alonso izango dela. Emisio ordua aldiz, uztailetik aurrera «Teleberri» hasi aitzin.

■ «AZKEN UDA PASA» SAIOA UDA FRESKATZEKO

Uztailean ere hasita, «Baleuko»-ren ekoizpen hau egunero emango dute euskaraz nahiz gaztelaraz. «Jaiak»-en tanke-rakoa izanda ere, platoan egingo da, kanpoko erreportajeei bide emanez. Hona hemen hiru aurkezleren izen posibleak: Klaudio Landa, Nagore Perez eta Amaia Erauntzetamurgil. Gaztelaraz berriz, Silvia Sola eta Alvaro Ordoñez.

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

Hilabete egin dute uhinetan, Sakanan gertatzen denaren berri euskara hutsean emateko. Momentuz eguerditik ordubiak arte emititzen ari dira, FMko 107.0an.

SAKANAKO BELE ELEDUNAK

Neurketarik egin ez badute ere, badirudi jendeak jakinminez entzuten duela. «Guaixe» aldizkariaren osagarri gisa izateko jaioa da Beleixe. Hain zuzen, betidanik hutsune informatiboa egon da, orain euskarazko irratien bidez beteko dena. «*Erdaraz iristen zaizkigun berri horiek euskaraz ematea da gure helburua. Sakanako euskaldun zahar, berri eta alfabetatuaren topagune bihurtzea*» azaltzen digu Aitziber Etxaiz esatariak. Irratia sortu nahian hiru urte eman eta gero, azkenean gauzatu da. Bierrik elkarteko bazkideen kuotez aparte, beharrezkoa zen dirulaguntza lortu baitute: Nafarroako Gobernutik 300.000 pezeta eta 1.500.000 pezeta Sakanako Mankomunitatetik. Inbertsioaren % 30 Europatik jasoko dute, gainera. Egokitze lanak egin, antena paratu eta Etxarri Aranatzeko Kultur Etxean jarri dute estudioa. Bi lagun

■ Etxarri Aranatzeko Kultur Etxetik aieratzen duten programazioa burutzeko, berriemate sarea lotu dute.

aritzen dira: Aitziber Etxaiz eta Alfredo Alvaro, teknikari, kazetari eta esatari lanak eginez. «*Eskualdeko kolaboratzaile finkoez gain, berriemate sare bat antolatuko dugu Etxarritik Irurtzunera, bakoitzak bere herriko euskalkian egiten duenari*».

Izan ere, harrigarria da, gezurra dirudi, euskalkia zenbat aldatzen den Sakanako herri batetik bestera.

Lehiaketa eta agendaz landa, magazina nabarmentzen da. Bertan gai guztiei egiten zaie leku: sexologia aditu bat, sindikatuak, INEMeko lan poltsa, albaitaritza, gizarte laguntzaileak, zine kritikaria.... Hilean behin ere Jose Maria Satrustegi etorriko da Sakanako gauza bitxiak kontatzera. Denboraz larri ez dabiltzanean Nafarroa garai-ko beste irratiekin (Karrape, Xorroxin, Irati, Esan-Erran eta Aralar Irratia) konexioa egiten dute. «*Orain antenarekin arazoak baditugu ere, goiz parte eta arratsaldeko programazioa osatzeko Euskalerrira Irratiarekin bat egiten dugu. Ea pixkanaka ordu gehiago emititzea lortzen dugun*» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ *Laida Basurto*

«Ez naiz larri jartzen den horietakoa»

Ahots epela duen bekaduna da Iruñeko Euskadi Irratian

Nabari zaio trebatu dela, jo eta su aritzen baita 21 urteko donostiarra. Egunero prentsaurrekoetara joan, berriak bildu eta emankizun ezberdinetan parte hartzen du. Kazetaritza ikasketak amaitzen ari da eta Iruñeko korrespontsalian dihardu otsailaz geroztik; joan den udan ere Donostian ibilitakoa da. «*Berriak eman baino nahiago dut gauza landuagoak egitea, erreportajeak, elkarriketak-eta*».

Irratiak duen bat-batekotasuna atsegin du, «*telefonoa hartu eta entzuleei jakinaraztea momentuan gertatzen ari dena. Ahotsa bera ere modulatzeko jakitea oso lagungarria da*». Ez zaio iruditzen irratia komunikabide konplexua denik, «*momentuan toki batera garaiz iristeko sortzen den estres hori kenduta. Alde horretatik ez naiz larri-larri jartzen den horietakoa*» ●

B a g a k

■ MOZIOA LIZENTZIEN KONTUA DELA ETA

Katalunian Cope eta Onda Cerori lizentzia ez berritzeak bazterrak harrotu ditu. Oposizioko kideak (PP, PSE eta ICV-V) ados jarri dira CIU-ren gobernuak FMko lizentziak banatzeko duen eskubidea galdu dezan. Hilaren 28an aurkeztuko duten mozioan, irizpide ideologikoak erabili izana leporatuko diote. Nolanahi ere, ER-ren babesa beharko dute, proposamenak aurrera egingo badu. Bitartean, CIUkoek ez dutela konpetentzia murritzapenik onartuko diote; eta banaketa berria, Onda Catalana eta La Vanguardia emisorekin, informazio aniztasunaren mesedetan egin dela aipatzen dute ●

L A N D A R E A K

Su-gorrina sagarrondoan gaitza da. Estatu Batuetatik etorri zen Europara eta gero Euskal Herrira. Bakterio hau haizeak mugitzen du eta ur ttanttetan zabaltzen da.

SU-GORRINA BAKTERIOA

Sagastien bueltan ibiltzen garenon artean azken urte hauetako hizketagai zabalduea su-gorrina gaitza da. Sagarrondoan lorealdiaren ondorengo udaberri mutur honetan sagasti ugarietan ikusten da gaitz hau.

Su-gorrina bakterio batek sortzen du eta Estatu Batuetan aurkitu zen lehenengoz. Handik Europara ekarri eta duela urte gutxi batzuk Euskal Herria erasotu du. Fruituan hazia pipitetan dituzten errosa-zeoen familiako espezieak jotzen ditu; sagarrondoa, udareondoa, elorri zuria, hostazuria, otsolizarra, maspila, pirakanta, kotoneasterrak eta abar.

Bakterioa haizeak mugitzen dituen ur ttanttetan zabaltzen da batik bat, eta loretik

sartzen da landarean. Jada barruan, urteko pujak lehenik eta landare osoak gero suak pasatakoaren itxura dute, hortik su-gorrina izena. Bakterio honen aurkakorik ez dugu ezagutzen eta ezinezkoa da landarea sen-

datzea.

Hemendik aurrera gaitz honekin bizitzera ohitu beste aukerarik ez dugu, baina bitartean hemengo bariatatean eta mentu-oinen erresistentziak landu eta ezagutzeko ikerketak sustatu, gaitzaren garapenaren berri izateko sare eraginkor bat antolatu eta abar. Badago azkar egin beharreko franko; bestela gure sagastienak egin du. Gaitza heldu zaizun edo ez jakiteko sagarrondoan urteko puja berrien muttur-mutturak miatu; makurtuta eta hostoak belztuta eta erori gabe bertan zintzilik badiraute, mugi! eta dakien baten laguntza bilatu. Mugi! Hel! Hel! S.O.S.!

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

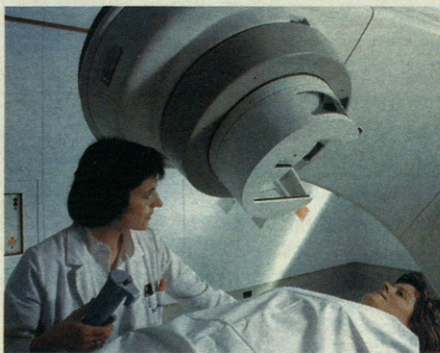
O S A S U N A

Minbizia bigarren heriotz arrazoa da gure artean. Minbiziak jota hiltzen direnetatik %66 gizonezkoa da. Minbiziagatiko heriotzetan Espainia da European azkeneko postuan dagoena.

MINBIZIA, 87.000 KASU URTERO

Minbizia, bigarren heriotz arrazoa gure artean, usua goa da gizonetan emakumeetan baino. Espainian, urtero minbiziak jota hiltzen diren 87.000 pertsonetatik % 66 gizonezkoak dira. Horregatik guztiagatik aurtun egindako Minbiziaren Kontrakako Aste Europarra gizonetakoengan egin daitekeen prebentzioa sustatzera bideratu da.

Europako Batzordeak Espainian duen Informazio Bulegoko zuzendari orokor Miguel Moltók esan zuen kantzerrak ia 800.000 pertsona hiltzen dituela EBean urtero, 100.000 pertsonakoa izanik gizonen eta emakumeen arteko diferentzia.

Bestalde, EBean hiru pertsonetatik bati gaitza diagnostikatzen zaio, 1,3 milioi kasu urtero, eta lautik bat arrazoi horrexegatik hilko dela. Eta, nahiz eta minbiziaren in-

tzidentzia Espainian EBeko baxuenetakoa izan, batez bestekoa baino % 15 apalagoa, gure herrialdean urtero-urtero 125.000 minbizi kasu berri detektatzen dira.

Espainia azkeneko postuan dago European, minbiziagatiko heriotzen kopuruari dagokionez (hildako bat 517 biztanleko), eta azkenaurreko lekuan kasu berrien tasari begira (kasu bat detektatzen da 348 biztanleko). Minbiziaren motak 20tik gora diren arren, badira batzuk gizonen ia % 60 hartzen dituztenak (trakea, ahoa, birrikak, prostata, kolona eta urdaila), eta emakumeetan, berriz, usuenak bularrekoak (% 18), kolonekoak eta trakeakoak dira.

◆ JABIER AGIRRE

Isturitz eta Otsozelaia historiaurreko haitzuloak

Isturitz eta Otsozelaia. «Entzun ditut noizbait, ez zaizkit guztiz arrotz. Aitzitik, ez dakit non dauden ez eta ze ezaugarri dituzten». Hauxe bera pentsatzen baduzu irakurle, hau duzu aukera; utzi nagiak eta laguniguzu lur azpiko mundu magikoan murgiltzera goazen honetan. Izan ere, guri gertatu gisa, lur barneko forma bitxiak xarma eta edertasunak, nahiz bertan bizi izan ziren antzinako biztanleen usadioek, arras liluratuko baizaituzte zu ere. Historiaurreko aztarnategi garrantzitsu eta interes geologiko nabarmeneko haitzulo hauek, aspaldidanik dira ezagutzen, baita adituen indusketa eta ikerketen xede bihurtu aurretik ere; "Lamien zuloa" izenez aipatu ohi zituzten, orduan, haitzuloaren bila irtenaraziko gaituzten kobazulo eder eta magiko hauek.

■ Haitzulotik gertu topatuko dituzu erreka eta zubi zaharra.

ASTER AGUIRRE-SAROBIE

Hazparnetik hamar kilometrotara, Lapurditik hurbil, baina Nafarroa Behereko Isturitz eta Donamartiri herrisen arteko lurretan, Gaztelu deitu mendiskaren hegiatan agertzen dira Isturitz eta Otsozelaia haitzuloak. Mendiska alderikalde zeharkatzen duten bi haitzulo ezberdin dira izatez, bata bestearen gainean sortuak, hots, maila ezberdinean daudenak. Bitxikeri honen zioa, antzina, bertatik igaro bide zen ibai gartsuan aurki daiteke, Arberoa. Egun, ibai honek berak, hain oldartsu ez bada ere, lanean dirau hirugarren pasagune bat zultzen, mendiskaren alde batean barneratu eta bestaldean lurrazaleratuz. Zoritxarrez, leku helezina da guretzat, bai sarbidean eta bai irteeran ere sifoiak baitaude, hau da, uraren maila sabaiarena baino garaia da.

Aipatu muinoaren goialdean, gaztelu bateko dorre eta inguruko lubakien hondarrak antzeman daitezke. Talaia hartatik, inguruko eremuak primeran menperatzen direla ondo baino hobeto baitzekiten gaztelua, zaintze

xedez, bertan eraiki zutenek. Hemendik dator, hain zuzen, muinoari Gaztelu izena.

Donamartiri atzean utzi eta Isturitzera iritsi baino lehen, "Grottes" ipinntzen zuten errotulu handiari kasu eginez, ez-kerrera jo eta zenbait aparkaleku alboetan utziz, haitzulo sarrerako harrera-etxera iritsi ginen. Uste bezala, ez zebylen jende anitz eta iristear zen hirugarren adineko frantsezez beteriko auto-

busaren zain geratu beharra gurela, azaldu zigun gidaria izango zenak, beraiekin batera sartu ahal izateko. Bitartean, etxearen barnean, taberna aldameneko museotxoak ikus genezakeela jakinarazi zigun. Bertan, haitzuloaren sorrera eta ezaugarriak azaltzen ziren laburrean, baita gizakiaren bilakaeran igarotako garai ezberdinen adibide eta argibideak ere. Honez gain, haitzuloetako areto ezberdinetan aurkitu izan dituzten lan-tresnak, hezur, apaingarri, pinturak eta abar luzea ziren erakusgai. Gerora jakingo genuenez baina, aipatu artelan gehientsuenak imitazioak ziren, jatorrizkoak Pariseko Artearen Museo Nazionalean baitaude. "Zaharrak" azkenean ez zirela etorriko eta beste inor ez, barrura sartzerako gonbidatu zigun gidariak. Gu kontent, argibideak frantsezez jaso beharrean, euskaraz jaso ahal izango baigenituen.

Pertsonako 30F ordaindu ostean, haitzuloaren ahara abiatu ginen, lehen azalpenak jaso ahal izateko bertan. Urte osoan zehar, 14ta mantendu ohi da barnealdea eta sar-

tzera gindoazen kobazuloa Isturitzekoa zen, bietan altuen zegoena. Aspalditik omen zuten haitzulo honen berri, ez ordea, honen behean luzatzen zen Otsozelaia haitzuloaren berri. Izan ere, 1929. urtearte ez zuten topatuko.

Argiak piztu eta gidariari jarraituz barnera sartu ginen, lehen areto nagusi batera iristean, azalpenak jaso ahal izateko. Indusketa lan batzuen hondoan, aurkitu aztarnen antzinasuna eta bide batez bertan bizi izan ziren giza taldeen kronograma, adierazten zuten errotulok ikusi ahal izan genituen. Hauen arabera, bertako lehen biztanleak "Moustérienseak" izan ziren, "Aurignacienseak" eta "Salutrenseak" ondoren eta "Magdalenien-seak" azkenik. Izenak izen, kontuan hartu

■ Koban aurkitu zituzten tailatutako makilak, baita basahuntz hezurak ere.

■ Luze-zabal ederra du kobak eta bertan begiratzeko dagoena ikusgarria da.

behar da, garai haietan (duela 50.000 urte), azken glaziazioan zeudela, eta haitzulo barenko temperatura atsegina izango zela oso beraientzat. Hotzak amaitzearekin batera, ordea, gizakia haitzuloetatik irten eta nomada izateari utzi, amimaliak etxekotu, lurra ereiten ikasi eta burnia lantzeari ekin zion gaur egun arte iritsiz. Garai guzti hauetako giza-kien aztarna franko aurkitu izan dituzte Isturitzeko haitzulo honetan, nahiz eta garai batzuetakoa urriagoa eta besteetakoa ugariagoa izan. Besteak beste, hemen aurkituak izan dira: hainbat silex, lantza eta geziak, tailatutako makilak, grabatutako bisonte, elur-orein, zaldi eta basahuntz hezurak eta baita elur-oreinen zenbait labar-pintura ere.

Esan beharrekoak esan eta gero, Isturitzeko areto nagusira igaro ginen. 120 metro luze, 20 metro zabal eta 15 metro altuerako lurbarneko areto puska berau. Aurrekoan gertatu modura, indusketa aztarna ugari nabari zen bazter guztietan. Gidariaren esanetan, gainera, indusketak egiten jarraitzeko asmoa dago, Frantziako gobernuak diruz laguntzeko prest omen baitago. Litekeena da, beraz, historiaurreko altxor gehiago topatzea Isturitzeko haitzulo honetan. Argi bereziz argiztatutak, harkaitzean pintatutako hiru elur-oreinen irudiak erakutsi zizkigun. Jaramaian, dinamitzabaldun pasaguneko eskailerek, Otsozelaiaiko haitzulora jaitsi gintuen, bi haitzuloak lotzea ahalbidetuz.

■ Altxorrez betetakoa da koba eta indusketetan pintura anitz topatu zen.

■ Muinoaren goialdean, gazteluaren dorreak daude.

Behean, goikoan ez bezala, giza hondakin eta aztarna gutxi aurkitu omen zituzten. Labar-pinturak, aldiz, gehiago. Horietako zenbait kontserbazio arazo medio publikoari erakustea erabat galerezita zuela nabarmendu zuen garbi asko. Hala ere, haitzuloan bertan pinturen erreplikak zituztenez, ez ginen ikusi gabe geratu. Gure galderei erantzunez, argi ezagatik ez zirela bertan bizi azaldu zuen, ez zituztela, behintzat, bizi izan zirenaren aztarnarik topatu, sutokiak. Isturitzekoan, berriaz, ugari topatu zituzten eta lur-jausiak gertatu aitzin sarreretatik barneratu argiak bi salak primeran argi zezakeen.

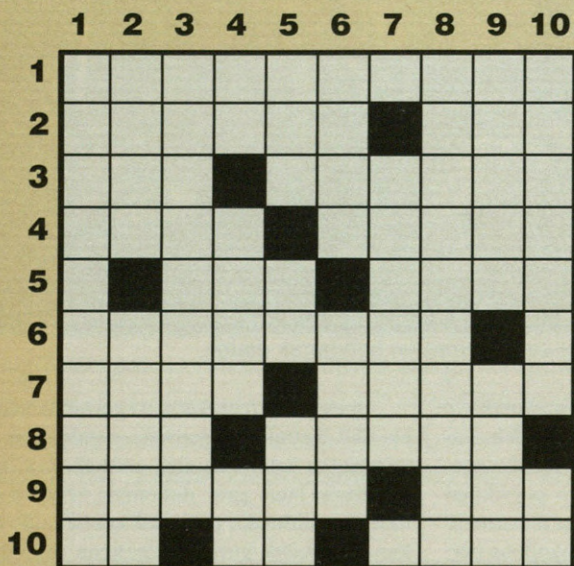
Otsozelaiaiko erakargarri garrantzitsuenak eta aldi berean ikusgarriena, estalaktika-estalagmitaz josirik dauden aretoak dira, non konkrezio hauz gain, dimentsio itzeleko zutabe, kristaidutako urjauziak eta haitzulo bakanetan soilik aurki daitezkeen maindire itsurako konkrezioak kausitu daitezke non-nahi.

Irtetera gindoazela esan zigun gidariak. Horrela, barnera sartu eta hiru ordu laurdena, lurazpiko gure bidaia amaitutzat jo genuen, harrera-etxeko behialdean eguzkiaren argipera igaroz.

◆ ASIER AGIRRESAROBÉ

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Triskantzak, sarraskiak. 2.- Zerbaiti hezetasuna kendu. Errepikatuz, loa eragiten duen intsektua. 3.- Sortu zintuena. Zauriaren arrasto. 4.- Amerikako estatua. Ez emeak. 5.- Bokala. Infin., akitu. Herri nafarra. 6.- Hortz-mota. Tona. 7.- begirunea merezi zuena. Ogi egilea. 8.- H₂O. Ipar-orratza. 9.- Orezta. Infin., ahitu. 10.- Nor, pluralean. Tantalioa. Eguzkia.

GOITIK BEHERA

- 1.- Irabazlea. 2.- Apal. Haiek. 3.- Beldurtiak. 4.- Errepikatuz, gorotza. Izan. Kanpo. 5.- Arnas ezak hil. Zigaren erdian. Zintzoa. 6.- Egur landua. Hizki baten izena. 7.- Bat. Itsasuntziaren aurreko aldea. Bokala. 8.- Pluralean, krustazee-mota. 9.- Asiako. Gura. 10.- Eragiketa aritmetikoa. Kasik.

Kikeren Umorea

NORI UTZI?

Jesus haurtxoa jaio dela albistea jakin zen eta berehala, komentu bakoitzak bere ordezkaria bidali omen zuen Belengo estalpera, jaioberriari eskaintzaren bat egitera.

Lehenbizi iritsi zena beneditarra izan omen zen:

-Jauna, hona hemen gure ezagupidearen intzentsua.

Ondoren dominikarra:

-Jauna, har ezazu gura hitzaren urrea.

Atzetik frantziskotarra:

-Jauna, hona hemen gure txirotasunaren mirra.

Besteak eskaintzak aurkeztzen ari ziren bitartean ordea, jesuitak San Jose besotik hartu, txoko batera eraman eta belarrira:

-Zuk, utzi gure esku haurra, guri esker probetxuzko gizona aterako da eta...

ZAKURREN BEGIA

Mielmari total eginda sartu da tabernara:

-Paxaran -hip- bigoiza -hip- mexedex!

-Baina Mielmari, etzak gehiago edan. Nahikoa zama badaramak eta etzak gehiago hartu. Zeharo mozkortuta hago eta.

-Ni enatxiok -hip- mozkortuta. Nahi al dug -hip- ikuxi? Hara! -hip- hor datorren xagurrak -hip- begi bagarra dig -hip-

-Baina Mielmari, txakur hori ez duk sartzen ari, ateratzen baizik!

Letra Zopa

A N T E G R A N A S E B A A D T
A R O H B O L A N T A A R U L O
E G E A Z E T R E R A R R T Z E
R O A B U R O D O T A M A N E A
N A R R A N T Z U N T Z I A M O
B A U Z N N O A T E P A N U A S
E N E M K R A Z R E N A A I K A
I Z A R A I A K H A T A I Z A S
T E Z A A L U R B A N O D E E T
A T E H E S L I E S A Z T O Z I

Aurki itzazu letra zopa honetan arrantzuarekin loturiko 10 hitz. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

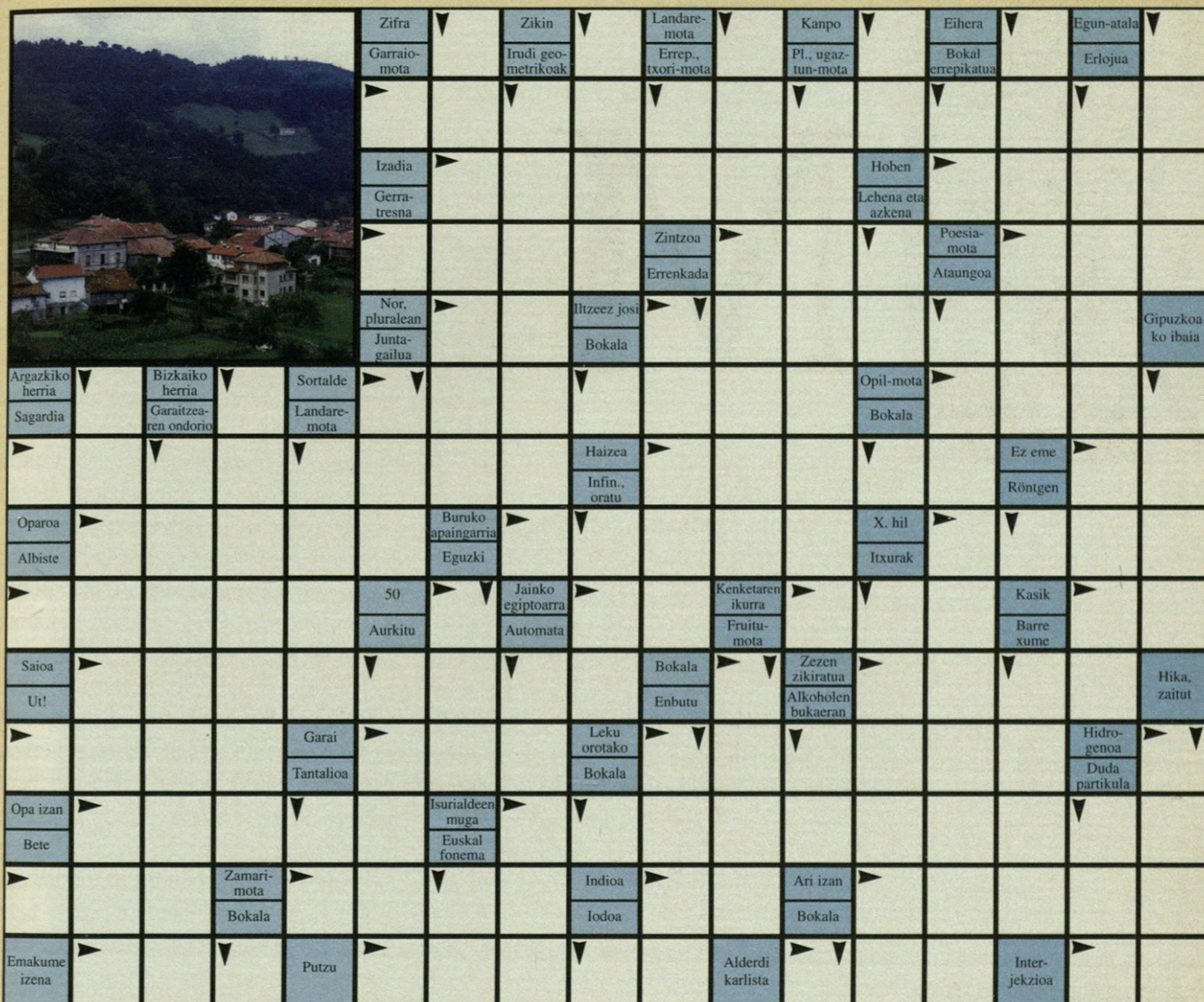
Ezker-eskuin: 1. Ezabagailu. 2. Zelatariak. 3. Atabala. Na. 4. Gaiak. Noan. 5. U. Azalak. A. 6. Pi. Oka. Aa. 7. Egur. Tosta. 8. Narrastiak. 9. Arroza. O. T. 10. Kaia. Kraka.

Goitik-behera: 1. Ezagupenak. 2. Zeta. Igara. 3. Alaia. Urri. 4. Babazorroa. 5. Atakak. Az. 6. GAL. Latsak. 7. Arana. Ot. R. 8. II. Okasioa. 9. Lana. Ata. K. 10. Ukana. Akta.

★ E ★ E ★ B ★ G ★ L ★ T
U G A T Z A ★ A P E T A
★ O I ★ A L A B A ★ R R
I K A Z T E G I E T A ★
★ I ★ A I T O R ★ A M A
★ M ★ G ★ A R A U ★ A ★ A R M A K
S A G A R R O N D O ★ D I R A ★ E
★ H A R E A ★ T E S T U A ★ L A R
B A L A ★ B E Z ★ O I N ★ A G U R
★ I D U N E K O A ★ T A L K A ★ A
O K A ★ A R I K E T A ★ E I R E ★
★ I M A N A ★ I K O N O A ★ R U T
E D E R ★ K E A ★ R I K ★ A I R E
★ E S O P O ★ K A I O ★ A R A I A

Z M U M O I R R O L E B E D I A
O I E B A B A Z E H D R K E M O
R A N E I L A R O K A M M A O S
N I T X A L L N A A R A N U R K
O N T X D U R A N G O A O I A K
T I Z I O F K D B U R N A A K A
Z A B F R N A N T I Z I T Z I O
A A H Z S O D U A B A D I N O M
R N E K T S N O I N B A K R D E
I Z U R T Z A A Z I R R E B U L

Hitz Gezidunak

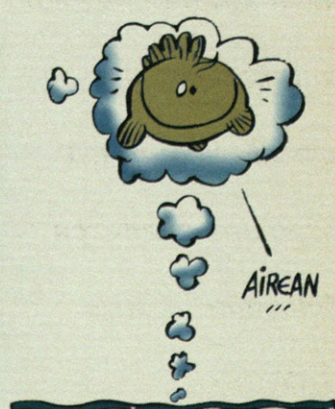
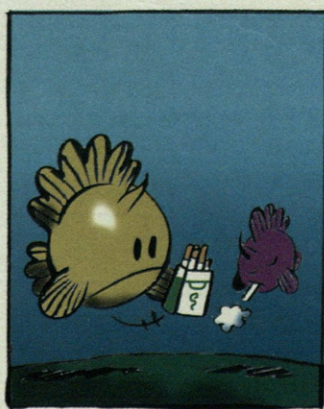
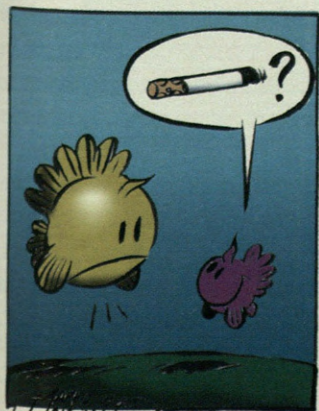

Argazkia: Bizkaiko herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

ELIXABETE GARMENDIA

M-21

Maiatzaren 21ak argazki bat utzi zuen, azti ibili ziren egunkariak lehen orrian jaso zutena:

Elorrieta eta Diez Bilboko Gran Vía-ko asfalto gainean eserita, irrifartsu, pankartak ere atsedenean, zahatoa eta bokatak bakarrik falta zitzaizkiela belarrik gabeko erromeria borobiltzeko. Bazeukan bihurrikeria ikutua irudiak. Besteak beste haurrak bakarrik esertzen direlako kale gorrian, helduak nekez, eta gutxiago Gran Vía bezalako abenida batean. Artetak harrapatu izan balu eszena hori!

ARGAZKI horretan dozena bat lagun besterik ez ziren kabitzen ordea, eta bitartean milaka ginen hiriburuetako kaleetan genbiltzanak, bailaraz bailara etorrita, zutabez zutabe osatuz multzoa. Ez zen poliziaren mehatxuak abenturaz eta erromantizismoz tintatzen zuen manifestakoa. Ertzain ilara bana aldamenetan, sobran ziruditen haietako batzuek zeramatzen *pasamontañasak* eta momenturen batean astindu zituzten sirena hotsak. Artaldeko kide sentiarazten zaituen manifa horietakoa zen, apaltasun ariketa bat, heroismorik gabea, kontsignak oihukatze baido lagun zaharrekin hitz egiteko giro aproposagoa. Baten batzuek pertsiana jaitsi gabe zeuden taberna edo denda bakanetako kristalak apurtzeko gogoz geratuko ziren, emozio tanta batzuren truke; ertzainek adina, segurasko, multzoaren estilo patxadatsuak kendu zien hori burutik.

Estilo horretan, eta inori dominarik jarri nahi izan gabe, Bazuen zerikusirik manifestarien batez besteko adinak. Izan ere, 68 (gurean 70)eko belaunaldiaren hondarrak han baitzeuden. Manifestazio klase ezberdinak ezagututako jendea, 80ko hamarkada hortera eta bihozgabe horretan beherapenetan egonak, eta erreibindikazio eta jarrera kolektiboaren indartzeak berriro ere kalera atera dituenak. Buzoduna izan beharrik gabe, langa-

bezian egon gabe, egun horretan eskatzen zena gizartearentzat aurrerapausua dela konbentziturik, beren burua konprometitzen dutenak. Heroismorik gabe, berriro diot, baina ilusioz. Izan ere, asteko hogeita hamabost lanorduen eskaera panfletorik utopikoenetako puntu bat besterik ez zen duela hogeita bost urte. Orain hortxe dago, atarian. Hain hurbil dago, egon ere, Hendaiatik gora lege indarra duela. Horregatik, enpresarien elkarreetako bozeramaleen adierazpen apokaliptikoak ez dira oso sinesgarriak gertatzen, «topikoak» baizik, Elorrietaren hitzetan. Espero zitekeen papera ari dira jokatzeko, baina bistan da ez zaiela komeni luzaroan gotortzea gizartearen bilakaerak berekin dakarren joeraren kontra.

BEHARBADA horregatixe du balio erantsia huelga honek. Ez da lehertze dagoenaren garrasia, hotz hotzean beretzako bezainbat besteentzako ere bizibide duin eta eroso opa duenaren solidaritate ekintza baizik. Meritua ez da hainbeste soldata egun baten galtzea, jarrera hartzea baizik bakoitzak bere lantegian, bere inguruan, eta kalera irtetzea eszeptizismo antzuk alde batera utzita. Jarrera hartze horrek molestatu egiten baititu epelak, inoren eta ezeren kontra nabarmendu nahi ez dutenak, gauzak bere horretan egotearekin konformatzen direnak, hatz bakar bat mugitzeko bildurrez, zuhurtzia xurkeriarekin nahastuta.

Maiatzaren 21ak, gainera, huelga orokor benetakoetan gertatu ohi denez, beste abantaila batzuk ere ekarri zizkigun: egunkariak irakurri beharrik ez, irratiaz musika lasai entzun ahal izatea eta telebista iragarkien eten gogaikarriak gabe ikustea, paseatzeko astiaz gain. Atsedena, azken batean, gainezka eginerazten digun zurrumbilatik at. Hurrengorik balego, manifestarientzat abituallamentu postuak jartzea iradokiko nieke sindikatuei, eta *mise en scène* modu berriak bilatzea, adibidez «Eusko gudariak» baino kanta aproposagoren batekin bukatzea ●

“Beharbada horregatixe du balio erantsia huelga honek. Ez da lehertze dagoenaren garrasia, hotz hotzean beretzako bezainbat besteentzako ere bizibide duin eta eroso opa duenaren solidaritate ekintza baizik...”

ABS Balaztak

*Kurpil arteko
zabaltasun handiagoa*

4x4 trakzioa

*Egonkortasun kontrol
automatikoa*

*Ez labaintzeko
neumatikoak*

Hala ere, zerbaitek huts egin diezazuke. Guk, ez.

Automobil Aseguru batek eskaini diezazukun garantiarik handiena dugu: kalitatearen ISO 9002 Ziurtagiria lortu dugu. Dei egiguzu edo hurbildu zaitez gure sare zabaleko edozein sukurtsaletara. Argi eta garbi azalduko dizkizugu prezioaz gainera ditugun bestelako abantaila guztiak. 901 33 34 35

Zer esan nahi du zuretzat, guk ziurtagiri hori jaso izanak?

Ondo erantzuten dugula esan nahi du. Kalitate handieneko zerbitzu eta arreta pertsonalizatua eskaintzen dugula esan nahi du. Zure lasaitasuna esan nahi du. Gure konpromisorik tinkoena, beti, zuk behar duzun erantzuna ematea eta prezio onenean abantaila guztiak eskaintzea da eta horregatik lortu dugu ziurtagiri esanahitsu hori. Horretarako, antolamendu eraginkorra dugu, gure eskura ditugun baliabide eta teknologiaren erabilerarik egokiena eginez. Horri esker lortzen dugu estaldurarik zabalena eta hamar kontratazio mota ezberdin eskaintzea. Zuk, benetan, zeure neurri-neurrirako Automobil Asegurua izan dezazun.

Kalitatearen Bermea

**SEGUROS LAGUN ARO
ASEGURUAK**

Erantzuten duen aseguru